

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ “ХОРТИЦЬКА
НАЦІОНАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНА АКАДЕМІЯ”
ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ**

ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ

**II РЕГІОНАЛЬНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
”ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ГАЛУЗІ В
КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ
ОСВІТИ: ПРОБЛЕМИ, ТЕОРІЯ, ПРАКТИКА”**

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ

Запоріжжя
2020

*Рекомендовано до друку Вченою радою комунального закладу вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради
(протокол № 8 від 28 травня 2020 року)*

Редакційна колегія:

В. В. Нечипоренко (відповідальний редактор), доктор педагогічних наук, професор, ректор Хортицької національної академії;

Н. М. Гордієнко, доктор соціологічних наук, доцент, проректор з наукової роботи Хортицької національної академії;

В. В. Маврін, кандидат педагогічних наук, завідувач науково-методичного відділу Хортицької національної академії;

В. М. Смоляк, заступник директора Педагогічного коледжу Хортицької національної академії;

В. М. Дерев'янка, завідувач навчально-методичного кабінету коледжу;

А. В. Акоюн, завідувач навчальної лабораторії коледжу.

П 32 **Підготовка фахівців дошкільної та початкової галузі в контексті сучасних тенденцій розвитку педагогічної освіти: проблеми, теорія, практика** : збірник тез доповідей ІІ Регіональної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 8 квітня 2020 р.) / за заг. ред. В. В. Нечипоренко. Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2020. 140 с.

ISBN 978-966-8157-89-9

Збірник містить тези доповідей учасників ІІ Регіональної науково-практичної конференції «Підготовка фахівців дошкільної та початкової галузі в контексті сучасних тенденцій розвитку педагогічної освіти: проблеми, теорія, практика», проведеної колективом Педагогічного коледжу Хортицької національної академії 8 квітня 2020 р. Збірник акумулює результати наукових досліджень та інноваційний досвід освітян Запорізького краю щодо підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти, розвитку професійно-педагогічних компетентностей вчителя початкової школи, розробки та впровадження організаційно-методичних нововведень у практику формування ключових компетентностей молодших школярів та організації інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами.

Збірник адресовано науково-педагогічним і педагогічним працівникам, аспірантам, студентам та широкому колу фахівців суспільно-гуманітарного профілю, науково-практичні інтереси яких стосуються актуальних проблем кадрового забезпечення дошкільної та початкової освіти.

УДК 378:[373.2+373.3]

ISBN 978-966-8157-89-9

© Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-
реабілітаційна академія» Запорізької обласної
ради, 2020

ЗМІСТ

СЛОВО ДО ОСВІТЯН.....	6
-----------------------	---

I. ІННОВАЦІЙНА ПРАКТИКА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ КОМПЕТЕНТІСНОГО ТА ОСОБИСТІСНО ЗОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДІВ

Бабич О. О., Волицька І. С.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	9
---	---

Євєнко О. В., Горохова Ю. С.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ДОШКІЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ.....	11
--	----

Чорнодуб С. О.

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ МЕТОДИКИ У НАВЧАННІ АУДІЮВАННЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ ІНШОМОВНИХ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК	15
--	----

Звягіна Л. М.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МОЛОДШОГО СПЕЦІАЛІСТА В ГАЛУЗІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИТЯЧОЇ ПСИХОЛОГІЇ	18
---	----

Зінченко О. А.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДО РОБОТИ З РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ НА ЗАСАДАХ КОМПЕТЕНТІСНОГО ТА ОСОБИСТІСНО ЗОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДІВ	21
--	----

Злинько О. О.

ЗМІЦНЕННЯ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ФІЗИЧНИХ ВПРАВ І ТОЧКОВОГО МАСАЖУ	26
---	----

Махинько В. Г.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНО МОТИВОВАНОЇ ПОВЕДІНКИ У ПРИРОДІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	32
---	----

Янєва Л. М.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТА ПІД ЧАС ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ.....	35
--	----

II. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ПРІОРИТЕТІВ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Акопян А. В.

ТРЕНІНГ ЯК АКТИВНА ФОРМА НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ПЕДКОЛЕДЖУ	38
--	----

Біла Ю. В.

ІНТЕГРАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ У ПРОФЕСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ – МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	39
--	----

Борисьонок М. О.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	42
--	----

<i>Виштак О. М.</i> КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ДО ПРОВЕДЕННЯ ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	45
<i>Вініченко Н. М.</i> МЕТОДИЧНА СПЕЦИФІКА ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ З ЄДИНОЮ МЕТОЮ ВИСЛОВЛЮВАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	48
<i>Клуніченко К. У.</i> ВИКОРИСТАННЯ АРОМОТЕРАПІЇ ЯК ЗАСОБУ ПОКРАЩЕННЯ СТАНУ ЗДОРОВ'Я МОЛОДІ	52
<i>Ланіна А. О.</i> ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ	54
<i>Ляшенко І. А., Голець Л. М., Максєва О. А.</i> СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРИ ВИВЧЕННІ МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН (З ДОСВІДУ РОБОТИ)	57
<i>Онуфрієнко О. Г.</i> ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	63
<i>Павленко І. О.</i> ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ	69
<i>Попович І. Ф.</i> ІНТЕГРАЦІЯ ХМАРНИХ СЕРВІСІВ GOOGLE З LMS MOODLE В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ	72
<i>Смоляк В. М.</i> ФОРМУВАННЯ ПЕРСОНАЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ КАРАНТИНУ	74
<i>Скрипник Л. Г.</i> ВИКОРИСТАННЯ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЇ.....	76
<i>Орловська Л. О.</i> ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ	77
<i>Туровська А. А.</i> ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ КОЛЕДЖІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ.....	81
<i>Федоренко О. В.</i> МУЛЬТИМЕДІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УРОКІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	84
<i>Шолохова Є. В.</i> ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ.....	87
<i>Шубенко М. Б.</i> МЕТОДИ ЗДІЙСНЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ЗАКЛАДІ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ	90

**III. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ НОВОВВЕДЕННЯ
В ПРАКТИЦІ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗГІДНО
З ДЕРЖАВНИМ СТАНДАРТОМ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

Борисов В. В.

ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ
ДО ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ..... 94

Георгієва А. І.

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ 97

Гужва О. І.

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ
ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ 100

Дерев'янка В. М.

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ 106

Лупінович С. М.

ПРОФЕСІЙНА ПОЗИЦІЯ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ
В КОНТЕСТІ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНДАРТУ 114

Михайлик О. В.

КОМУНІКАТИВНО-ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
В КОНТЕКСТІ СТАНОВЛЕННЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ 116

Олійник А. П., Коваль Н. М.

ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПОЧАТКОВОЇ ЛАНКИ..... 119

Федоренко О. В.

МУЛЬТИМЕДІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УРОКІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ
ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ 124

**IV. ДОСВІД І ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ
ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ
ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНОГО ДОСТУПУ ДО ЯКІСНОЇ ОСВІТИ**

Лопатинська Н. А.

ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ
ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ 128

Муравська О. А.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД СТУДЕНТІВ
ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ 132

РЕЗОЛЮЦІЯ..... 138

СЛОВО ДО ОСВІТЯН

Шановні колеги!

Однією із центральних тем для дискусій не тільки у педагогічних колах, а й в усьому суспільстві є перебіг реформи загальної середньої освіти, метою якої є розбудова Нової української школи за Концепцією, схваленою Кабінетом Міністрів України. Хоча за цим напрямом реформування вже реалізовано значний масив організаційних, змістових, програмно-методичних, технологічних і кадрових нововведень, основна інноваційна діяльність ще попереду, оскільки досвід функціонування Нової української школи налічує тільки два роки. Педагогічна спільнота України готується до системного перезавантаження основної і старшої школи на засадах гімназійно-ліцейної освіти, ключові характеристики якої визначені не тільки на концептуальному рівні, а й на рівні законодавчих змін. Зокрема, 18 березня 2020 р. набрав чинність новий Закон України «Про повну загальну середню освіту», підготовка і прийняття якого супроводжувалися численними фаховими дискусіями і громадськими обговореннями місії та перспектив інноваційного розвитку української школи в XXI столітті. Імовірно, що до першої редакції цього Закону вже скоро будуть прийняті зміни у зв'язку з прогнозованим зростанням ролі дистанційної освіти в умовах карантинного режиму та необхідністю законодавчого врегулювання проблемних питань її організації. У будь-якому разі, системна імплементація Закону «Про повну загальну середню освіту» передбачає траєкторію глибоких інноваційних змін, без яких суспільна мрія про Нову українську школу залишиться паперовим проектом, а не втіленою реальністю.

Звісно, в очікуванні цих системних нововведень заклади вищої освіти педагогічного профілю мають діяти випереджально і прогностично, оскільки запорукою успішності реформи освіти України є нова генерація фахівців, здатних перетворити знансцентричну вітчизняну школу на осередок соціальної практики та життєвої компетентності, на джерело варіативних можливостей для життєтворчості учнів, на центр відкритої освіти за концепцією «глобальної школи», яка не обмежена будівлею і територією закладу, а максимально інтегрована у національний і міжнародний освітньо-інноваційний простір. У цьому контексті зростає важливість профільних дискусій навколо актуальних проблем підготовки майбутніх педагогів до успішної професійної діяльності і безперервного фахового саморозвитку в умовах інноваційних змін у загальній середній освіті України. Найчастіше провайдерами цих дискусій стають ті заклади вищої освіти і їхні структурні підрозділи (інститути, коледжі, науково-дослідні комплекси та ін.), які мають вагомий досвід підготовки майбутніх педагогів і перспективну концепцію подальшого удосконалення цієї практики у світлі пріоритетів інноваційного розвитку системи освіти України. У Запорізькому краї одним із таких епіцентрів інноваційних змін є Педагогічний коледж Хортицької національної академії, на базі якого щороку проводяться науково-практичні конференції та семінари, освітні тренінги і майстер-класи, присвячені актуальним проблемам розвитку освіти як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях. Тож 8 квітня Педагогічний коледж вже вдруге провів Регіональну науково-практичну конференцію «Підготовка фахівців дошкільної та початкової галузі в

контексті сучасних тенденцій розвитку педагогічної освіти: проблеми, теорія, практика», тематичні напрями якої репрезентують основні вектори оновлення фахової педагогічної освіти в Україні.

Цілком виправдано напрями роботи конференції стосуються не тільки початкової освіти, а й дошкілля, оскільки взаємопов'язана проблематика цих галузей освіти вимагає їх комплексного розгляду та практичного розв'язання. Розгортання реформи Нової української школи в 1-2 класах призвело до актуалізації недостатньо вирішеної проблеми організаційної, змістової і програмно-методичної наступності між дошкільною та початковою освітою, до контекстуального оновлення дискусій щодо компетентнісно-діяльнісних акцентів підготовки дитини до першого класу і в цілому щодо місії закладів дошкільної освіти в сучасному суспільстві. До цих фахових дискусій долучаються провідні наукові установи України, зокрема, Національна академія педагогічних наук, яка запропонувала для громадського обговорення проект Концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку, розміщений на офіційному сайті Інституту проблем виховання. Визнаючи виключне значення такого фундаментального документу, як Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку, слід відзначити, що вона стисло окреслює загальні, перспективні напрями роботи у сфері дошкілля. Натомість актуальним залишається подальший науково-педагогічний аналіз і всебічне, детальне обговорення більш вузьких питань, які змістовно відносяться до цих стратегічних напрямів.

Наприклад, у зазначеному проекті Концепції в підрозділі 2.10 «Професійна компетентність педагогічних працівників як умова якісної дошкільної освіти» зазначається, що «заявлені гуманістичні цінності освіти, ідеї особистісно зорієнтованої педагогіки, технології психолого-педагогічної підтримки, гуманної педагогіки, педагогіки розуміння та партнерства мають складати підґрунтя професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників закладів дошкільної освіти. Сучасна дошкільна освіта вимагає розвинених рефлексивних умінь вихователя, які мають бути сформовані вже на етапі університетської підготовки та проявлятися у врахуванні вікових та індивідуальних особливостей розвитку дітей, організаційних та змістових характеристиках освітнього процесу в різних групах закладу дошкільної освіти». Очевидно, що ці концептуальні положення сконцентровано передбачають реалізацію системи інновацій у підготовці кадрів для дошкільної освіти і мають стати предметом подальших науково-педагогічних досліджень і обговорень. Саме на ці пріоритети спрямована II Регіональна науково-практична конференція «Підготовка фахівців дошкільної та початкової галузі в контексті сучасних тенденцій розвитку педагогічної освіти: проблеми, теорія, практика».

Виданий збірник матеріалів конференції акумулює результати наукових досліджень та інноваційний досвід освітян Запорізького краю, поширення якого сприятиме збагаченню вітчизняного освітологічного дискурсу креативними ідеями, конструктивними пропозиціями та новаторськими підходами до вирішення актуальних проблем кадрового забезпечення дошкільної та початкової освіти. Оскільки ж інноваційна практика реформування системи освіти України продовжується і призводить до появи нових наукових проблем і пошуків, маю сподівання, що наступного року на базі Педагогічного коледжу Хортицької

національної академії відбудеться III Регіональна науково-практична конференція «Підготовка фахівців дошкільної та початкової галузі в контексті сучасних тенденцій розвитку педагогічної освіти: проблеми, теорія, практика» – вже не в дистанційному, а в очному форматі.

Тож, шановні колеги, чекаємо нових зустрічей з Вами для обміну професійним досвідом і розбудови подальшого фахового діалогу, спрямованого на вдосконалення національної освіти за європейськими стандартами!

З повагою,
ректор Хортицької національної академії,
доктор педагогічних наук, професор,
Заслужений вчитель України
Валентина Василівна Нечипоренко

I. ІННОВАЦІЙНА ПРАКТИКА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ КОМПЕТЕНТІСНОГО ТА ОСОБИСТІСНО ЗОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДІВ

УДК 378.091:373.2

Бабич О. О.

викладач психолого-педагогічних дисциплін
викладач першої кваліфікаційної категорії
КВНЗ «Уманський гуманітарно-
педагогічний коледж ім. Т. Г. Шевченка»

Волицька І. С.

студентка 603-П групи
освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр
КВНЗ «Уманський гуманітарно-
педагогічний коледж ім. Т. Г. Шевченка»

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сучасні умови розвитку освіти висувають нові вимоги до працівників освіти, зокрема дошкільної. У зв'язку із підвищенням вимог до професійної підготовки педагогічних кадрів з дошкільної освіти, які на високому рівні повинні володіти новітніми методиками і технологіями навчання та виховання, здатних здійснювати фізкультурно-оздоровчу роботу з дітьми дошкільного віку, застосовувати новітні форми використання засобів фізичної культури у своїй роботі, стає обов'язковим поглиблення і розширення підготовки майбутніх вчителів з дошкільної освіти.

Умовами цілісного розвитку дитини є використання в закладах дошкільної освіти здоров'язбережувальних та здоров'яформувальних технологій, які реалізуються комплексно через створення безпечного розвивального середовища, екологічно сприятливого життєвого простору, повноцінного медичного обслуговування, харчування, оптимізації рухового режиму, системного підходу до формування у дітей ціннісного ставлення до власного здоров'я; позитивного ставлення до фізкультури і мотивації щодо здорового способу життя, дотримання гармонійних, доброзичливих взаємин між педагогом та вихованцями, самими дітьми.

Фізкультурно-оздоровча компетентність вихователя є ядром його готовності до здійснення завдань фізичного виховання дітей дошкільного віку. Дослідження останніх років, що присвячені проблемі підготовки вчителів дошкільної освіти до фізичного виховання дітей, належать О. Богініч, Н. Денисенко, Ю. Коваленко, Н. Левінець, С. Петренко, О. Шовкопляс та іншим.

Зміст професійної діяльності вихователя в цілому складається з багатьох дій, що мають відносно завершені елементи діяльності. Але кожний з цих елементів спрямований на формування здорового способу життя, яке неможливо забезпечити без фізкультурно-оздоровчої роботи, рухового режиму дітей та розвитку їхньої рухової активності.

На думку Ю. Коваленко, діяльність вчителя з дошкільної освіти відрізняється від діяльності інструктора з фізичної культури закладу дошкільної освіти, оскільки останній передбачає наявність важливої складової професійної діяльності – рухового компонента у фізкультурно-оздоровчій роботі [3, с. 48].

Вихователі закладів дошкільної освіти обов'язково повинні володіти руховим компонентом, спеціаліст із дошкільного виховання повинен бути не лише здоровим, але й фізично розвиненим, тобто, мати гарну фізичну підготовку, вільно володіти як технікою показу фізичних вправ, так і різноманітними засобами і формами організації діяльності дітей у процесі фізичного виховання.

Готовність вихователів до фізичного виховання дітей дошкільного віку – це результат професійної підготовки, інтегроване утворення, гуманістична спрямованість на якісну реалізацію завдань фізичного виховання дітей дошкільного віку, знання, вміння й навички в галузі фізичного виховання, фізична культура особистості, прагнення до розвитку власного творчого потенціалу і постійного професійного вдосконалення в царині фізкультурно-оздоровчої роботи з вихованцями.

Говорячи про підготовку майбутніх фахівців дошкільної освіти, Е. Вільчковський та І. Курок виділяють такі завдання: виховання любові до своєї майбутньої професії; розвиток самостійного мислення; прагнення до підвищення знань, умінь і навичок; пошуку творчого рішення завдань фізичного розвитку дошкільників; виховання відповідального ставлення до життя і здоров'я дітей [1].

Найбільш вагомими умовами, що забезпечують успішність формування фізкультурно-оздоровчої компетентності майбутнього вчителя дошкільної освіти, як професіонала, є:

- 1) урахування індивідуальних професійних інтересів, уподобань, потреб і можливостей студентів;
- 2) підвищення мотивації навчальної діяльності студентів, орієнтація на особистісно-орієнтовану модель навчання;
- 3) забезпечення активного і свідомого ставлення студентів до опанування знаннями в галузі фізичного виховання дітей дошкільного віку і їх трансформацію на рівень фахових умінь і навичок;
- 4) доцільний добір інтерактивних технологій навчання, диференціації завдань з урахуванням індивідуальних особливостей та інтересів студентів;
- 5) розробка спецкурсів, спецсеминарів, спеціальних вправ і завдань до нормативних дисциплін, що акцентують увагу на фізичному вихованні дітей дошкільного віку та впровадження їх у процес фахової підготовки вихователя;
- 6) організація наукових досліджень з проблем фізичного виховання дітей дошкільного віку в сучасних умовах на рівні курсових, дипломних робіт;
- 7) доцільне включення завдань фізичного виховання дітей дошкільного віку до програми педагогічних практик;
- 8) проведення лабораторних занять на базі дошкільних закладів [2].

Кожен педагог до своєї праці повинен підходити творчо й відповідати тим високим вимогам, які визначає перед ним суспільство. Так, В. Любашина вважає, що творчі педагоги у своїй роботі з дітьми дошкільного віку повинні використовувати різні цікаві і ефективні форми нетрадиційного фізичного виховання. До них науковець відносить заняття дітей у спортивних клубах і секціях; плавання в басейні, ігри з водою й на воді; корегуючу гімнастику; лікувальну фізичну культуру; аеробіку і джоггінг для дітей 1-ої групи здоров'я; стретчинг (спеціальні вправи, що сприяють безболісному розтягуванню м'язів і формуванню гнучкості); хореографію; точковий і щітковий масаж; заняття на стежці здоров'я; ходьбу босоніж по морській солі, каштанам, гравію, гумовим килимкам, ребристим дошкам; фізкультурні свята і розваги на різну тематику; домашні завдання, які включають різні фізичні й гігієнічні вправи, загартовуючі процедури [4, с. 228–229].

Отже, важливим напрямком удосконалення професійної підготовки майбутніх вчителів дошкільної освіти до здійснення фізкультурно-оздоровчої роботи в закладі дошкільної освіти є оволодіння студентами професійними знаннями, вміннями і навичками організації оптимальної рухової активності дітей дошкільного віку, використання цікавих та нетрадиційних форм фізичного виховання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вільчковський Е. С., Курок І. О. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку : навч. посібник. 2-ге вид., перероб. та доп. Суми : Університетська книга, 2008. 428 с.
2. Загородня Л., Барсуковська Л. Формування фізкультурно-оздоровчої компетентності у майбутніх вихователів дошкільного закладу як складової їх позитивного професійного іміджу. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2013. № 47. С. 14–20.
3. Коваленко Ю. О. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання дітей дошкільного віку у вищих навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Запоріжжя, 2008. 248 с.
4. Любашина В. Осуществление подготовки будущих воспитателей к процессу физического воспитания и развития детей в условиях дошкольного учреждения. *Педагогіка вищої та середньої школи*. 2013. Вип. 38. С. 226–230.
5. Юрчук О. І. Особливості професійної підготовки студентів-дошкільників до здійснення рухового режиму дітей дошкільного віку. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2015. № 11. С. 44–47.

УДК 378:373.2

Євенко О. В.

викладач іноземних мов, викладач-методист
голова циклової комісії викладачів іноземних мов
педагогічного коледжу комунального закладу вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради,
м. Запоріжжя

Горохова Ю. С.

викладач англійської мови та методики
навчання іноземної мови, спеціаліст першої категорії
педагогічного коледжу комунального закладу вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради,
м. Запоріжжя

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ДОШКІЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Зміна освітньої парадигми з традиційної на особистісно орієнтовану, перехід освіти до нових державних стандартів вимагають від вищої педагогічної школи якісно нової підготовки майбутніх педагогів, у тому числі працівників галузі

дошкільної освіти [5, с. 4]. Сучасний вчитель дітей дошкільного віку – це професіонал, обізнаний у наукових досягненнях, в інноваціях психолого-педагогічної науки, володіє різними технологіями навчання, виховання і розвитку дітей, мотивований до саморозвитку, самовдосконалення, самомоделювання та самопроектування в різних сферах життєдіяльності, в тому числі у професійній. У зв'язку з цим увага науковців спрямована на шляхи підвищення рівня професіоналізму майбутніх вихователів і вчителів дітей дошкільного віку в процесі професійної підготовки у вищих навчальних закладах, де модель випускника – активна, самостійна і творча особистість. Важливим джерелом оновлення підготовки компетентних фахівців у галузі дошкільної освіти є акмеологія, як принципово нова наука, яка вивчає особливості досягнення людиною професійної досконалості. Акме – древньогрецьке слово, що означає «вищу точку, розквіт, зрілість, найкращу пору, вершину професійної зрілості людини», тобто «акме» – це багатомірний стан періоду життя людини, коли відбувається становлення спеціаліста як професіонала [3, с. 8]. Проблема професіоналізму, як категорії акмеології, що виражається через професійну компетентність, сьогодні є головним питанням для багатьох науковців.

Показником професіоналізму сучасного вихователя дошкільного закладу є динамічна, процесуальна складова його професійної підготовки, характеристика професійного росту, професійної динаміки як мотиваційної, так і діяльнісної. Ми розглядаємо професійну компетентність як явище поступової професіоналізації майбутнього вихователя.

Як зазначає О. Котенко, професійна компетентність майбутнього вчителя іноземних мов дошкільного закладу містить такі складові [6]:

– **мотиваційна**, що виражається у цілеспрямованому розвитку навчально-професійної діяльності студента, побудованій на пріоритеті розвитку особистості дітей дошкільного віку;

– **особистісна** (якості, педагогічні та спеціальні здібності тощо);

– **змістова** (оволодіння змістом навчання, уміннями, навичками);

– **професійно-діяльнісна**, що містить систему навчально-професійних дій.

Ця складова передбачає оволодіння студентами специфічними аналітичними навичками, що дозволяють сприймати, аналізувати педагогічну ситуацію як багатокomпонентну, сучасну педагогічну реальність;

– **особливими професійно-діагностичними операціями**, що дають можливість майбутньому вихователю трансформувати дидактичний предметний матеріал (математичний, образотворчий, музичний тощо) у діагностичний. Студенти вчаться співвідносити змістовно-предметний аспект навчання дітей з його «психологічним компонентом», з очікуваними змінами дитячої психіки, які можна спостерігати у процесі навчання. Оволодіння діями такого типу дозволяють студентам визначати розвивальні можливості предметного контенту дошкільної освіти;

– **базовими навичками проектувальних дій**, метою яких є створення гнучкої системи організації життєдіяльності дитини. Така система розкриває особливості розвитку дітей дошкільного віку в процесі її взаємодії з вихователем (за посередництвом навчального змісту і поза ним), з іншими дітьми (у процесі навчання), з батьками.

Тому ми погоджуємося із вихідними положеннями системи методичної теорії майбутніх вчителів іноземних мов, які, на думку Бігич О. Б., є такими [1]:

1. Спрямованість системи методичної освіти на опанування студентами методичної культури вчителя іноземної мови, складовими якої є знання про навчально-виховний процес з іноземної мови у школі та в закладах дошкільної освіти; навички здійснення методичної діяльності щодо навчання, освіти, виховання і розвитку дітей; уміння реалізовувати професійні (проектувальну, адаптаційну, організаційну, мотиваційну, комунікативну, дослідницьку й контролюючу) функції вчителя іноземних мов, а також мати намір стати вчителем іноземної мови в сучасних умовах.

2. Професійна (а не предметна) спрямованість системи методичної підготовки, яка орієнтована на виділення основних наскрізних ідей професійної діяльності вчителя іноземних мов. Фундаментом її формування є педагогічна і методична майстерність вчителя. Диджитизація сучасної іншомовної освіти передбачає сьогодні використання в навчальному процесі комп'ютерних засобів навчання, зокрема електронних версій підручників і комп'ютерних навчальних систем, а також навчання студентів застосовувати їх в освітньому процесі.

3. Спрямованість системи методичної освіти на підготовку вчителя-дослідника, що включає напрям науково-дослідної роботи студентів.

4. Система методичної підготовки вчителя іноземних мов поліфункціональна і включає формування вмінь і навичок у таких видах діяльності як проектувальна діяльність, адаптаційна, організаційна, мотиваційна, комунікативна, контролююча, пізнавальна та допоміжні види діяльності – співи, гра на музичному інструменті, малювання.

5. Спрямованість системи методичної освіти на формування, передусім, особистості студента як майбутнього вчителя.

6. Напрямок системи методичної освіти на опанування студентом фундаментальної освіти, зокрема: лінгвістично-мовленнєвої, психолого-педагогічної бази тощо.

7. Забезпечення системою методичної освіти можливості персональної самореалізації кожного студента, усвідомлення необхідності опанування навчального предмета «Іноземна мова» та диференційоване оцінювання рівня сформованості у студента методичних навичок і вмінь застосовувати набуті знання в практичній діяльності в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

Важливим аспектом формування професійної компетентності сучасного вчителя іноземних мов є також самонавчання або самовивчення іноземної мови майбутнім фахівцем. Це питання особливо гостро розглядається в європейській іншомовній освіті, адже в рамках кредитно-модульної системи оцінювання знань, вмінь і навичок студента самостійна підготовка набуває особливого значення.

Самонавчання іноземним мовам пов'язане з реалізацією сучасних потреб особистості вивчати інші мови. Компетенцію самонавчання або самовивчення іноземної мови відносять до ключових компетенцій не лише дітей, учнів, а й студентів, майбутніх вчителів іноземних мов. Так з'явилися нові завдання перед мовними вузами: підготовка фахівців, що володіють компетенцією самонавчання

іноземним мовам, а також особливими знаннями в галузі самонавчання іноземним мовам, які можна передати учням, студентам, всім тим, хто вивчає мови.

Теорія самонавчання або автодидактика бере початок ще від Хоми Аквінського (XIII століття) і практикується як індивідуальна організація процесу навчання за межами навчального закладу. Сучасна філософія освіти поділяє з позиції системного підходу всі освітні системи на штучні і природні. Самонавчання іноземним мовам можна віднести до природних освітніх систем, оскільки його продукт – індивідуальна модель самонавчання мови має автоматизовану, самоорганізовану природу. Самонавчання іноземних мов є особливим видом природної самоорганізованої пізнавальної діяльності особистості, яка спрямована на автономне вивчення іноземної мови, результатом якої є опанування способів і форм самонавчання іноземним мовам і породження індивідуальної моделі самоосвіти.

Отже, самонавчання іноземним мовам є особливим, природним, самопізнавальним видом пізнавальної діяльності особистості, спрямованим на автономне вивчення мов шляхом розвитку компетенції самостійного вивчення іноземних мов і створення індивідуальної моделі самонавчання на основі набутого мовного досвіду. При цьому компетенцію самонавчання іноземної мови характеризують як здібність до самостійного планування, регулювання і контролю розумових процесів, які зумовлюють процес вивчення і супроводжують його.

Якісне зростання компетентності фахівців забезпечує його конкурентоспроможність, що є важливою вимогою в сучасних умовах, коли зростає суспільна потреба в професійній ініціативі, тобто, все більше цінується не репродуктивний, а творчий потенціал вчителя у його професійній діяльності.

Таким чином, в зазначений спосіб може бути здійснена ефективна стратегія професійного становлення, розвитку й удосконалення професійної компетентності вчителя іноземних мов дошкільного закладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бігич О. Б. Теорія і практика формування методичної компетенції вчителя іноземних мов в початковій школі. Київ : Ленвіт, 2006. 132 с.
2. Витоки мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку : програма та методичні рекомендації / укл. А. М. Богущ. Одеса : Маяк, 1999. 88 с.
3. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головний ред. В. Г. Кремень. Кив : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
4. Кононко О. Відстояти самостійність дошкільного дитинства. *Дошкільне виховання*. 2001. № 11. С. 13–14.
5. Концепція Державної цільової програми розвитку дошкільної освіти на період до 2017 року. Київ : Ред. журн. «Дошкільне виховання». 2010. 10 с.
6. Котенко О. До проблеми формування професійно значущих якостей майбутнього вчителя іноземної мови. *Імідж сучасного педагога*. 2011. № 10. С. 62–64.
7. Маркова А. К. Психологические критерии и ступени профессиональности учителя. *Педагогика*. 1995. № 6. С. 56–63.

викладач іноземної мови та методики навчання іноземної мови
педагогічного коледжу комунального закладу вищої освіти
«Дніпровська академія неперервної освіти»
Дніпропетровської обласної ради»,
м. Дніпро

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ МЕТОДИКИ У НАВЧАННІ АУДІЮВАННЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ ІНШОМОВНИХ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК

Вивчення іноземної мови передбачає опанування мовою, як засобом міжкультурного спілкування для досягнення освітніх і професійних цілей. Володіння іноземною мовою для студентів є засобом для отримання нової інформації з іншомовних джерел, спілкування з носіями мови, обміну інформацією, підвищення свого культурного рівня. Для покращення процесу навчання та самоосвіти є необхідність застосування нових методів навчання аудіювання для розвитку іншомовної комунікативної компетенції.

Дослідження методів навчання аудіювання ведеться не одне десятиліття, проте це питання не втратило актуальності і в даний час. Окремі аспекти зазначених питань висвітлювались у працях Н. В. Єлукіної [3], С. Ю. Ніколаєвої [4], В. М. Філатова [5] та інших науковців. Вказані питання є частиною загальної проблеми навчання, тому освітні й педагогічні вимоги до навчання іноземної мови, зокрема аудіювання, зумовлюють актуальність цієї проблеми й потребують її вирішення на сучасному етапі.

На сучасному етапі розвитку методичної науки аудіювання розглядається як фундаментальне вміння, формування якого є важливою умовою навчання іноземної мови.

З точки зору провідних методистів, аудіювання є найважливішим з чотирьох видів мовленнєвої діяльності, оскільки сприйняття на слух є основним джерелом інформації, сприйняття та засвоєння лексичного, граматичного та фонетичного матеріалу.

Розуміння мови на слух тісно пов'язане з говорінням – вираженням думок засобами мови, яка вивчається. Говоріння та аудіювання – дві взаємозв'язані сторони усного мовлення. Фази слухання і говоріння в спілкуванні перетинаються. Аудіювання – це не лише прийняття повідомлення, але й підготовка у внутрішньому мовленні реакції у відповідь на почуте. Таким чином, аудіювання готує до говоріння, говоріння допомагає формуванню сприйняття мови на слух. Отже, аудіювання є необхідною передумовою успішного спілкування. Без аудіювання не може бути нормативного говоріння [4, с. 117].

Матеріальною основою аудіювання є аудіотекст. Основною вимогою до змісту текстів для аудіювання необхідно вважати їхню змістовність і зацікавленість.

Труднощі, пов'язані з умовами пред'явлення повідомлення – це однократність, неповторність та темп мовлення. Повторне прослуховування тексту не слід використовувати під час навчального процесу. Більш доцільним є привчати

студентів до природних умов функціонування і вже на початку навчання пред'являти текст тільки один раз. Проте, у тих випадках, коли аудитивний текст використовується для навчання говорінню (переказу й ін.) чи письму (твір), повторне прослуховування необхідне для повнішого запам'ятовування мовної форми й змісту [7].

У процесі навчання аудіювання використовуються аудіовізуальні й аудитивні джерела інформації.

Найскладнішу групу становлять аудитивні джерела інформації. Роботу з аудіозаписами починають з прослуховування мови вчителя, потім переходять до слухання незнайомих голосів: чоловічих, жіночих і дитячих. Пред'явлення інформації може легко перериватися і в паузах здійснюється контроль розуміння. Таким чином можна забезпечити доступність мовлення, що аудіюється. Вже в процесі навчання студенти користуються мовою, як засобом спілкування, одержують нову цікаву інформацію, знайомляться з життям країни, мова якої вивчається. Бажання зрозуміти зміст прослуханого стимулює психічну діяльність і примушує слухача прикладати максимум зусиль для осмислення інформації, що його цікавить. Труднощі розуміння пов'язані зі швидким темпом мовлення дикторів, однократністю пред'явлення інформації, відсутністю зорової опори, насиченням передач новою, часто складною інформацією.

Таким чином, складність процесу аудіювання полягає в тому, що він є поєднанням аналітико-синтетичних операцій з розпізнавання мовної форми й розуміння змісту. Розуміння на слух іноземної мови не виникає автоматично, а формується в процесі ефективного навчання. Навчання аудіювання неможливе без врахування труднощів цього виду мовленнєвої діяльності. Формуванню необхідних умінь і навичок аудіювання сприяє виконання дуже складних, але посильних фонетичних, лексичних і граматичних вправ, спрямованих на подолання тієї чи іншої перешкоди аудіювання [7].

У процесі навчання аудіювання вчитель має передбачити 3 етапи роботи над текстом (передтекстовий етап – формулювання інструкції; текстовий етап – презентація аудіоматеріалу; післятекстовий етап – контроль розуміння прочитаного), на кожному етапі слід використовувати певні види завдань, після яких відбувається перевірка правильності їх виконання. Таким чином здійснюється контроль розуміння сприйнятого на слух [4, с. 130].

А. J. Ногє, американський викладач, пропонує свою методику роботи з текстом для навчання аудіювання. Його методика базується на принципах метода навчання іноземної мови М. Берлица (Direct method) [6], який передбачає систематизоване використання психологічного процесу освоєння дитиною рідної мови, адаптоване до різних стадій розумового розвитку молоді або дорослої людини і являє собою занурення учня в мовне середовище, в якому мовний матеріал подається йому систематично.

Метод А. J. Ногє «Effortless English від А. J. Ногє» вимагає володіння мовою на базовому рівні (Elementary). Основна увага приділяється слуховому і зоровому сприйняттю тексту, без традиційного заучування лексики та граматичних правил, тобто, акцент робиться на формуванні навичок аудіювання і говоріння. Граматичні структури вивчаються індукційним методом, від простого до складного. Аналіз граматичного матеріалу відбувається на основі вже вивченого тексту.

Методика навчання за системою «Effortless English» наступна: кожен рівень має певний набір уроків. Автор методики наполягає на тому, що для поглибленого вивчення мови й отримання сильного ефекту важливо займатися одним уроком (однієї історією) протягом тижня. Зазвичай, в зміст уроку включені: основна історія (аудіозапис); міні-історія з питаннями (аудіозапис) – найважливіший елемент курсу; основна історія (текстовий варіант).

Методика та порядок роботи з курсом включає наступні етапи:

1. Читати текстову статтю, без запам'ятовування і заучування.
2. Слухати пояснення нових лексичних одиниць.
3. Прослухати міні-історію. Необхідно якомога швидше відповідати на всі питання; швидкість є дуже важливою під час використання даного методу.
4. Прослухати основну історію.

Кожного дня необхідно прослуховувати всі матеріали уроку, бажано по два рази, протягом тижня. Слід прослуховувати кожен міні-історію не менше 20 разів. Не важливо, скільки уроків буде пройдено, набагато важливіше для глибокого засвоєння матеріалу, щоб добре було опрацьовано кожен урок. Для того, щоб перейти на наступний рівень, не обов'язково прослухати всі уроки курсу. Але важливо дотримуватися регулярності занять і чітко слідувати системі навчання.

Методика А. Ж. Ногге – це інтенсивна методика викладання і, відповідно, вивчення англійської мови. Методика робить акцент на аудіюванні – на читанні тексту вголос і проговоренні слів і фраз слідом за викладачем з метою відпрацювання інтонаційного оформлення висловлювання. Особливість цього методу полягає в тому, що вчитель проводить уроки у питально-відповідальній формі. Це означає, що протягом заняття викладач безперервно ставить питання, таким чином студент навчається сприймати й використовувати цілі фрази. Він відповідає на кожне питання розгорнуто, але використовує всі ті ж словесні конструкції, які почув в питанні. Так студенти вчать грамотно будувати речення, збільшують свій словниковий запас і освоюють граматику. Викладач зі студентами відпрацьовує пройдений матеріал на наступних уроках кілька разів, доти, доки знання не будуть доведені до автоматизму і будуть засвоєні повністю. Цей метод дозволяє опанувати розмовною мовою, поповнити словниковий запас і довести до автоматизму граматичні структури та шаблони.

Отже, на уроках необхідно впроваджувати методи нетрадиційного характеру з аудіювання, спрямовані саме на розвиток комунікативних навичок та умінь, які б зацікавлювали та мотивували студентів опанувати навичками говоріння.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вишневецький О. І. Довідник учителя іноземної мови. Київ: Рад. шк., 1982. С. 45–55.
2. Дручків Н. Ю., Паршикова Е. А. Развивающий аспект коммуникативно-игровой методики обучения иностранным языкам в начальной школе. *Иноземні мови*. 2003. № 1. С. 28–32.
3. Елухина Н. В. Преодоление основных трудностей понимания иноязычной речи на слух как условие формирования способностей устно общаться. *Иностр. языки в школе*. 1996. № 4. С. 25–29.

4. Ніколаєва С. Ю. Методика викладання іноземних мов у навчальних закладах : підручник / кол. авторів під керівництвом С. Ю. Ніколаєвої. Київ, 2002. 320 с.

5. Методика обучения иностранным языкам в начальной и основной общеобразовательной школе : учебное пособие для студентов педагогических колледжей / под ред. В. М. Филатова. Ростов-на-Дону, 2004. 416 с.

6. Berlitz M. D. Method for teaching modern languages : English part. First book, entirely rewritten edition. Berlin : Siegfried Cronbach, 1927. 108 p.

7. Підручна З. Ф. Аудіювання як компонент розвитку комунікативних навичок. URL: <http://vuzlib.com.ua>.

УДК 377.8.091:373.2

Звягіна Л. М.

викладач дитячої психології комунального закладу
«Білгород-Дністровський педагогічний коледж»,
м. Білгород-Дністровський

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МОЛОДШОГО СПЕЦІАЛІСТА В ГАЛУЗІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИТЯЧОЇ ПСИХОЛОГІЇ

В умовах модернізації змістово-методичного забезпечення підготовки спеціалістів дошкільних навчальних закладів на засадах особистісно орієнтованого та компетентнісного підходів актуалізується проблема становлення і розвитку ідей діяльнісного підходу. Історико-педагогічні студії ХХ століття характеризуються значними здобутками в розробленні теорії діяльнісного підходу, зокрема в дошкільній освіті.

Перехід до компетентнісного підходу означає переорієнтацію з процесу на результат освіти в діяльнісному вимірюванні, у зміщенні акценту з накопичування нормативно визначених знань, умінь і навичок на формування й розвиток у студентів здатності практично діяти, застосовувати досвід успішних дій у конкретних ситуаціях, на організацію освітнього процесу на основі урахування затребуваності навчальних досягнень випускника дошкільного відділення педагогічного коледжу в суспільстві, забезпечення його спроможності відповідати реальним запитам на ринку й мати сформований потенціал для швидкої безболісної адаптації як у майбутній професії, так і в соціальній структурі. Перспективність компетентнісного підходу полягає в тому, що він передбачає високу готовність випускника коледжу до успішної діяльності в різних сферах.

Психологія для педагога, за словами видатного педагога К. Ушинського, є однією з найнеобхідніших дисциплін, оскільки у процесі виховання вчитель постійно перебуває у площині психічних явищ [4, с. 172]. Дитяча психологія, зазначав психолог Лев Виготський, повинна бути не лише консультантом і посередником педагогіки. Її завдання полягають у психологічному обґрунтуванні навчання і виховання дітей на основі спеціальних психологічних досліджень. Особливо важливими її завданнями є відображення унікальності кожного вікового етапу від народження до вступу дитини до школи, з'ясування тенденцій, закономірностей психічного розвитку дитини [1].

Дитяча психологія є однією з основних галузей психологічної науки в підготовці вихователів дошкільних закладів. Знання закономірностей психічного розвитку, розумових, вольових і емоційних якостей, здібностей та інтересів дошкільника має важливе значення для навчання і виховання дітей дошкільного віку.

Не володіючи знаннями з дитячої психології, спеціаліст з дошкільної освіти не зможе встановити контакт із дітьми, керувати їх розвитком, уникнути помилок у своїй роботі. Психологія допомагає мудрому вихователю знайти підхід не тільки до комунікабельних, а й до малоактивних, проблемних дітей, розпізнати багато фактів дитячої поведінки, причини стійких помилок дітей, особливості їхньої поведінки у колективі, взаємини з однолітками і дорослими тощо. Завдяки їй педагог зможе «проекувати» розвиток особистості вихованців, допомогти їм уникнути помилок і невдач, зрозуміти закономірності результатів у своїй діяльності, цілеспрямовано шукати, знаходити раціональні способи досягнення педагогічної мети.

До методичної підготовки майбутніх спеціалістів дошкільної освіти треба підходити, використовуючи як традиційні, так і інноваційні технології, які доступні сучасному викладачу. Основна мета підготовки студентів викладена в Державному освітньому стандарті вищої професійної освіти, де визначені вимоги до знань і педагогічних вмінь з дисципліни «Дитяча психологія».

Дитяча психологія є складовою частиною дисциплін психолого-педагогічного циклу нормативного блоку. Її вивчення передбачає розв'язання низки завдань фундаментальної професійної підготовки фахівців кваліфікації «молодший спеціаліст», зокрема: опанування системою знань про суть і закономірності психічного розвитку дітей дошкільного віку, становлення їх діяльності, пізнавальної сфери, вплив соціальної ситуації розвитку дитини на становлення її особистості, процеси і механізми соціалізації, вікові та індивідуальні аспекти найважливіших психічних новоутворень («я», «я сам», «ієрархія мотивів», «психологічна готовність до школи»), розвиток світогляду і особистості студентів коледжу, формування у них високого рівня професійної готовності і конкурентоспроможності в галузі освіти відповідно до вітчизняних та європейських стандартів.

Підвищення ефективності вивчення курсу дитячої психології забезпечено аналізом теоретичних і практичних підходів представників відомих психологічних шкіл та сучасного озвучення традиційних наукових проблем і ідей.

Засвоєнню змісту навчальної дисципліни сприятиме проведення практичних занять та передбачене програмою виконання навчально-дослідницьких завдань, реферативних досліджень з актуальних проблем дитячої психології.

Під час практичних занять, індивідуальної навчально-дослідницької та самостійної роботи студенти набувають уміння та навички:

1. Працювати з науковою літературою, відбирати суттєвий зміст публікацій, осмислювати, аналізувати, порівнювати інформацію теоретичного характеру, відстежувати тенденції, позиції авторів, використовуючи різні форми її відображення (конспект, реферат).

2. Планувати, організовувати, проводити, користуючись різними методиками, дослідження психічних особливостей дітей дошкільного віку,

нескладні експерименти, спостереження, бесіди, анкетування, аналізувати та усвідомлювати їх результати.

3. Спостерігати за поведінкою і діяльністю дітей, вихователів, батьків, грамотно і об'єктивно відображати зміст здобутої інформації, пояснювати та узагальнювати її.

4. Аналізувати суть соціальної ситуації розвитку дитини, виокремлювати умови і передумови, роль власної активності дитини у процесах виникнення складних психічних утворень (знань, умінь, навичок, звичок, установок, диспозицій тощо), прогнозувати можливості їх розвитку і наслідки.

5. Здійснювати елементарні форми психологічної допомоги та корекції поведінки дошкільників.

6. Використовувати сучасні ІКТ, створюючи відеопрезентації, користуючись інформаційною мережею «Інтернет», виконуючи творчі завдання теоретичного та практичного характеру.

Сучасне суспільство вимагає виховання самостійних, ініціативних, відповідальних громадян, здатних ефективно взаємодіяти у виконанні соціальних, виробничих і економічних завдань. Виконання цих завдань потребує розвитку особистісних якостей і творчих здібностей людини, умінь самостійно здобувати нові знання та розв'язувати проблеми, орієнтуватися в житті суспільства. Саме ці пріоритети покладено в основу реформування сучасної загальноосвітньої школи, головне завдання якої – підготувати компетентну особистість, здатну знаходити правильні рішення у конкретних навчальних, життєвих, а в майбутньому і професійних ситуаціях.

Тому актуальним завданням підготовки молодшого спеціаліста дошкільної освіти є реалізація компетентнісного підходу в навчанні, який передбачає спрямованість освітнього процесу на формування і розвиток ключових компетенцій особистості. Результатом такого процесу має бути сформованість загальної компетентності, яка включає сукупність ключових компетенцій і є інтегрованою характеристикою особистості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Виготский Л. С. Лекции по психологии. URL: <http://yanko.lib.ru/books/psycho/>.

2. Іванюк Г. І. Діяльнісний підхід до навчання й виховання дітей дошкільного віку в історико-педагогічному контексті ХХ століття. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології* : науковий журнал МОН України. Сумський держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2015. № 2 (46). С. 119–130.

3. Олійник Н. О. Реалізація компетентнісного і діяльнісного підходу у дошкільних навчальних закладах Валківського району. URL: <http://www.myshared.ru/slide/1342581/>.

4. Ушинський К. Д. Человек как предмет воспитания : опыт педагогической антропологии. Педагогические сочинения. Москва : Педагогика, 1990. Т. 5. 528 с.

старший викладач дошкільних дисциплін
педагогічного коледжу комунального закладу вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради,
м. Запоріжжя

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДО РОБОТИ З РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ НА ЗАСАДАХ КОМПЕТЕНТІСНОГО ТА ОСОБИСТІСНО ЗОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДІВ

Розбудова системи національної дошкільної освіти є одним з концептуальних положень. Вона передбачає оволодіння рідною мовою «як найціннішим скарбом нації», своєчасне використання потенційних можливостей розвитку мовлення дітей («своєчасне використання сенситивних періодів дошкільного дитинства для закладання основи і перспектив розвитку дошкільників»). Забезпечити реалізацію основних завдань навчання дітей рідної мови покликані вчителі дошкільної освіти.

Сьогодні педагогічна освіта переосмислює якісно нові вимоги щодо професійної підготовки студентів – майбутніх вчителів дошкільної освіти. В умовах оновлення змісту освіти і перебудови в усіх сферах суспільного життя особливого значення набуває проблема формування у майбутніх педагогів психологічної і професійної готовності до роботи з дітьми, елементів креативності та педагогічної майстерності.

Сучасні науковці і дослідники виділяють компоненти педагогічної діяльності, які є провідними в підготовці фахівців дошкільної освіти:

- гностичний – вивчення об'єктів педагогічної діяльності, її змісту, засобів, форм і методів – передбачає самоаналіз особи вчителя дошкільної освіти;
- організаторський – організація інформації у процесі викладання, організація діяльності в освітньому процесі;
- конструктивно-проектуючий – передбачає предметно-дидактичний зміст діяльності педагога;
- комунікативний – взаємостосунки «педагог – вихованець», «вихованець – вихованець», «педагог – батьки», «батьки – діти» та ін.

Названі компоненти можуть здійснюватися на різних рівнях в залежності від професійної підготовки вчителя дошкільної освіти. Практика показує, що можна виділити три рівні [1, с. 34];

I – репродуктивний (характеризується тим, що педагог вміє передати знання дітям так, як вміє та розуміє сам);

II – адаптивний (характеризується тим, що педагог дає новий рівень знань, що включає в себе не лише знання, а й особливості їх засвоєння, розуміння змісту, сприймання того, на кого спрямоване пояснення);

III – моделюючий рівень знань, найвищий (він включає в себе два попередні і характеризується не лише знанням предмету та психології його засвоєння, але й умінням будувати свою педагогічну діяльність у відповідності до цих знань [6, с. 173].

Саме тому, здійснюючи підготовку майбутніх спеціалістів до роботи в нових умовах, ми вважаємо за необхідне підвести студентів до моделюючого рівня знань.

Готуючись до перших і подальших зустрічей зі студентами, ми пам'ятаємо, що ефективність навчання суттєво залежить від ставлення студентів до навчальної діяльності. Експериментально доведено надзвичайну роль емоцій для продуктивної праці кори головного мозку: позитивні емоції тонізують її роботу, а негативні – гальмують, пригнічують. Психологи вважають позитивні емоції могутньою спонукою та натхненням будь-якої людської діяльності, як фізичної, так і інтелектуальної [2, с. 47].

Досвід свідчить, що в цікавих, доброзичливих обставинах навчальні заняття проходять більш цікаво, жваво. На них рідко спостерігається пасивність, навіть важкий матеріал засвоюється легше. Тому з першої зустрічі зі студентами ми намагаємося встановити емоційно-позитивні стосунки. Це є дуже важливим, тому що методику розвитку мовлення і навчання грамоти, основи логопедії студенти починають вивчати вже на другому курсі. Великий обсяг теоретичного матеріалу, нових термінів та понять може з самого початку декого «злякати». Тому для створення емоційного контакту в роботі зі студентами ми широко використовуємо педагогічні задачі-мініатюри, мовленнєві хвилини, цікаві висловлювання малюків, народознавчий матеріал, пов'язаний зі звичаями, традиціями, символами, оберегами українського народу [3, с. 273].

Накопичений педагогічний досвід свідчить про те, що на сучасному занятті студент має не тільки слухати лекцію, а й вправлятися у застосуванні нових знань. Розбір та аналіз педагогічних та проблемних ситуацій, розв'язання педагогічних задач, педагогічні ігри надають неоціненну допомогу у формуванні у студентів інтересу до навчальних дисциплін, впливають на формування комунікативної компетенції. В своїй роботі використовуємо різноманітні ситуації, які допомагають студентам зрозуміти зміст роботи вчителя дошкільної освіти з мовленнєвого розвитку дітей в нормі і при патології, особливості поведінки та індивідуальних проявів у засвоєнні мовлення дітьми різних вікових груп. Цікавими є й мікроситуації, які відтворюють деталі, штрихи в роботі з дітьми (використовуємо як приклади до лекційного матеріалу) [5, с. 12].

Ось деякі приклади таких педагогічних ситуацій:

– ситуації-ілюстрації для підтвердження того чи іншого теоретичного положення прикладом, в якому наявні або відсутні основні ознаки явища. Наприклад, розглядаючи завдання розвитку мовлення дітей та роль вчителя дошкільної освіти в їх реалізації, пропонуємо за висловом засновника методики розвитку мовлення дітей дошкільного віку Є.І. Тихеевої визначити завдання з розвитку мовлення та педагогічні вимоги до організації роботи вчителя дошкільної освіти: «Дитина починає навчатися говорити завдяки слуху та здібності переймання. Глухий не навчиться говорити: так само не навчиться говорити й дитина, яка чує, якщо вона буде позбавлена можливості чути навколишніх. Дитина говорить те, що чує. Вона перевтілює почуте в ту форму, котра має постійний доступ до її слухового апарату». Під час обговорення таких ситуацій у студентів розвивається критичне мислення, створюються умови для включення механізму компетентності [7, с. 11];

– проблемні ситуації, які виникають тоді, коли у студентів немає достатнього запасу знань або наявні знання вступають у протиріччя з новим матеріалом. Наприклад, студентам пропонується під час вивчення теми «Методика виховання звукової культури мовлення» визначити проблемні питання, шляхи розв’язання та рішення цієї проблеми; на занятті з основ логопедії – прослухати і проаналізувати фонограму мовлення дітей з порушенням звуковимови, визначити мовленнєвий дефект, знайти ефективні методи і прийоми їх подолання;

– ситуації-аналоги дають можливість за запропонованими викладачем зразками ситуацій навести власні приклади, які підтверджують теоретичне положення, головну думку. Це дуже цікаво для студентів, кожна ситуація обов’язково обговорюється, аналізується, а потім робляться відповідні висновки. Такі ситуації використовуємо під час вивчення тем: «Загальне недорозвинення мовлення», «Недоліки темпу мовлення» та ін.;

– ситуації спільного аналізу й оцінки передбачають аналітико-синтетичну оцінку педагогічного явища, факту, подій з життя різних вікових груп закладу дошкільної освіти. Наприклад, дитина середнього дошкільного віку розповідає про те, що вона бачила в цирку: «Там дядечко по драбині лазив... Якесь ліжко там принесли... для... дядечка. Він не ліг, а прямо через голову ногами... зав’язали йому голову... Він ліг до гори ногами». Студенти виявляють недоліки цього мовленнєвого повідомлення, причини такої розбіжності між достатньо високим рівнем побудови окремих фраз і доволі низьким рівнем загальної структури зв’язного мовлення дитини, знаходять прийоми виправлення недоліків;

– ситуації-інциденти допомагають формувати вміння приймати раціональне рішення, доводити та відстоювати власну думку. Так, вивчаючи тему «Методика розвитку зв’язного мовлення», можна проаналізувати таку ситуацію: «Прийшовши із закладу дошкільної освіти додому, Богданчик говорить: «Мамо, нам дали завдання скласти казку про будь-яке дерево, сніжинку або хмаринку». Перед сном вже в ліжку хлопчик придумав таку казку: «Жила-була хмаринка. В ній було багато краплинок, але одна, найбільша, не утрималась і відірвалась від хмаринки. На шляху до землі важна краплинка перетворилася на сніжинку. Вона кружляла, кружляла у повітрі, не знаючи, куди сісти. Побачила собачку, який сидів на доріжці. Той схопився та й побіг. А сніжинка знову знялася вгору. Потім вона сіла на рукавичку хлопчика. Він довго милувався сніжинкою, а потім дмухнув на неї. І сніжинка знову перетворилася на краплинку». Задоволений Богдан швидко заснув. А ввечері наступного дня мама запитала: «Ну як, сподобалась твоя казка?» – «Ольга Петрівна сказала, що це не казка, такого в житті не буває...». Які почуття відчула дитина, почувши слова вихователя? Чи правильно вчинив педагог у такій ситуації? Що порадити вихователю?

– ситуації, які сприяють формуванню професійних умінь та навичок. Такі ситуації застосовуємо на етапі повторення, закріплення вивченого, під час моделювання фрагментів занять з дітьми тощо;

– ситуації з початковою інформацією. Студенти мають змогу застосувати власний досвід або проявити творчість у розв’язанні ситуації. Наприклад, дитина у середній групі під час одягання на прогулянку мовчки підставляє ногу вихователю, щоб їй застібнули взуття. Як ви вчините у подібному випадку? Як вплинете на культуру спілкування дитини з дорослими і однолітками? В чому вбачаєте причину такої поведінки дитини?

– ситуації вибору (тести) вчать добирати оптимальні рішення з кількох наведених варіантів. До речі, такі ситуації можуть складати й самі студенти після проходження безпосередньої практики в закладі дошкільної освіти [4, с. 36].

На навчальних заняттях студенти вчаться використовувати гру по-новому, навчати по-іншому. Навчання через гру – залучення LEGO у освітній процес Нової української школи. Студенти розуміють, що через гру діти досліджують і пізнають навколишній світ, отримують навички спілкування, командної роботи, прояву ініціативи, генерації нових ідей, критичного мислення, оперування інформацією. Здобуті знання, уміння і навички студенти демонструють на практичних заняттях з методики розвитку мовлення і навчання грамоти. Вони добирають і проводять ігри з використанням LEGO, спрямовані на розвиток словникового запасу, виховання звукової культури мовлення, формування граматично правильного та зв'язного мовлення.

Всю роботу з підготовки студентів до практичної діяльності умовно можна поділити на три етапи.

На першому етапі перед студентами ставиться завдання: отримати ґрунтовні знання з навчальних дисциплін, навчитись орієнтуватись в навчальній, науково-методичній літературі, творчо використовувати вміщені в ній рекомендації, навчитись бачити позитивні і негативні прояви в освітньому процесі закладу дошкільної освіти, привчитись постійно працювати над своїм мовленням, пам'яттю, що повинно стати взірцем для дітей. Крім того, одним із найважливіших завдань першого етапу є отримання студентами навичок самостійної роботи та цілої низки практичних умінь.

Для реалізації цих завдань організуємо роботу над науково-методичною літературою, статтями із спеціальних часописів, методичними розробками, консультації та індивідуальну роботу зі студентами. На допомогу студентам на сайті дистанційної освіти створено навчально-методичне забезпечення з вищеназаних дисциплін, електронний посібник з методичними рекомендаціями до проведення мовленнєвих занять під час проходження педагогічної практики. Практикуємо складання конспектів занять з творчим використанням методичних розробок та досвіду вихователів-практиків (такі роботи студенти виконують індивідуально або у складі творчих груп), елементи дослідження на практичних заняттях з психології мовлення та під час проходження педагогічної практики (наприклад, записати та проаналізувати мовлення вихователя протягом певного часу, записати мовлення дітей та спланувати подальшу роботу з ними).

Найпростіші завдання з розвитку мовлення дітей, які студенти виконують під час проходження практики в закладах дошкільної освіти, дають їм дуже важливі професійні уміння та деякі навички. Добре, що більшість студентів усвідомлюють значення цих завдань, виконують їх творчо. Цікаво бачити, як радіють майбутні вихователі на практиці, знаходячи конкретні підтвердження окремих теоретичних і методичних положень.

На другому етапі студенти отримують практичні навички щодо організації освітнього середовища з розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Достатньою мірою цьому сприяють практичні заняття та самостійна робота з розробки конспектів, текстів дидактичних ігор та вправ, цікавих пізнавально-мовленнєвих завдань, дидактичних наочних посібників, мовленнєвих зразків, розповідей-мініатюр, мовленнєвих логічних задач, описових та сюжетних розповідей. Також проводяться спеціальні лабораторно-практичні заняття у формі ділової гри, під час

яких студенти моделюють фрагменти занять, демонструють і аналізують методику проведення дидактичних ігор і вправ, аналізують відеозаписи фрагментів занять вихователів-майстрів.

На цьому етапі починається практика показових і пробних занять, під час якої студенти виконують передбачені програмою практики обов'язкові та індивідуальні завдання, пов'язані з вивченням особливостей розвитку словника, звукової культури, граматичного ладу, зв'язного мовлення дітей різних вікових груп. Під час проходження педагогічної практики з додаткової кваліфікації «Вихователь логопедичних груп» студенти вчать правильно діагностувати певне мовленнєве порушення та визначати ефективні шляхи корекційного впливу в різних категорій дітей з порушеннями мовлення.

На наш погляд, організація роботи студентів на другому етапі дозволяє реалізувати два важливі завдання. По-перше, сформувати практичні уміння та навички роботи з дітьми з метою розвитку та корекції усного розмовного мовлення. По-друге, викладач має змогу побачити результати своєї роботи, прогалини у знаннях та практичних уміннях студентів. Зі свого боку, кожен студент теж може проаналізувати та проконтролювати своє оволодіння професійними знаннями та уміннями.

Слід відзначити, що саме на цьому етапі виявляються студенти, у яких формується поглиблений інтерес до вивчення методики розвитку мовлення і навчання грамоти та навчальних дисциплін з додаткової кваліфікації «Вихователь логопедичних груп». Саме ці студенти обирають для своєї курсової роботи тему з методики розвитку мовлення і навчання грамоти, приєднуються до наукового гуртка «Перші сходинки до професії «Вихователь логопедичних груп».

Успішна робота на перших двох етапах дає можливість перейти до третього. Його основне завдання – розвинути потяг до творчості у своїй роботі в якості практиканта та майбутнього вихователя. Робота на цьому етапі здійснюється у двох напрямках: фронтальна та індивідуальна робота зі студентами академічних груп і поглиблена робота з учасниками наукового гуртка та студентами, які виконують курсові роботи з методики розвитку мовлення і навчання грамоти.

Треба зазначити, що творчі завдання студенти виконують протягом всього часу вивчення методики та додаткової кваліфікації. Ступінь складності цих завдань поступово підвищується. Творчі завдання посилюють рівень методичної підготовки студентів, розвивають ініціативу, самостійність, творче ставлення до організації навчання дітей рідної мови на заняттях та у повсякденному житті. Такі завдання включають розробку змісту нетрадиційних занять, побудованих на народознавчому матеріалі, пізнавальних та розвиваючих завданнях (в тому числі ТРВЗ), розробку тематичних, інтегрованих, корекційних занять. Дуже важливо сформувати уміння організовувати повсякденне спілкування вихователя з дітьми з урахуванням особливостей мовлення дітей (вікових та індивідуальних), планувати та здійснювати його. До творчих робіт висуваються певні вимоги:

- робота не повинна дублювати розробки, вміщені в науково-методичній літературі;
- зміст та оформлення виконаної роботи повинні відповідати вимогам сучасної методики, логопедії, педагогіки, психології.

Звичайно, найкращі можливості проявити творчість, професійні інтереси, уміння та навички студенти отримують, коли добирають тему курсової та творчої роботи (входить в склад державного іспиту з додаткової кваліфікації «Вихователь

логопедичних груп»). Практика показує, що інтерес у окремих студентів до обраної теми не згасає, і після закінчення коледжу вони продовжують її розробляти, виступають на педрадах, методичних об'єднаннях тощо.

Таким чином, на кінець вивчення методики розвитку мовлення і навчання грамоти, навчальних дисциплін з додаткової кваліфікації «Вихователь логопедичних груп» студенти мають теоретичні знання, достатні практичні уміння і навички, а також досить об'ємний методичний арсенал: в методичній скарбничці, над поповненням якої вони працювали, містяться конспекти різноманітних занять, анотована картотека науково-методичної літератури, сценарії літературних ранків і розваг, альбоми зразків розповідей вихователя, консультації для батьків, дидактичні ігри і вправи, перспективний та календарний плани тощо.

Тільки спільними зусиллями викладача і студента, спрямованими на творче оволодіння професією, можна виховати педагога сучасного закладу дошкільної освіти, готового до роботи в умовах гуманізації освітнього процесу, що базується на особистісно орієнтованій взаємодії дитини і педагога та їхньому повноправному партнерстві і співробітництві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андриади И. П. Основы педагогического мастерства : учеб. пособие. Москва : Академия, 1999. 160 с.
2. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід : рефлексивний аналіз застосування / за заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : «К.І.С.», 2004. С. 47–52.
3. Ковальчук О. Основи педагогічної майстерності : навчальний посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2007. 543 с.
4. Омеляненко А. В. Навчання дітей старшого дошкільного віку складати розповіді-роздуми : монографія. Донецьк : Юго-восток, 2009. 203 с.
5. П'ятакова Г. П. Практикум зі спецкурсу «Основи педагогічної майстерності» : для студентів педагогічних спеціальностей. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2005. 40 с.
6. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості вчителя : навч. посібник. Київ : ІСДОУ, 2006. 112 с.
7. Тихеева Е. И. Развитие речи детей : учеб. пособие. Москва : Просвещение, 1981. 144 с.

УДК 615.82-053.4

Злинько О.О.

викладач дошкільних дисциплін
комунального вищого навчального закладу
«Нікопольський педагогічний коледж»
Дніпропетровської обласної ради»,
м. Нікополь

ЗМІЦНЕННЯ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ФІЗИЧНИХ ВПРАВ І ТОЧКОВОГО МАСАЖУ

Основи здоров'я закладаються в дитячому віці. Тому проблема добору й обґрунтування необхідності застосування засобів, що сприяють зміцненню здоров'я підростаючого покоління, є актуальною.

У складній системі чинників, що впливають на стан здоров'я і працездатності дітей дошкільного віку, важливу роль відіграє рухова активність. Але останнім часом унаслідок бурхливого науково-технічного процесу й інтенсифікації навчального процесу рухова активність дітей дошкільного віку різко зменшилась.

Організм, що росте, відчуває біологічну потребу в рухах, задоволення такої потреби є головною умовою його життєдіяльності. Через брак рухової активності м'язовий апарат і весь організм виявляється ніби «недовантаженим». У свою чергу, це справляє негативний вплив на здоров'я дітей дошкільного віку.

Рухове голодування прямо або побічно позначається на розвитку серцево-судинної системи і дихання, на діяльності залоз внутрішньої секреції, на опорі організму до дії шкідливих зовнішніх чинників.

З моменту народження дитини починає функціонувати її руховий апарат, філогенетично один з найстародавніших. Новонароджені майже безупинно рухають кінцівками, тулубом, головою. Таку активність уможлиблюють сформовані в ході еволюції механізми, що забезпечують рухові й вегетативні функції.

Нервові механізми новонароджених виявляються сформованими вже на момент народження. У них достатньо виражені рухові реакції на звукові, світлові й інші подразники. З розвитком безумовних рефлексів тісно пов'язані виникнення і розвиток умовних. Із самого початку функціонування кори до її діяльності залучаються нервові механізми, що сприймають подразнення із зовнішнього і внутрішнього середовища. Вони врегульовують рухи дитини, які стають згладженими, послідовними. Таким чином, формується складна динамічна система.

Розглядаючи фізіологічні механізми довільних рухів, І.П. Павлов зазначав, що чутливі клітини рухової ділянки перебувають у різноманітних асоціативних стосунках з усіма іншими клітинами кори. Отже, ми ведемо мову про скоординовану діяльність усіх систем, про їх тісний взаємозв'язок.

Метою є розробка методики зміцнення здоров'я дітей дошкільного віку засобами фізичних вправ і точкового масажу та дослідити її ефективність.

Існують експериментальні й клінічні матеріали, що дозволяють глибше зрозуміти роль центральної нервової системи у формуванні рухової навички. Чимало досліджень показують роль сигналів, що надходять від внутрішніх органів у нервові апарати скелетної мускулатури (вісцелярний – моторні рефлекси), а від м'язів до внутрішніх органів (моторно-вісцелярні рефлекси). Процес виникнення і формування рухових навичок є результатом роботи значної кількості функціональних систем. Виконання рухових актів пов'язане з діяльністю всього організму. Виходячи з цього, простежуємо широкий спектр впливу рухової активності на здоров'я, формування і зміцнення молодого організму. Правильно організований руховий режим значно розширює функціональні можливості дитячого організму. Взаємозв'язок фізичних вправ із розумовою працездатністю дітей дошкільного віку простежується в багатьох працях сучасних дослідників.

У дітей з високими показниками фізичного розвитку і підготовленості, розумова працездатність є більш стійкою. Також варто наголосити на підвищенні стійкості нервових клітин до сильних подразників, на поліпшенні аналітико-

синтетичної діяльності центральної нервової системи. Можливість і готовність організму до виникнення різних фізичних навантажень визначається ступенем розвитку центральної нервової системи, опорно-рухового апарату і тих систем, які забезпечують постачання кисню до задіяних м'язів (легені, серце, кровності судини). Розвиток даних систем у дитячому віці відбувається нерівномірно. У єдиному живому комплексі можуть бути слабкі ланки. Тому, визначаючи оптимальну дозу рухової активності, необхідно спиратись на показники функціональної готовності певної системи, що відстає найбільше. Таким чином, оптимальна рухова активність є змінним індивідуальним показником.

Доцільність занять фізичною культурою в дошкільному віці не викликає заперечень у більшості медиків. В нашій країні фізичне виховання підростаючого покоління починається вже в яслах (де малюки виконують доступні гімнастичні вправи та грають у рухливі ігри). Також корисні і необхідні заняття із загальної фізичної підготовки і простих за формою змагань для дітей у віці 5-6 років. Проте, питання про спортивну спеціалізацію вирішується пізніше, під час навчання в школі.

Прихильники раннього залучення дітей до спорту захищають свою позицію, пояснюючи її інтенсивним обміном речовин, бурхливим зростанням молодого організму, що забезпечує його пластичність і досить швидке пристосування до великих навантажень. Характер адаптаційних реакцій організму залежить від рівня розвитку його пристосувальних механізмів, які формуються не тільки у процесі зростання, але й завдяки правильно організованому тренуванню. Чим раніше почнеться тренування в дитячому віці, тим більш розвиненими виявляться пристосувальні механізми, які розширяють механічні можливості дорослого організму. За умови регулярного виконання фізичних вправ відбувається підвищення стійкості організму дитини до будь-яких сильнодіючих подразників.

Для зміцнення захисних сил організму, активізації розумової та фізичної працездатності пропонуємо, крім фізичних вправ, застосовувати точковий масаж. Як і фізичні вправи, масаж є методом фізичного впливу на організм – це і об'єднує їх в арсеналі засобів фізичної культури. Точковий масаж рекомендується дітям дошкільного віку після гімнастичних і ігрових вправ.

Точковий масаж – один із традиційних методів лікування, що згадується в стародавньому медичному трактаті «Хуанді-ней-цзин» та інших давньосхідних книгах поряд із акупунктурою, припіканням і лікуванням лікарськими рослинами. Застосування точкового масажу значно розширює можливості фізичного терапевтичного впливу на дитину, оскільки він не тільки є засобом безмедикаментозної терапії, але й не супроводжується пошкодженням тканин.

Уся поверхня тіла людини і є рефлекторною зоною, так само як і всі органи чуття. Підгрунтя механізму лікувальної дії на біологічно активні точки становлять складні рефлекторні фізіологічні процеси. Одні сигнали надходять у свідомість, інші – в ті ділянки мозку, які пов'язані з вегетативними функціями організму. Біологічно активні точки (БАТ) належать до другої категорії. Вони регулюють функції внутрішніх органів і прямо стосуються фізіологічного стану здоров'я людини.

У процесі поглибленого вивчення біологічно активних точок було встановлено, що дія на точку нормалізує енергетичний баланс, стимулює або

заспокоює (залежно від способу дії) вегетативну нервову систему, підсилює артеріальне кровопостачання, регулює живлення тканин, діяльність залоз внутрішньої секреції, зменшує біль, знижує нервові і м'язове напруження. Вплив подразнення певних точок шкірного покриву на відповідний орган або систему людського організму можна пояснити тим, що шкірна і нервова тканини зародка людини розвиваються від клітин одного і того самого вигляду, тісно пов'язаних між собою і з клітинами, з яких утворюються внутрішні органи.

Численні клініко-фізіологічні дослідження засвідчили, що описані точки мають специфічні особливості, які відрізняють їх від прилеглих ділянок шкіри відносно низьким електрошкірним опором, високим електричним потенціалом, високою шкірною температурою і больовою чутливістю, посиленням поглинанням кисню і вищим рівнем обмінних процесів. Після натискання на ці точки, як правило, виникають ломота, оніміння, біль, відсутні в разі натискання поза цими точками. Виникнення цих відчуттів є настільки постійним й обов'язковим, що слугує критерієм правильності знаходження точки. Точки не мають анатомічного субстрату, вони не обов'язково розташовуються поблизу ураженого органу. Одна і та сама точка може бути використана для лікування ряду захворювань, і, навпаки, для лікування певного захворювання можна використовувати декілька точок.

Для знаходження точок користуються пропорційними відрізками, що мають назву «цунь». Це індивідуальна величина, оскільки враховується відстань між кінцями складок гранично зігнутого середнього пальця лівої руки у чоловіків і правої у жінок або величина поперечника великого пальця. Точки треба знаходити якомога точніше, а не приблизно, що забезпечує кращий і тривалий ефект.

Слід уникати дії на сусідні ділянки, де можуть розташовуватися інші точки, які не можна чіпати. Перед масажем потрібно обережно намацати точку пучками. Натискання на точку під час впливу на організм дитини не може бути грубим або різким, у жодному випадку не повинно залишатися синців. Зусилля при натисканні має бути таким, яке можна докласти до очного яблука, не викликаючи болю і неприємних відчуттів.

У дитячій практиці застосовуються найбільш доступні прийоми точкового масажу:

- торкання або легке безупинне погладження, яке нагадує катання під пальцем маленького зернятка;
- легке натискання, коли задіюється вага пальця або кисті, а палець не відривається від точки;
- глибоке натискання, коли на шкірі та ділянці розташування точки під пальцем утворюється більш-менш помітне заглиблення, амплітуда колового руху не перевищує $\frac{1}{4}$ площі, займаної пальцем.

Рух пальцем може бути горизонтально-обертальним за годинниковою стрілкою або вібруючим, але завжди безупинним. Обертання або вібрацію виконують у певному темпі (що загальмовується або прискорюється) і поєднують із певним тиском на точку. Чим сильніший вплив, тим менше він повинен тривати.

Тиск чиниться пучкою великого або середнього пальця, але можна задіювати й інші пальці.

Завдяки застосуванню точкового масажу досягають двох основних ефектів: заспокійливого і тонізуючого, що визначаються якістю подразнення, його інтенсивністю і тривалістю.

Заспокійливий метод характеризується безперервною дією, плавним, повільним обертальним рухом, що загальмовується натисканням пучкою з поступовим збільшенням сили тиску (без помітного заглиблення) і затримкою пальця на цьому рівні. Прийом повторюють по 3-4 рази, щоразу повертаючись до вихідного положення і не відриваючи пальця від точки. Оптимальна тривалість заспокійливого масажу – 3-5 хв.

Тонізуючий метод характеризується коротким сильним натисканням і швидким різким віддаленням пальця від точки. До прийомів тонізуючого методу належить уривана вібрація. Рекомендована тривалість тонізуючого масажу – 1-2 хв.

За давньосхідними канонами, під час повного місяця треба робити тільки заспокійливий, а під час молодика – тонізуючий масаж точок. Після заходу сонця дозволяється тільки заспокійливий масаж. За наявності недостатньої функції призначається тонізуючий масаж, підвищеної – заспокійливий.

Якщо у дитини діагностовано кілька захворювань, з приводу яких потрібно виконувати точковий масаж, то його застосування повинне бути послідовним, причому починати треба з того захворювання, яке менше турбує пацієнта, тобто, з найслабшої ланки ланцюга, або з того симптому, який виявився останнім.

Спосіб лікування має узгоджуватися і з функціональним станом нервової системи, її реактивністю на даний момент. Якщо спостерігається збудження, не характерне для звичайного стану дитини, не можна застосовувати тонізуючий точковий масаж – виключно заспокійливий.

Для подолання втоми і підвищення працездатності дітей після гімнастичних вправ і рухливих ігор застосовують легке натискання протягом 3-5 хв. на такі точки:

– точка 1 (юнь-цюань) – «точка біля водяної кістки» – симетрична, знаходиться на підошовній половині стопи, в ямці, яка утворюється при згинанні пальців. Масажувати треба по черзі праворуч і ліворуч;

– точка 2 (да-ду) – «точка біля великого міста» – симетрична, розташована на стопі, на межі тильної підошовної поверхонь шкіри стопи між I плесною кісткою й основною фалангою великого пальця. Масаж виконують по черзі праворуч і ліворуч, під час процедури дитина сидить або лежить;

– точка 3 (кунь-лунь) – «точка біля гори Кунь-лунь» – симетрична, знаходиться в заглибленні між сухожиллям п'яти і зовнішньою кісточкою на рівні по центру. Масажувати потрібно одночасно з обох боків, дитина перебуває в положенні сидячи, зігнувши ноги в колінах;

– точка 4 (це-сі) – «точка відкритого в'язку» – симетрична, розташована на стопі, в заглибленні на середній поверхні гомілковостопного суглоба. Процедуру виконують одночасно з обох боків у положенні сидячи;

– точка 5 (цзу-сан-чі) – «точка лікування ста хвороб» – симетрична, знаходиться на 3 цуні нижче ніж нижній край підколінника і на 1 цунь назовні від переднього краю великогомілкової кістки. Масажувати треба водночас з обох боків, коли дитина сидить, випроставши ноги.

З метою профілактики простудних захворювань, а також за його перших ознак рекомендується точковий масаж (легке натискання протягом 3-5 хв.) таких точок:

– точка 1 (фен-мень) – «точка біля воріт вітру» – симетрична, знаходиться на спині, на $1\frac{1}{2}$ цуні вбік від задньої середньої лінії на рівні проміжку між остистими відростками II і III грудних хребців. Масажувати рекомендується одночасно з обох боків;

– точка 2 (тянь-чжу) – «точка біля небесного стовпа» – симетрична, розташована на $1\frac{1}{2}$ вбік від задньої середньої лінії на межі волосистої частини голови. Масаж виконується одночасно праворуч і ліворуч, під час процедури дитина сидить, трохи нахиливши голову вперед;

– точка 3 (юнь-мень) – «точка біля хмарних воріт» – симетрична, знаходиться на грудях на 6 цунів убік від попередньої серединної лінії в заглибленні під зовнішнім (акроміальним) кінцем ключиці. Рекомендований масаж одночасно з обох боків у положенні сидячи і лежачи;

– точка 5 (цью-чи) – «точка біля звивистого ставка» – симетрична, розташовується в ділянці ліктьового суглоба, в кінці складки, що виникає під час згинання руки в лікті, з боку великого пальця. Масажувати цю точку необхідно в положенні сидячи, напівзігнута рука лежить на столі долонею донизу.

Якщо дитина вночі відчуває страх, їй призначається точковий масаж у другій половині або ввечері перед сном. У цьому випадку застосовують один із прийомів заспокійливого методу, а саме: легке дотичне обертання за рухом годинникової стрілки протягом 3-5 хв. на кожній із нижчезазначених точок:

– точка 1 (чи-цзе) – «точка біля метрової трясовини» – симетрична, знаходиться на передній поверхні ліктьового суглоба з боку великого пальця в колінній складці. Масаж виконується в положенні сидячи, причому дитині радять покласти руку на стіл долонею вгору;

– точка 2 (ян-сі) – «точка до струмочка, освячена сонцем» – симетрична, знаходиться на задній поверхні зап'ястя в заглибленні між сухожиллям, що утворюється при легкому розгинанні кисті. Варто масажувати точки по черзі, коли дитина потребує в положенні сидячи, а її рука лежить на столі долонею донизу;

– точка 3 (ней-тін) – «точка біла нижньої зали» – симетрична, знаходиться на стопі між голівками II і III плеснових кісток. Рекомендується масажувати точки водночас праворуч і ліворуч, під час процедури дитина сидить, зігнувши ноги в колінах.

Висновки. Комплексне застосування точкового масажу і фізичних вправ є ефективним методом підвищення розумової та фізичної працездатності дітей дошкільного віку, стимуляції захисних сил організму, профілактики простудних захворювань і респіраторних вірусних інфекцій. Великою перевагою і водночас передумовою ефективного комплексного застосування фізичних вправ і точкового масажу визнано індивідуальний підхід з урахуванням віку, статі, конституції й усіх особливостей дитини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бочарова Н. И. Физическая культура дошкольника в ДОУ : программно-методическое пособие. Москва : Центр педагогического образования, 2007. 256 с.

2. Воротилкина И. М. Физкультурно-оздоровительная работа в дошкольном образовательном учреждении. Москва : Энас, 2006. 144 с.
3. Доскин В. П., Голубева А. Г. Растим детей здоровыми. Москва : Мозаика-синтез, 2005. 96 с.
4. Здоровый малыш : программа оздоровления детей в ДОУ / под ред. З. И. Бересневой. Москва : Творческий центр, 2003. 32 с.

УДК 373.2:502.1

Махинько В. Г.

викладач дошкільних дисциплін
комунального вищого навчального закладу
«Нікопольський педагогічний коледж»
Дніпропетровської обласної ради,
м. Нікополь

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНО МОТИВОВАНОЇ ПОВЕДІНКИ У ПРИРОДІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Серед багатьох напрямів навчально-виховної роботи у дошкільних навчальних закладах з кожним роком все більшої актуальності набуває екологічне виховання дітей. Його значення обумовлюється надзвичайно складною екологічною ситуацією, яка склалася за останні десятиріччя в усьому світі і, зокрема, в Україні.

Поняття «екологічне виховання» визначається у педагогіці як процес формування у дитини бережливого, турботливого, свідомого ставлення до природи, цілісного бачення природи і місця людини в ній, що проявляється у природодоцільній поведінці. Екологічне виховання передбачає формування у дитини системи знань та уявлень про взаємини всіх природних факторів, пізнавальних інтересів, переконань, поглядів та дієвого ставлення до природного середовища. Головною метою екологічного виховання є становлення компетентної особистості, яка характеризується емоційним сприйняттям краси природи, розвиненістю екологічної свідомості, мисленням, розумінням відповідальності за стан природи, екологічно орієнтованою поведінкою, наявністю відповідних знань.

Учені М. Курик, Н. Лисенко, З. Плохій засвідчують, що екологічне виховання слід розпочинати з раннього віку дитини і знання надавати в доступній формі, щоб спонукати подальше пізнання навколишнього світу, розвивати і виховувати дитину. Це – тривала діяльність дорослих (педагогів, батьків) і постійна робота розуму, серця і рук вихованців. Успіх екологічного виховання значною мірою залежить від того, який зміст знань про досить складний і багатоманітний світ Природи їм пропонують.

Зміст екологічного виховання включає два аспекти: засвоєння екологічних знань та їх трансформацію у ставлення. Знання – обов'язковий компонент процесу формування екологічної компетентності, його кінцевий продукт. Не бездумне нашігування дитини екологічними знаннями, а формування емоційної сфери, розвиток естетичного почуття та любові до природи – основа екологічного виховання дошкільнят. Важлива роль у цьому процесі надається дотриманню

певних принципів відбору екологічних знань для засвоєння дітьми. Найважливіші з них – принцип науковості, доступності, енциклопедичності, інтеграції на екологічно доцільну поведінку, конструктивізму, наступності.

Сучасні методи ознайомлення з природою характеризуються високою активністю вихованців. Головний зміст екологічної освіти дошкільників полягає у формуванні мотиваційних основ екологічної свідомості дитини, тобто, таких дій, які б сприяли виконанню певних завдань. Екологічні знання мають стати засобами, які входять у практичну діяльність і, відповідно, мотивують її.

Загальновідомо, що дорослий для дошкільника є зразком для наслідування, отже, ті оцінки, вимоги, якими керується дорослий, дитина поступово засвоює, і вони стають її власними. До кінця дошкільного віку дитина починає оцінювати власну поведінку з позиції тих правил та норм, які вона засвоїла під час процесу соціалізації у суспільстві. Це також стає поступово важливим мотивом її поведінки.

Концепцію системи роботи з формування екологічно мотивованої поведінки у дітей дошкільного віку можна сформулювати як подання їм доступних знань про живу і неживу природу, виховання емоційно-позитивного сприйняття природного довкілля та активної позиції щодо охорони та збереження природи через організацію різних видів практичної діяльності дітей.

Формування особистості відбувається в діяльності, отже, формування екологічно мотивованої поведінки слід починати з включення дітей у різні види діяльності у природі. Основне завдання кожного педагога – виховати у дошкільників прагнення виконувати хоча б найпростіші, але конкретні дії для збереження навколишньої природи.

Якість екологічної освіти дітей залежить від рівня екологічної підготовки вихователів, їх професійної компетентності. Під час формування екологічно мотивованої поведінки велику роль відіграє приклад вихователя, тому педагог повинен бути обізнаним у сучасних екологічних проблемах, мати розвинену доцільно мотиваційну сферу спілкування з природою та, відповідно, будувати освітню діяльність.

Саме у процесі екологічної діяльності формується екологічно мотивована поведінка, яку ми визначаємо як систему дій і вчинків, зумовлену усвідомленням моральних норм поведінки у природному довкіллі, і вона може проявлятися не тільки в спеціально організованій екологічній діяльності, а й виходити за її межі, тобто, виявлятися у різних видах діяльності дитини (ігровій, трудовій, навчальній). Наприклад, дитина відмовляється від гри з м'ячем біля квітника, щоб не зашкодити квітам.

Розглянемо особливості екологічно мотивованої поведінки старших дошкільників. У цьому віці дитина починає оцінювати свою поведінку, виходячи із засвоєних правил та норм: спершу дотримується вимог щодо поведінки, очікуючи схвалення дорослого, згодом позитивні переживання, які виникають під час додержання норм поведінки, починають сприйматися дитиною як щось саме собою позитивне. Так виникає перша моральна інстанція – «потрібно», що розглядається як початкова форма почуття обов'язку, тобто основний моральний мотив, що безпосередньо керує поведінкою дитини.

У моральних почуттях проявляється стійке ставлення дитини до навколишнього світу. Вони мотивують дії дитини у природі, сприяють усвідомленню сталих норм і правил поведінки. Формування моральних почуттів залежить від вольової діяльності дитини, від її вміння долати труднощі на шляху до наміченого, вони пов'язані з практичною діяльністю, спрямованою, зокрема, на створення сприятливих умов для життя рослин, домашніх тварин. Необхідно вчити дошкільників розуміти, коли рослині погано, коли тварина сумує і коли їм добре.

На етапі старшого дошкільного дитинства екологічно мотивована поведінка характеризується наявністю:

- екологічних уявлень, розуміння взаємозв'язків у природі;
- пізнавальних інтересів у сфері природи, що проявляються в запитаннях дитини про природу, у самостійних спостереженнях, пошуковій діяльності;
- проявів гуманного ставлення до природи, співчуття;
- готовності до самообмеження власних бажань у разі потреби;
- уміння передбачати результати власної поведінки у сфері природи, помічати й оцінювати негативну поведінку однолітків та інших людей;
- здатності до екологічно доречних вчинків.

Екологічно мотивована поведінка старших дошкільників потребує узгодження особистих потреб з екологічними вимогами до діяльності, якою займаються діти, готовності поступитися, в разі необхідності, своїми бажаннями, відмовитися від справи, коли вона є недоцільною з екологічної позиції чи коли потрібно терміново надати допомогу живій істоті. Вона зумовлена екологічними мотивами, зовнішніми проявами яких є самостійні спостереження й досліди, розпитування дорослих про природу, бажання поділитися враженнями про світ природи, передати їх у своїй діяльності (грі, малюванні), бажання спілкуватися з рослинами і тваринами, доглядати за ними, надавати дорослим посильну допомогу в охороні природи.

Отже, екологічно мотивована поведінка – це дії й вчинки стосовно природи, коли дитина дошкільного віку керується власними екологічними уявленнями, знаннями норм і правил поведінки в природі, гуманним ставленням та екологічними мотивами.

Екологічні мотиви – це такі спонуки до діяльності, які виходять із визначення самоцінності природи й усвідомлення необхідності бережного поводження у природному довіллі, що спрямовують дитину на надання у разі потреби допомоги, уникання нерозумного використання природних ресурсів, намагання вплинути на інших людей, стримуючи негативні впливи на природу.

У взаємодії з природою діти можуть керуватися також ігровими мотивами (погратися з кошеням), мотивами спілкування (погладити, приголубити, помилуватися), мотивами особистісної зацікавленості (поспостерігати, намалювати, подарувати вирощену самостійно квітку, бажання мати друга).

З цього погляду, екологічно мотивована поведінка – це такі дії та вчинки дитини, які свідчать про здатність прийняти на себе відповідальність за стан природного довілля в межах середовища життєдіяльності й вікових можливостей.

Формування екологічно мотивованої поведінки – це виховання цінностей, потреб, ідеалів у сфері природи безпосередньо під час контактів із природним

довкіллям, у різних видах діяльності (гра, досліди, спостереження, природоохоронна праця).

Ефективність формування екологічно мотивованої поведінки залежить від таких чинників:

- створення та правильне використання розвивального екологічного середовища;
- систематичність педагогічного впливу, зокрема й на мотиваційну сферу;
- впровадження інноваційних технологій;
- рівень екологічної культури вихователя, його особистісні риси та готовність до екологічної роботи з дітьми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лисенко Н. В. Теорія і практика екологічної освіти : дошкільник-педагог. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2009. 400 с.
2. Носачова Т. Екологічне виховання дітей старшого дошкільного віку. *Вихователь методист дошкільного закладу*. 2011. № 6. С. 12–24.
3. Плохій З. П. Вітальна цінність природи. Складові екологічної культури дошкільнят. *Дошкільне виховання*. 2000. № 11. С. 6–7.
4. Плохій З. П. Сучасний зміст екологічного виховання дошкільнят. *Дошкільне виховання*. 2008. № 3. С. 3–6.
5. Плохій З. П. Формування екологічно мотивованої діяльності дошкільнят. *Дошкільне виховання*. 2005. № 7. С. 19–21.
6. Присяжнюк Л. Еколого-природнича освіта дошкільнят у поліфонії інноваційних підходів. *Палітра педагога*. 2017. № 6. С. 3–6.
7. Соцька О. Від знань та емоцій до еколого доцільної поведінки. *Дошкільне виховання*. 2014. № 11. С. 24–27.

УДК 378.147.091.33-027.22

Янєва Л. М.

викладач дошкільної педагогіки комунального закладу
«Білгород-Дністровський педагогічний коледж»,
м. Білгород-Дністровський

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТА ПІД ЧАС ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Модернізація змісту дошкільної освіти – важливий чинник розвитку системи освіти в цілому, який реалізує її нові цінності, забезпечує гуманістичну спрямованість, створює передумови для розгортання творчих можливостей педагогів, надання процесу оновлення комплексного, поступального і системного характеру.

Сучасні діти дошкільного віку живуть у динамічному середовищі, яке постійно розвивається. Їхніми характерними рисами стають висока емоційна чутливість, розумова активність і обізнаність у більшості доступних сфер навколишньої дійсності.

Така ситуація зумовлює конкретні вимоги до професійної компетентності вихователя – особи, від якої значною мірою залежить успішність розвитку дитини в дошкільні роки [2, с. 114].

Базовими орієнтирами для створення компетентнісної моделі майбутнього педагога виступають показники життєвих компетенцій дитини, визначені Базовим компонентом дошкільної освіти України. Базовою програмою розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» визначено, що «компетентність дитини – інтегральна характеристика розвитку особистості, основними показниками якої є оптимальний для віку ступінь сформованості провідної діяльності, всіх форм активності та базових якостей» [1, с. 14].

Компетентнісну модель педагога дошкільної освіти можна представити як структуру, що складається з трьох груп компетентностей: універсальних, предметних і загальнопрофесійних.

Універсальні компетентності є основою для професійного становлення фахівця в певній галузі діяльності в умовах сучасної ринкової економіки, вони забезпечують нормальну життєдіяльність людини в соціумі. У характеристиці універсальних компетентностей важливим є врахування основних потенціалів, якими повинна володіти особистість: пізнавального, морально-етичного, творчого, комунікативного, що визначають спрямованість на самовизначення в системі суспільних відносин.

Предметні компетентності визначають успіх майбутнього фахівця дошкільної освіти у педагогічній діяльності. Сформованість цих компетентностей сприяє самореалізації та конкурентоспроможності педагога на ринку праці, робить процес професійного становлення особистоцілісним і системним.

Усі структурні компоненти професійної компетентності спрямовані на практичну діяльність педагога дошкільної освіти, зокрема, формування в нього вміння вирішувати конкретні педагогічні ситуації. Професійна готовність педагога – загальна здатність мобілізувати наявні знання, досвід, особистісні та соціальні якості й цінності, набуті у процесі освітньої діяльності та які складають професійну компетентність майбутнього педагога [3, с. 49].

Педагогічна практика студентів відділення «Дошкільна освіта» комунального закладу «Білгород-Дністровський педагогічний коледж» забезпечує можливість поєднати одержані теоретичні знання з практичною організацією освітнього процесу в закладах різних типів освіти. Вона передбачає можливості для самостійної педагогічної діяльності студентів, прояву їхнього творчого потенціалу.

Провідними завданнями педагогічної практики є формування професійних якостей особистості майбутнього фахівця, які відповідають вимогам Державних стандартів вищої освіти в Україні; виховання у студентів любові та поваги до професії педагога; формування професійних умінь і навичок, необхідних для успішного здійснення навчально-виховної роботи в закладі дошкільної освіти, закріплення теоретичних знань, отриманих студентами при вивченні психолого-педагогічних дисциплін; ознайомлення студентів із сучасним станом навчально-виховної роботи у різних типах освітніх закладів.

Зміст педагогічної практики включає такі напрями: ознайомлення студентів з роботою різних типів закладів дошкільної освіти, особливостями їх функціонування, розвивальним середовищем; спостереження та самостійне проведення різноманітних видів діяльності в усіх вікових групах.

Графік педагогічної практики передбачає включення студентів в практичну діяльність, поступове входження у процес оволодіння професійними навичками. Протягом другого семестру студенти ведуть спостереження за організацією різних

видів діяльності дітей раннього віку, знайомляться з особливостями організації та проведення режимних процесів.

Першими кроками є самостійне проведення студентами режимних процесів у різних вікових групах. Це дозволяє сформувати вміння володіти колективом дітей, закріпити методи і прийоми формування у дошкільників культурно-гігієнічних навичок, звичок культурної поведінки; розкриває такі особистісні якості студента як уважність, привітність, доброзичливість, організаторські та комунікативні здібності.

Наступним етапом практичної діяльності студентів є самостійне проведення ігрової, трудової та продуктивної діяльності дітей, у процесі застосування якої відбувається продовження формування організаторських та комунікативних здібностей студентів як майбутніх фахівців.

Організація та проведення освітньої діяльності потребує від студентів прояву гностичних та прогностичних здібностей, а саме: вміння складати конспекти занять з врахуванням вікових та індивідуальних особливостей дошкільників; вміння передбачати можливі відповіді на питання, реакцію та емоційні прояви дітей на використання тих чи інших методів навчальної діяльності; вміння знаходити вихід із непередбачуваних ситуацій.

Зміст педагогічної практики вимагає від студента вміння впроваджувати у свою практичну діяльність сучасні інноваційні технології: інтерактивні технології навчання, методи ТРВЗ, мнемотехніку, ЛЕГО-технології. Велике значення має володіння ІКТ: вміння створювати та доречно використовувати на заняттях та в процесі інших видів діяльності відеопрезентації, застосовувати Інтернет-ресурси. Впровадження у практику роботи зі студентами ІКТ дає змогу зацікавити їх самостійним пошуком різних джерел інформації, розвивати їх творчі здібності, критичне мислення. Адже у сучасному інформаційному просторі дана технологія є актуальною. Це допомагає підняти на новий рівень освоєння навчального матеріалу, вміння застосовувати на практиці теоретичні знання.

Передбачені планом літня та переддипломна практика дають можливість студентам випробувати себе не тільки у реалізації освітньо-виховних функцій, а й організаторсько-управлінських, що проявляється у вмінні складати перспективний та календарний плани, мотивувати батьків на взаємодію з педагогами дошкільного закладу, аргументовано і доступно розкривати специфіку розвитку та навчання дошкільника та підготовку їх до навчання в школі.

Таким чином, саме педагогічна практика є дієвим засобом формування професійних компетентностей майбутнього вчителя дошкільної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / М-во освіти і науки України, Акад. пед. наук України ; наук. ред. та упоряд. О. Л. Кононко. Київ : Світич, 2008. 430 с.

2. Беленька Г. В. Формування професійної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку в умовах університетської освіти. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя*. 2012. № 4. С. 114–119.

3. Гиря О. О. Компетентнісна складова у професійній підготовці фахівців дошкільної освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. № 5. С. 203–211.

II. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ПРІОРИТЕТІВ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

УДК 378.147

Акопян А. В.

завідувач навчально-методичної лабораторії
педагогічного коледжу комунального закладу вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради,
м. Запоріжжя

ТРЕНІНГ ЯК АКТИВНА ФОРМА НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ПЕДКОЛЕДЖУ

Формування професійних компетентностей студентів, забезпечення якості вищої освіти – основне завдання викладачів педагогічного коледжу Хортицької національної академії. Впровадження Нового державного стандарту початкової освіти вимагає від вчителя початкових класів нових підходів до навчання учнів, відповідно інші сучасні вимоги ставляться і перед викладачами педагогічного закладу щодо підготовки фахівців у сфері освіти. У педагогічному коледжі викладачі педагогіки та часткових методик мають досвід проведення тренінгових занять, оскільки вважають, що якісно реалізувати мету та завдання дисциплін фахового спрямування можливо саме через використання активних форм роботи.

Іноді у викладачів виникають запитання: чому після викладеного матеріалу студенти так мало запам'ятовують, чому не можуть згадати матеріал попередніх уроків, які прийоми використати, щоб досягти бажаного результату. Сучасні студенти часто не замислюється над тим, що вони сприймають та з якою метою, вони звикають одночасно виконувати декілька справ, часто відволікаються на зовнішні подразники та не занурюються глибоко у суть теми, що вивчається. Якщо студенти активно не працюють на заняттях, не опрацьовують те, що чують або бачать, інформацію буде втрачено. Доведено, що довготривалі спогади з'являться за умови, якщо нова інформація буде пов'язана з попередніми знаннями та студенти будуть сприймати новий матеріал свідомо. Отже, викладачі коледжу повинні володіти активними формами навчання, оскільки саме активне обговорення та свідомо обробка інформації призведе до кращого запам'ятовування. Вважаємо, що саме тренінги є ефективною формою опанування знань, інструментом для оволодіння необхідними професійними навичками.

Результативне проведення тренінгів – складне завдання, адже студенти повинні мати міцні знання з педагогіки, психології, методик навчання учнів початкових класів, щоб процес формування навичок був ефективним. Тому вважаємо, що певна частина часу перед тренінгом повинна бути присвячена саме актуалізації попередніх знань студентів. Тренінги подобаються студентам, оскільки під час їх проведення створюється неформальне, невимушене спілкування, атмосфера довіри, відбувається постійний зв'язок між його учасниками. Використання викладачами ефективних прийомів роботи, методів, спрямованих на стимуляцію взаємодії учасників, допоможе навчити студентів дотримуватися ряду принципів групової роботи, обговорювати суперечливі

питання, самостійно приймати рішення, ризикувати, взаємодіяти та вільно висловлювати свої думки.

У стандарті початкової освіти зазначено наскрізні вміння, якими повинен оволодіти учень, а саме: критично та системно мислити, оцінювати ризики, приймати рішення, керувати емоціями, розв'язувати проблеми, висловлювати власну думку. Методисти на тренінгах прагнуть забезпечити розвиток зазначених умінь у студентів педколеджу. Це є одним із завдань тренінгів, оскільки вчитель початкової школи, який не вміє обґрунтовувати, добирати прийнятні та несуперечливі докази, узагальнювати, усвідомлювати проблему, робити висновки, не може навчити учнів мислити критично; якщо вчитель не може правильно, логічно, аргументовано, зв'язно висловлювати власні думки, то він не зможе розвинути усне та писемне мовлення школярів, не сформує комунікативну компетентність в учнів початкових класів. Якщо тренінг сплановано правильно, то студенти мають можливість бути залученими до таких видів робіт, які вважаються ефективними і в початковій школі. Залучаючи студентів до групової діяльності, тренер демонструє власним прикладом, як правильно об'єднувати учнів у групи та розподілити доручення, добирати завдання, що передбачають досягнення спільної мети, оцінювати групову роботу молодших школярів, формує навички взаємоперевірки та взаємооцінювання. Саме використання проблемних завдань, вправ ситуативного характеру, що передбачають вміння аналізувати, узагальнювати, робити висновки, забезпечить активну позицію студентів на заняттях, а правильна мотивація викладачем запропонованих завдань – свідоме ставлення студентів до навчального процесу.

Отже, тренінгові заняття вважаємо ефективною формою навчання студентів коледжу, оскільки вони дозволяють забезпечити взаємодію та власну активність студентів під час динамічного процесу, свідомість в опануванні знань, покликані сформувати наскрізні вміння та професійні навички.

УДК 378.09:502/504

Біла Ю. В.

викладач природничих дисциплін
комунального вищого навчального закладу
«Нікопольський педагогічний коледж»
Дніпропетровської обласної ради,
м. Нікополь

ІНТЕГРАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ У ПРОФЕСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ – МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Сьогодні, коли людство опинилося на порозі екологічної кризи, надзвичайно актуальною є проблема докорінної зміни ставлення людини до природи, соціуму й до самої себе. Це означає, що людину треба навчати, формувати, виховувати. Екологічні цінності мають бути домінантними, опорними, визначальними. Ними мають бути пронизані всі напрями і підрозділи науки, культури й освіти. Особливо освіти, де закладаються основи майбутньої духовної, інформаційної платформи особистості. Формування екологічної свідомості є одним з головних завдань

учителів початкових класів і ця робота починається ще під час їхнього навчання у вищому навчальному закладі.

Метою даної статті є узагальнення педагогічного досвіду щодо інтеграції екологічних знань та формування екологічної компетентності в майбутніх вчителів початкових класів, визначення форм та методів роботи, які сприяють формуванню екологічної свідомості студентів.

Завданнями статті є визначення компонентів, які включає в себе екологічна свідомість, сформулювати та охарактеризувати форми роботи з формування екологічної свідомості студентів, розкрити можливості навчальних занять, міжпредметних зв'язків та педагогічної практики щодо формування екологічної компетентності майбутніх вчителів початкових класів.

Екологічна ситуація в Україні та світі вимагає зосередження всіх наявних сил на розробленні та впровадженні єдиних підходів до екологізації освіти. Джерелами забруднення є не тільки заводи, підприємства, що мають справу з хімічними речовинами, але й самі люди мають негативний вплив на довкілля: засмічують вулиці, отруюють «вуличних» тварин, знущаються з них, зривають молоді пагони дерев чи квітки – і це лише заради розваги [4, с. 31].

Для збалансованого розвитку навколишнього природного середовища, для дотримання правил соціально-екологічної рівноваги людям, крім матеріальних благ, необхідні духовні цінності, зокрема, ставлення людини до природи, розуміння, що кожна дія має свої наслідки. Рівень цих відносин визначається рівнем екологічної свідомості, культури, що залежить від якості екологічної освіти та виховання.

Екологічна свідомість особистості складається з трьох компонентів:

- 1) екологічні знання, тобто, знання людини про природу, про проблеми довкілля, про думки філософів та традиції, пов'язані з природою;
- 2) ставлення до екології, готовність діяти, розмірковувати над вирішенням екологічної проблеми;
- 3) повсякденна екологічна поведінка [2, с. 34].

Важливе значення в процесі екологізації освіти має формування екологічної компетентностей майбутніх вчителів початкових класів, адже вони є особливою ланкою у формуванні екологічної свідомості молодших школярів. Формування екологічної компетентності студентів відбувається в різних видах діяльності: на заняттях з екології та інших дисциплін, при підготовці та проведенні виховних годин і пробних уроків.

На заняттях з екології студенти вчать міркувати, аналізувати екологічну ситуацію, що склалася в Україні та світі, робити висновки, прогнозувати можливі наслідки тих чи інших дій, пропонувати шляхи виходу з екологічної кризи. Для більш свідомого засвоєння студентами екологічних знань на заняттях демонструються фрагменти передач, відеофільми, які показують екологічну ситуацію, що склалася в Україні та світі. Студенти готують для учнів початкових класів пам'ятки, буклети, стіннівки, брошури, які тематично присвячені захисту природи, містять факти та відомості, інструкції, поради щодо збереження та раціонального використання природних ресурсів. Важливим компонентом заняття з екології є використання інтерактивних методів навчання, де студент – не просто слухач, а й активний учасник навчального процесу.

Серед таких методів регулярно використовуємо:

- «Ситуаційний аналіз» (студентам пропонується екологічна ситуація, яку вони мають проаналізувати, знайти шляхи вирішення проблеми, спрогнозувати можливі наслідки бездіяльності);
- «Мозкова атака» (студентам пропонується екологічна ситуація, вони за короткий проміжок часу мають висловити якомога більше пропозицій та думок, із запропонованих варіантів обираються найбільш оптимальні та доречні);
- «Займи позицію» (викладач пропонує тему, студенти висловлюють свої думки, найбільш чіткі думки записуються на окремих аркушах, студенти мають визначитися, якої думки вони дотримуються, у ході обговорення студент може змінити власну точку зору і перейти до іншої «позиції») [3, с. 11].

Особливе місце у формуванні екологічної свідомості студентів відіграють міжпредметні зв'язки. Наприклад, на заняттях з інформатики під час вивчення теми «Створення презентації PowerPoint» студентам доречно запропонувати розробити проект на екологічну тематику, використовуючи засоби редактору презентацій. Під час роботи над проектом студенти досліджують обрану тему, шукають матеріал, аналізують та роблять висновки, оформлюють результати своєї діяльності у вигляді презентації, використовуючи анімації, переходи між слайдами, гіперпосилання, з можливістю подальшого перетворення презентації у веб-ресурс. Продовжити роботу над проектом доцільно під час вивчення теми «Розробка публікації в Publisher». Студенти оформляють буклет, брошуру, листівку, де відображають основні аспекти проблеми, над якою вони працювали під час своїх досліджень до проекту.

Важливим етапом формування в студентів педагогічного коледжу екологічної свідомості є проведення виховних годин для учнів початкових класів. У рамках педагогічної практики студенти проводять виховні заняття, цілком присвячені проблемам збереження навколишнього середовища, наприклад: «Люби і бережи природу», «Дарунок осені», «Добрі справи» тощо. Також студенти включають у виховні години ігри та завдання, які спрямовані на формування в учнів початкових класів відповідального ставлення до навколишнього природного середовища, прагнення зберігати та охороняти природу рідного краю, наприклад: гра «Завжди, іноді, ніколи» (учням пропонується перелік дій, серед яких необхідно визначити позитивні та негативні), виставка малюнків «Країна моєї мрії», гра «Знайди зайве», розгадування загадок про природу, робота з прислів'ями та приказками.

Під час проведення пробних уроків з інформатики студенти обов'язково включають елементи екологічного виховання в план-конспект уроку. Наприклад:

- мотивація навчальної діяльності (на урок завітав казковий герой, який просить дітей про допомогу, адже його дім – чарівний ліс винищується, діти виконують певні завдання, допомагаючи казковому герою врятувати його середовище проживання);
- завдання на практичну роботу (учням пропонується набрати вірш про природу, прислів'я чи приказку, перед початком роботи студентом проводиться бесіда про красу природи, важливість оберігати її, дотримуватися певних правил поведіння в навколишньому середовищі).

Отже, можна зробити висновок, що екологічна компетентність студентів педагогічного коледжу – це цілісна система знань і вмінь, яка формується як під час навчальних занять, так і під час педагогічної практики та дозволяє студентам розуміти екологічні проблеми і знаходити шляхи їх вирішення, вміння пропагувати і втілювати в життя екологічні знання та самому дотримуватись екологічних норм поведінки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Концепція екологічної освіти України. *Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України*. 2002. № 7. С. 3–23.
2. Курняк Л. Д. Екологічна культура: поняття і реальність. *Вища освіта України*. 2006. № 3. С. 32–37.
3. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : науково-методичний посібник. Київ : Видавництво А. С. К. , 2004. 192 с.
4. Формування екологічної компетентності школярів : наук.-метод. посібник / за ред. Н. А. Пустовіт. Київ : Педагогічна думка, 2008. 64 с.

УДК 373.3

Борисьонок М. О.

викладач фахових методик початкової освіти
комунального вищого навчального закладу
«Нікопольський педагогічний коледж»
Дніпропетровської обласної ради,
м. Нікополь

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Процес інформатизації, що охопив сьогодні всі сторони життя сучасного суспільства, має кілька пріоритетних напрямків, до яких, безумовно, слід віднести інформатизацію освіти. Відповідно до «Державного стандарту початкової освіти» [3] та реалізації Концепції «Нова українська школа» [5] визначають вимоги щодо формування інформаційно-комунікаційної компетентності учня, як здатності використовувати інформаційно-комунікаційні технології та відповідні засоби для виконання особистісних і суспільно значущих завдань. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів, зміст якої є інтегративним, відбувається в результаті застосування під час вивчення всіх предметів навчального плану діяльнісного підходу, який спрямований на розвиток умінь та навичок роботи з комп'ютером і застосування здобутих знань у практичних ситуаціях.

Використання ІКТ в освітньому процесі Нової української школи є актуальною і складною проблемою. Нині помітно зросла кількість досліджень, предметом яких стало використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі початкової школи. Цій темі в Україні присвятили дослідження такі науковці, як: В. Биков, І. Галаган, Я. Булахова, О. Бондаренко, В. Заболотний, Г. Козлакова, О. Міщенко, О. Пінчук, О. Шестопап.

Дидактичні проблеми і перспективи використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні досліджувала І. В. Роберт, психологічні основи комп'ютерного навчання визначив Ю. І. Машбіц, систему підготовки педагога до використання інформаційної технології в освітньому процесі запропонував і обґрунтував М. І. Жалдак. Американському вченому С. Пейперту належить ідея «комп'ютерних навчальних середовищ», на якій базується більшість сучасних навчальних комп'ютерних програм. Він досліджував можливості комп'ютера як засобу для розвитку розумової діяльності учнів.

Аналіз педагогічної та методичної літератури дозволив встановити тлумачення терміну «інформаційно-комунікаційна технологія». На думку М. Жалдака, «сучасна інформаційна технологія – це сукупність засобів, методів і прийомів збирання, зберігання, опрацювання, подання та передавання повідомлень, що розширює знання людей та розвиває їхні можливості щодо управління технічними та соціальними процесами» [4, с. 18].

За В. Биковим, інформаційно-комунікаційні технології навчання – «це комп'ютерно орієнтована складова педагогічної технології, яка відображає деяку формалізовану модель певного компоненту змісту навчання і методики його подання в навчальному процесі, що представлена в цьому процесі педагогічними програмними засобами і передбачає використання комп'ютера, комп'ютерно орієнтованих засобів навчання і комп'ютерних комунікаційних мереж для розв'язування дидактичних завдань або їх фрагментів» [1, с. 12].

Інформаційно-комунікаційні технології позитивно впливають на всі компоненти системи навчання: мету, зміст, методи та організаційні форми навчання, засоби навчання, що дозволяє вирішувати складні й актуальні завдання для забезпечення розвитку інтелектуального, творчого потенціалу, аналітичного мислення та самостійності в молодших школярів.

Зростаючий інтерес до використання ІКТ не повинен зменшувати увагу педагога до особистості учня, навпаки, саме комп'ютеризація освіти звільняє вчителя від ручної роботи з трансляції навчального матеріалу, дозволяючи йому більше орієнтуватися на формування в дитини фундаментальних основ в галузі духовного життя особистості.

Персональний комп'ютер – універсальний «навчальний посібник», що може бути з успіхом використаний на різних за організацією навчальних заняттях. При цьому він вписується в рамки традиційного навчання із широким використанням усього арсеналу засобів навчання. ПК може сприяти активному включенню учня в освітній процес, підтримувати інтерес, сприяти розумінню і запам'ятовуванню навчального матеріалу.

Можливості застосування ПК значні: від довідкової системи – до засобу моделювання ситуацій. Найголовніше, вчасно і влучно використовувати комп'ютер.

Основним видом використання ІКТ технологій в освітньому процесі початкової школи є їх органічна інтеграція при методичній розробці уроків. У цікавій, динамічній, ігровій формі учні молодших класів опановують комп'ютерні засоби, набувають первинних навичок користування комп'ютером, початковими вміннями і навичками управління ним та одночасно удосконалюють свої знання з

навчальних предметів, розвивають пам'ять, просторову уяву, логічне мислення, творчі здібності [7, с. 117].

Таким чином, з точки зору дидактики ІКТ дозволяють:

- забезпечити зворотній зв'язок у процесі навчання;
- зробити навчання більш інтенсивним, ефективним за рахунок реалізації можливостей мультимедійних навчальних систем до дієвого і наочного подання навчального матеріалу;
- підвищити унаочнення освітнього процесу початкової школи;
- моделювати досліджувані процеси або явища;
- організувати колективну і групову роботу;
- створювати сприятливу атмосферу для спілкування та навчання [2, с. 39].

На етапі реорганізації освіти, перебудови шкільних програм, реалізації Концепції «Нова українська школа», нових вимог до виховання та розвитку особистості, використання ІКТ навчання для молодших школярів є необхідним. Комп'ютер, як і книгу, можна використовувати з великою користю. Але користь він принесе за умови правильного комп'ютерного забезпечення, наявності прикладних інформаційних технологій, розміщення комп'ютерів у класі відповідно до гігієнічних оздоровчих умов, учителя – спеціаліста комп'ютерної справи, який володітиме методичною роботою з програмами Windows, MS-DOC, LowRadiation.

Однак, якими б не були цікавими і багатофункціональними інформаційно-комунікаційні технології, роль вчителя залишається, як і раніше, провідною в освітньому процесі, а учень по-справжньому перетворюється на суб'єкт педагогічного процесу. Всі комп'ютерні програми мають бути розроблені за обов'язкової активної участі педагогів, що визначає вплив учителя, навіть у випадку самостійної роботи з комп'ютерною програмою. Не знижується й безпосередня значущість вчителя в процесі роботи учня на комп'ютері. Учні без педагога важко уявити, що необхідно засвоїти. Учитель вирішує, виходячи з індивідуальних особливостей учня, якого характеру програми більш доцільно використовувати на тому чи іншому етапі навчання. Особливого значення набуває формування в студента здатності критично ставитися до результатів, робити узагальнюючі висновки і приймати самостійні рішення. А вчителів важливо одержувати досить повну й об'єктивну інформацію про процеси особистості учня, усіляко сприяючи цьому [6, с. 19].

Учителі початкових класів, які володіють інформаційно-комунікаційними технологіями, мають вибудовувати весь процес навчання таким чином, щоб він забезпечував, поряд із засвоєнням предметного змісту, формування відповідних технологічних та інформаційних умінь і навичок, які застосовуються в різних життєвих ситуаціях: навчальних, виробничих, особистих. Одним із результатів процесу інформатизації навчальних закладів має бути можливість використовувати інформаційно-комунікаційні технології для роботи з інформацією як в освітньому процесі, так і для інших потреб.

Отже, до основних напрямів використання ІКТ у початковій школі належать:

- проведення уроків із комп'ютерною підтримкою;
- використання електронних навчальних посібників, підручників;
- розв'язування інтерактивних кросвордів, ребусів, головоломок;
- здійснення тестового комп'ютерного контролю навчальних досягнень;

– використання комп'ютерних дидактичних ігор та Інтернет-ресурсів.

Використання ІКТ в освітньому процесі Нової української початкової школи сприяє формуванню інформаційно-цифрової компетентності учнів, основ інформаційної культури, надбанню умінь, життєво необхідних компетентностей, розвиває критичне мислення, емоційний інтелект, творчу активність, ініціативність та самостійність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : монографія. Київ : Атіка, 2008. 684 с.
2. Дворецкая А. В. Основные типы компьютерных средств обучения. *Педагогическая технология*. 2004. № 2. С. 38–40.
3. Державний стандарт початкової освіти. URL: [http://dano.dp.ua/attachments/article/303/Державний стандарт початкової освіти.pdf](http://dano.dp.ua/attachments/article/303/Державний_стандарт_початкової_освіти.pdf).
4. Жалдак М. І. Про деякі методичні аспекти навчання інформатики в школі та педагогічному університеті. *Наукові записки Тернопільського національного університету ім. В. Гнатюка. Серія «Педагогіка»*. 2005. № 6. С. 17–24.
5. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
6. Ломаковська А. В. Інформаційно-комунікаційні технології – нова якість навчання та послуг: практико зорієнтоване дослідження. Київ : Інком, 2006. 70 с.
7. Онищенко І. В. Сучасні підходи до використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів початкових класів. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія : «Психолого-педагогічні науки»*. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2012. С. 117–122.

УДК 378.09:373.3

Виштак О. М.

викладач методики виховної роботи комунального закладу
«Білгород-Дністровський педагогічний коледж»,
м. Білгород-Дністровський

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ДО ПРОВЕДЕННЯ ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Компетентнісний підхід розглядають як такий, що дозволяє подолати розрив між існуючою освітньою практикою та новими вимогами до результатів освіти в умовах інформаційного суспільства. Поширення ідей компетентнісного підходу відбувається під впливом зміни мети освіти та можливих шляхів її реалізації. Компетентнісний підхід вважається ключовою інноваційною ідеєю сучасної освіти.

Перед Новою українською школою постає завдання: виховати людину незалежну, вільну, здатну самостійно осмислювати явища навколишньої дійсності,

відстоювати власну думку. При інтегрованому підході до навчання початкова школа в значній мірі стає школою життя, що дозволить опанувати не тільки грамоту, але й корисні для дітей відомості, які входять до фонду загальних знань, стає школою-майстернею, де відбувається взаємне навчання, обговорення й експериментування, виховання і розвиток.

Виховний процес, що є складовою освітнього процесу, розглядається як «система виховання цінностей» у парадигмі Нової української школи. Він орієнтується на загальнолюдські цінності, зокрема морально-етичні (гідність, чесність, справедливість, турбота, повага до життя, повага до себе та інших людей), соціально-політичні (свобода, демократія, культурне різноманіття, повага до рідної мови й культури, патріотизм, шанобливе ставлення до довкілля, повага до закону, солідарність, відповідальність). Як зазначено у Концепції «Нова українська школа», «усе життя нової школи організовується за моделлю поваги до прав людини, демократії, української ідентичності» [1]. Основні завдання системи виховання цінностей Нової української школи в ході підготовки майбутнього вчителя початкової школи можна розкрити такими принципами:

1. У концепції НУШ передбачено виховання на загальнолюдських цінностях та патріотизмі. Дітей мають привчати до відповідальності, поваги до гідності, прав, свобод, законних інтересів людини, екологічної культури, доброти, милосердя, толерантності, шанобливого ставлення до сім'ї. Через опитування, психологічні тестування, різні інші методи можна виміряти рівень свободи в школі, довіри, безпеки. Це якраз буде орієнтація на результат, а не на процес. Якщо вдасться створити атмосферу, сповнену свободи, довіри та безпеки, це добре пасуватиме сучасним активним, незалежним дітям, дозволить їм, без сором'язливості, виявити свої творчі здібності.

2. Виховну програму варто ухвалювати спільно з батьками, а різні тематичні акції краще базувати на дитячій ініціативі, ідеях.

3. Прищеплювати цінності гуманізму найкраще через конкретні дії. Допомога конкретній людині важитиме для дитини значно більше, ніж слова.

4. Виховання не має бути каральним. Замість «не можна вчиняти інакше» має стати «так було б ефективно». Завдання школи – вказувати та аналізувати орієнтири, підказувати, як вчинки та цінності людини впливають на інших та на її життя, а також створювати психологічно комфортну атмосферу. І тоді новим освітнім простором називатимемо не лише дизайн класів та сучасне обладнання, а й середовище, яке виховує успішну й щасливу людину.

Виховний процес, як наголошується в Концепції «Нова українська школа», має стати невід'ємною складовою всього освітнього процесу, проходячи наскрізно як через навчальні предмети, так і систему позакласної, позашкільної роботи [1].

Основні завдання виховної діяльності сучасних закладів освіти визначені Концепцією реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, яка схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р, указами Президента України 12.01.2015 № 5/2015 «Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020», від 12.06.2015 № 334/2015 «Про заходи щодо поліпшення національно-патріотичного виховання дітей та молоді», від 13.10.2015 № 580/2015 «Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді

на 2016-2020 роки», постановами Верховної Ради України від 12.05.2015 № 373-VIII «Про вшанування героїв АТО та вдосконалення національно-патріотичного виховання дітей та молоді», наказами Міністерства освіти і науки України від 28.05.2015 № 582 «Про схвалення Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді», від 16.06.2015 № 641 «Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах», від 16.07.2015 № 768 «Про національно-патріотичне виховання в системі освіти».

Чинним на сьогоднішній день залишається документ «Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України (наказ МОН України від 31.10.2011 № 1243)», який визначає ціннісні орієнтири виховного процесу.

Метою організаторів виховного процесу має стати створення цілісної моделі виховної системи на основі громадянських та загальнолюдських цінностей. Нова українська школа виходить з того, що в центрі навчального процесу – дитина, а не методика і стосунки будуються на партнерстві між учителем, учнем, батьками, а також співпраці педагогів між собою, тому особливої ваги набуває діяльність методичної служби, адже саме правильно організований і своєчасний супровід вчителів допоможе зорієнтуватися щодо доцільності тих чи інших методик і технологій у реалізації нових освітніх стандартів та особистісно зорієнтованого, компетентнісного та діяльнісного підходів у навчанні, вихованні та розвитку.

Для ефективної реалізації даних пріоритетів у виховній діяльності необхідно забезпечити необхідну підготовку для майбутніх вчителів початкової освіти, звернувши особливу увагу на формування методичних навичок у проведенні інноваційних форм виховної діяльності [3].

Основними формами і методами виховної роботи з молодшими учнями є ранкові зустрічі, тематичні виховні години, дискусії та диспути з актуальних для учнів питань і проблем; тренінги і міні-тренінги з використанням інтерактивних методів роботи; тренінг групової взаємодії, театральна діяльність (аматорський, ляльковий, пальчиковий, тіньовий театр), ігрова діяльність, свято, усний журнал, колективні творчі справи, оформлення лепбуків, on-line подорожі, конкурси, сторітелінг, вікторини, виставки малюнків, виставки-ярмарки, добродійні акції, хвилини з мистецтвом, спортивні змагання, ведення літопису класного колективу, інші види педагогічної анімації, гуртки дитячої творчості.

Майбутній педагог, як організатор виховного процесу в закладах освіти, має володіти інформативною грамотністю, широким кругозором, педагогічною творчістю, комунікативністю та критичним мисленням, повинен бути здатним до відкриття нового та своєчасно реагувати на виклики часу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Концепція «Нової української школи». URL: <http://www.imzo.gov.ua/2016/08/30/kontseptsiya-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli/>.
2. Мірошнікова А. П'ять принципів виховання по-новому. URL: <https://osvitoria.media/experience/p-yat-prynctipiv-vyhovannya-po-novomu/>.
3. Програма «Нова українська школа» у поступі до цінностей. Київ, 2018. 40 с.

МЕТОДИЧНА СПЕЦИФІКА ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ З ЄДИНОЮ МЕТОЮ ВИСЛОВЛЮВАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Швидкий розвиток науки, зростання обсягів нової інформації потребують підготовки активних, самостійних людей з розвиненими творчими здібностями.

Сутність і призначення заняття словесності з єдиною метою висловлювання в процесі навчання, як цілісної динамічної системи, спрямована на колективно-індивідуальну взаємодію викладача і студента, у результаті якої відбувається засвоєння студентами знань, умінь і навичок, розвиток їх здібностей, досвіду діяльності, спілкування і відносин, а також вдосконалення педагогічної майстерності викладача.

Заняття з єдиною метою висловлювання – це твір мистецтва, де педагог уміло використовує всі можливості для розвитку особистості студента, його активного розумового зростання, глибокого й осмисленого засвоєння знань, формування його моральних основ [1].

Однією з важливих умов проведення заняття з єдиною метою висловлювання є дотримання основних елементів його структури.

Дидактичні завдання реалізуються в реальній педагогічній дійсності через навчальні задачі для студентів. Це виконання студентами різнорівневих завдань та вправ, розбір речень, складання вступних бесід до уроків читання в початковій школі, підбір студентами практичних матеріалів до уроків з єдиною метою висловлювання для молодших школярів. Ці завдання відображають навчальну діяльність студентів у конкретних навчальних ситуаціях.

Для сучасного заняття з єдиною метою висловлювання характерними ознаками є:

- варіативність і гнучкість структури заняття;
- спрямованість заняття на особистість студента;
- оптимізація форм роботи на занятті;
- формування найважливіших компетентностей студентів;
- співпраця викладача і студентів [1].

Готуючись до заняття з єдиною метою висловлювання, викладач повинен продумати кожен свій крок, вибрати форми і методи, здійснювати пошук найефективніших форм роботи на занятті, підібрати відповідний мовний матеріал.

Отже, не зважаючи на бурхливі зміни в суспільному житті, інноваційні підходи до вирішення освітянських проблем, заняття з єдиною метою висловлювання, як форма навчання та виховання, є стержнем організації навчально-виховного процесу.

Орієнтуючись на особливості діяльності викладача із планування та проведення занять з української мови з єдиною метою висловлювання, визначимо критерії, що дають змогу аналізувати діяльність викладача на такому занятті:

- наявність у викладача плану проведення заняття з єдиною метою висловлювання;
- використання проблемних творчих завдань;
- створення позитивного емоційного налаштування на роботу всіх студентів протягом заняття;
- обговорення зі студентами наприкінці заняття не тільки того, що нового дізналися, але й того, що сподобалося (не сподобалося) та чому; визначити, що бажали б виконати ще раз, а що – зробили б інакше;
- стимулювання студентів до вибору та самостійного використання різних способів виконання завдань;
- оцінювання (заохочення) під час опитування на занятті не тільки правильної відповіді студента, але й аналіз того, як студент міркував, який спосіб використовував, чому та у чому припускався помилок;
- глибока аргументація поточного оцінювання навчальних досягнень (у разі її виставлення) наприкінці заняття за такими параметрами: правильність, самостійність, оригінальність;
- домашнє завдання вимагає не тільки визначення його теми та обсягу, але й докладного роз'яснення, як можна раціонально організувати студенту навчальну роботу з виконання домашнього завдання [1].

За визначенням М. І. Махмутова, заняття з єдиною метою висловлювання – це динамічна і варіативна форма організації процесу цілеспрямованої взаємодії (діяльності і спілкування) певного складу викладачів і студентів, яка містить у собі зміст, форми, методи і засоби навчання [2].

Функція заняття з єдиною метою висловлювання, як організаційної форми навчання, полягає у досягненні завершеної, але часткової мети, яка, наприклад, в одному випадку полягає в засвоєнні нового, цілісного змісту, що є частиною більш широкого змісту, в іншому – у частковому засвоєнні матеріалу на рівні усвідомленого сприйняття і запам'ятовування.

У першому випадку структура заняття з єдиною метою висловлювання, як цілісної системи, повторюватиме структуру навчання як цілісного процесу, у другому – лише частково відобразить цілісний процес навчання. Це означає, що особливості уроку з єдиною метою висловлювання, як організаційної форми навчання, обумовлені метою і місцем кожного уроку в цілісній системі навчального процесу.

Таким чином, заняття з єдиною метою висловлювання, як цілісна система, яка реалізує освітню, виховну й розвиваючу функцію навчання, є багатограним і багатоплановим.

Особливо виразно можна побачити продуктивність застосування заняття з єдиною метою висловлювання до формування й удосконалення в студентів мовленнєвої компетентності, яка відіграє провідну роль на всіх без винятку заняттях, однак більш виразно виявляється на заняттях із сучасної української мови, дитячої літератури з ОКТМ, методики навчання української мови в початковій школі. Впроваджуючи рекомендації М. С. Вашуленка [3], який вважає

уроки з єдиною метою висловлювання одним із шляхів підвищення ефективності навчання, застосовуємо різноманітні вправи: доповни речення, послухай – запам’ятай, запитай – відповідай, продовжуй сам, змінюй і доповнюй.

Дидактичні завдання в цілісній структурі заняття з єдиною метою висловлювання є найважливішим і основним засобом досягнення мети й умовою конструювання способу дій як викладача, так і студента. Ієрархію дидактичних завдань заняття з єдиною метою висловлювання можна представити таким чином:

– освітні завдання: засвоєння досвіду здійснення типових дій; засвоєння досвіду творчої діяльності; засвоєння системи емоційно-ціннісних відносин;

– розвиваючі завдання: розвиток психологічних процесів і стану особистості: уваги (стійкості, інтенсивності, концентрації, довільної і мимовільної, обсягу і розподілу та ін.); сприймання (предметності, цілісності, стабільності, винахідливості); мислення (наочно-дійового, образного, теоретичного і практичного, ініціативи, репродуктивної творчості); пам’яті (механічної, оперативної, довільної і мимовільної); потреб (матеріальних і духовних; інтелектуальних і естетичних відчуттів); формування характеру.

– виховні завдання: формування системи моральних відношень особистості до світу [3].

Заняття української мови з єдиною метою висловлювання вносять елементи новизни, сприяють вихованню інтересу до предмета, зменшують перевантаження студентів, бо забезпечують оптимальні умови для розвитку творчої особистості. Адже одночасний контакт студента з різними видами творчої діяльності не тільки сприяє системному, цілісному сприйманню предметів та явищ, а й забезпечує емоційне благополуччя студентів на навчальному занятті, спонукає кожну особистість до самореалізації сутнісного потенціалу, тобто, сприяє збагаченню студентів досвідом через їхні почуття. А такі знання є міцними та особистісно значущими.

Творчі педагоги постійно вдосконалюють методику проведення класичного уроку, у результаті чого в навчальний процес впроваджуються нестандартні уроки. Нестандартні форми проведення занять практикують і у вищих навчальних закладах.

Найчастіше заняття будуються на основі закономірностей навчально-виховного процесу і характеризуються поєднанням та реалізацією всіх дидактичних принципів і правил, забезпечуючи умови для продуктивної пізнавальної діяльності учнів із урахуванням їхніх інтересів та потреб. Такі заняття прийнято називати стандартними. Вони охоплюють основні етапи навчального процесу.

Відомий педагог І. П. Підласий говорить, що «нестандартний урок – це імпровізоване учбове заняття, яке має нетрадиційну структуру» [3]. У той же час структура повинна бути гнучкою, динамічною, яка відповідає меті, змісту уроку, віку і рівню розвитку учнів, методам і прийомам роботи.

Існує кілька поглядів на нестандартний урок. На думку О. Антипової, В. Паламарчук, Д. Рум’янцевої, суть нестандартного уроку полягає в такому структуруванні змісту та форми, яке б і викликало, насамперед, інтерес учнів та сприяло їхньому оптимальному розвитку і вихованню. «Нестандартний урок, як своєрідне педагогічне явище, бурхливо розвивається, постійно набуваючи нових

рис. Він – дитя перебудови суспільства і школи, і доля його пов'язана з долею цього процесу» [4].

Л. Лухтай [4] називає нестандартний урок, який не вкладається в межі виробленого дидактикою, на якому вчитель не дотримується чітких етапів навчального процесу, методів та традиційних видів роботи.

Е. Печерська [5] бачить головну особливість нестандартного уроку у викладанні певного матеріалу у формі, пов'язаній з численними асоціаціями, різними емоціями, що допомагає створити позитивну мотивацію навчальної діяльності.

О. Митник і В. Шпак наголошують, що нестандартний урок народжується завдяки нестандартній педагогічній теорії, вдумливому самоаналізу діяльності вчителя, передбаченню перебігу тих процесів, які відбуваються на уроці, а найголовніше – завдяки відсутності штампів у педагогічній технології [5].

Отже, форми уроків, які застосовуються в сучасній школі, можна використовувати у вищих навчальних закладах і згрупувати наступним чином:

- бінарні заняття;
- віршовані (римовані) заняття;
- інтегровані (міжпредметні) заняття;
- заняття-дискусії (заняття-діалог, заняття-диспут, заняття-засідання, заняття-круглий стіл, заняття-практикум, заняття-семінар, заняття-суд, заняття-телеміст);
- заняття-дослідження (заняття-знайомство, заняття-панорама ідей, заняття-пошук, заняття-самопізнання, заняття «Що? Де? Коли?»);
- заняття-звіти (заняття-аукціон, заняття-залік, заняття-захист, заняття-інтерв'ю, заняття-екзамен, заняття-ерудит, заняття-композиція, заняття-концерт);
- заняття-змагання (заняття-вікторина, заняття-КВК – конкурс веселих та кмітливих, заняття-конкурс, заняття-мозкова атака, заняття-турнір);
- заняття-мандрівки (заняття-екскурсія, заняття-марафон, заняття-подорож);
- заняття-сюжетні замальовки (заняття-казка, заняття-ранок, заняття-спектакль) [5].

Для нестандартних занять з єдиною метою висловлювання характерною є інформаційно-пізнавальна система навчання – оволодіння готовими знаннями, пошук нових даних, розкриття внутрішньої сутності явищ через диспут, змагання. На цьому занятті викладач може організувати діяльність студентів таким чином, щоб вони, в міру можливості, працювали самостійно, а він керував цією діяльністю, забезпечуючи її необхідними дидактичними матеріалами. Порівняно із звичайним, нормативним заняттям нестандартне заняття з єдиною метою висловлювання стимулює пізнавальну самостійність, творчу активність та ініціативу студентів. Навчання на ньому спрямоване на підвищення їхніх знань, формування працьовитості, потрібних у житті навичок і вмінь.

Отже, заняття з єдиною метою висловлювання формують та удосконалюють мовленнєві компетенції. Таким чином, нестандартні заняття з єдиною метою висловлювання руйнують застигли штампи в організації навчально-виховного процесу, спрямовуючи студентів у русло активізації пізнавальної самостійності й творчої активності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антипова О. Й. У пошуках нестандартного уроку. *Радянська школа*. № 1. 1991. С. 65–69.
2. Вашуленко М. С. Державний освітній стандарт з української мови (початкова ланка). *Початкова школа*. № 2. 1997. С. 2–5.
3. Вашуленко М. С. Методика навчання української мови в початковій школі : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Літера ЛТД, 2010. 364 с.
4. Лухтай Л. К. Нестандартний урок. *Початкова школа*. № 3–4. 1992. С. 31–32.
5. Махмутов М. И. Проблемное обучение. Основные вопросы теории. Москва : Педагогика, 1975. С. 246–258.
6. Митник О., Шпак В. Народження нестандартного уроку. *Початкова школа*. 1997. № 12. С. 11–23.
7. Печерська Е. Уроки різні та незвичайні. *Рідна школа*. 1995. № 8. 2000. № 4. С. 48–49.

УДК 615.322:613.7-053.6

Клуніченко К. У.

викладач-методист фізичного виховання
педагогічного коледжу комунального закладу вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради,
м. Запоріжжя

ВИКОРИСТАННЯ АРОМОТЕРАПІЇ ЯК ЗАСОБУ ПОКРАЩЕННЯ СТАНУ ЗДОРОВ'Я МОЛОДІ

Аромотерапія – це метод терапії із застосуванням натуральних ефірних олій, які захищають нас від бактерій і грибків, впливають на обмін речовин і керують біохімічними процесами людини.

У своєму житті ми не одноразово використовували ефірні олії для профілактики стану здоров'я, підняття життєвого тону, працездатності, зняття втоми і стресів.

Отже, ми бачимо, що аромотерапія відіграє значну роль у зміцненні імунної та нервової системи, особливо якщо ми поєднуємо її з масажем, дихальною гімнастикою, ультрафіолетовим опромінюванням [5, с. 300].

Працездатність, розумова активність людини також залежать від навколишніх запахів. Наприклад, японська фірма «Суміцу» із цією метою організувала спеціальні кімнати відпочинку для співробітників, які відчували необхідність в енергетичній зміні свого стану. Директорам великих підприємств пропонували розпиляти «ароматичні активатори» перед тим, як збирати співробітників на нараду. Цією фірмою розроблено більш як 20 варіантів фітокомпозицій – ароматів квітів для покращення якості роботи програмістів і машиністок. Як наслідок, кількість помилок зменшилась: при вдиханні запаху жасмину – на 3%, лаванди – на 20%, лимона – на 54%.

Аромотерапію можна використовувати на підприємствах, у навчальних закладах і дитячих садках. Вона зміцнює імунітет, має високу протимікробну та

протизапальну дію, нейтралізує дію токсичних речовин і допомагає виводити їх з організму. Найчастіше ми використовуємо ефірні масла для профілактики грипу, ГРЗ. Але, крім цього, використовуємо і як заспокійливий засіб. Якщо дитина часто хворіє гострими респіраторними захворюваннями, бронхітами, хронічними тонзилітами, ми використовуємо інгаляції з олією евкаліпта та чебрецю. Якщо є проблеми серцево-судинної системи, то можна використовувати олію собачої кропиви і валеріани; із розладами нервової системи – олію меліси і лаванди. Вдихаючи запах евкаліпта, мускусу, лимона, ми збуджуємо нервову систему, підвищуємо працездатність, знімаємо втому.

Використовуючи запах розмарину, стимулюємо пам'ять і підвищуємо розумову працю [6, с. 128].

Нині є певна кількість способів використання ароматерапії:

1. Для зменшення стресу нанесіть ефірні олії під лінією росту волосся вздовж задньої частини шиї.

2. Для полегшення головного болю змішайте олію лаванди, м'яти і ромашки, прикладіть до скронь (ці олії володіють протизапальними і заспокійливими властивостями).

3. Для нормалізації сну додайте перед сном кілька крапель ефірної олії лаванди, шавлії, лимонника на ватний диск та проведіть ним під носом. Таким чином, ви вберете аромат олії. Якщо нанести її безпосередньо на тіло, це допоможе прокинутись бадьорим зранку.

4. Для чудового настрою протягом дня додайте краплю ефірної олії на зап'ястя. Саме це місце на тілі є чутливим для олій, здатне регулювати температуру. Гвоздика, імбир зігрівають, а ялиця, м'ята та лаванда охолоджують.

5. Для натхнення спробуйте нанести на маківку ефірні олії ладану, троянди, неролі або сандала. Вважається, що це місце пов'язане з вищою силою. Крапля ефірного масла на маківці може забезпечити натхнення.

6. Для полегшення дихання потрібно нанести краплю ефірної олії лаванди і евкаліпта, ванілі, лайма чи кориці вздовж ключиці. Можна нанести краплю ефірної олії між великим і вказівним пальцями – завдяки рухам рук ви відчуватимете приємний аромат протягом усього дня.

Крім цього, ароматерапію можна використовувати через свічки, ароматичні палички й ароматичні мішечки [3, с. 160].

Найпростіший спосіб використання ароматерапії – це нанести краплю олії на ватний диск і розкласти в приміщенні. Але є і негативний бік цього засобу: не всі люди можуть переносити запахи ароматерапії. Це люди – алергетики, тому використовувати цей засіб треба обережно.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амосов Н. М., Бендет А. Я. Физическая активность и сердце. Київ : Здоров'я, 1989. 209 с.

2. Апанасенко Г. Л. Физическое развитие детей и подростков. Київ : Здоров'я, 1985. 96 с.

3. Артёмова А. Ароматы и масла исцеляющие и омолаживающие. Санкт-Петербург : ДИЛЯ, 2004. 160 с.

4. Васильев Т. Э. Начала Хатха-Йоги. Москва : Прометей, 1990. 232 с.

5. Крапівіна К. О. Нетрадиційний підхід до традиційної фізичної культури : монографія. Львів : ЛНУ, 2006. 300 с.

6. Ниши К. Система естественного омоложения. Санкт-Петербург : Невский проспект, 2004. 128 с.

УДК 377.8:37.015.311

Лапіна А. О.

викладач філологічних дисциплін
педагогічного коледжу комунального закладу вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради,
м. Запоріжжя

ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ

Формування основ медіаграмотності студентів педагогічного коледжу обумовлено Концепцією Міністерства освіти і науки України «Нова українська школа». У ній визначено, що однією з основних компетентностей, які формуються під час навчання, стає інформаційно-цифрова, складовою якої є медіаграмотність [2, с. 11].

Медіаграмотність – найважливіший комплекс навичок і знань, необхідних людині в сучасному інформаційному суспільстві: як знаходити потрібну інформацію і переконуватися в її достовірності, як відокремлювати пропаганду від фактів і фільтрувати інформацію в ситуаціях конфлікту; що таке інформаційна безпека і чим вона відрізняється від цензури, як розпізнавати маніпуляцію. Медіаграмотність має давати знання щодо того, як:

- аналізувати, критично осмислювати і створювати медіатексти (медіатекст – повідомлення будь-якого медійного виду і жанру);
- визначати джерела медіатекстів, їхні політичні, соціальні, комерційні, культурні інтереси й контекст;
- інтерпретувати медіатексти й цінності, що несуть у собі медіа;
- добирати відповідні медіа для створення та розповсюдження власних медіатекстів і залучення зацікавленої в них аудиторії;
- уможливити вільний доступ до медіа для споживання та виробництва власної медіапродукції [1, с. 8].

Сформувати повноцінну компетентність в учня має компетентний вчитель. На мою думку, дієвою формою для набуття студентами професійних компетентностей є тренінг. Пропоную зразок такого заняття, метою якого є: ознайомити студентів із структурою українського медіаринку; якістю українських новин; виробити правила, як читати новину, якому експерту варто довіряти; вчити розрізняти брехню та маніпуляції.

Вправа 1. Коло знайомства: назвати своє ім'я, звідки ви і дві найкращі свої риси або якості.

Вправа 2. Об'єднання в групи: учасники тренінгу беруть аркуш із побажаннями і сідають за відповідний стіл в аудиторії.

Вправа 3. Мотивація діяльності.

План тренінгу.

– Проаналізуйте запропоноване побажання, розміщене, наприклад, на моїй сторінці у фейсбук. На шкалі «Вірю-не вірю» за допомогою стікерів висловте своє ставлення до цитати.

... Важливо, щоб читачі завжди вірили в себе й не боялися помилятися. Ви маєте йти тільки вперед. Життя складається і з вигравів, але також і з поразок. Поразки гармоніюють наше життя, роблять його збалансованим, але також змушують нас йти вперед. Я став би старою шкапою, на якій їздив Дон Кіхот, якби не поразки в моєму житті. Якби я свого часу після програшу президентських перегонів на пост Президента Перу склав руки, то сьогодні не отримав би Нобелівської премії в царині літератури.

Також я хочу побажати, щоб моїм читачам снилося якнайбільше еротичних снів. Людина – це істота еротична, в Еросі відбувається формування людської особистості. З Новим роком та Різдом Христовим!

Маріо Варгас Льюса,
лауреат Нобелівської премії з літератури в 2010 році [3].

– Чого вам бракувало для визначення своєї позиції і свого ставлення до цитати? Отже, сьогодні ми ознайомимося із структурою українського медіаринку, якістю українських новин; виробимо правила, як читати новину, якому експерту варто довіряти; вчитимемося розрізняти брехню та маніпуляції. Працюватимемо в групах, використаємо в нашій роботі деякі стратегії критичного мислення, засвоїмо значення таких слів: медіа, джинса, фейк, брехня, маніпуляція, бот, хайп, клікбейт.

Вправа 4. «Попелюшки»: 1-2 групи: розподілити новинні агенції у 2 колонки: найбільші світові і найбільші українські новинні агентства; 3-4 групи: поєднати медіагрупи і медіавласників.

Вправа 5. «Кейс-стаді поганих новин» (від англ. case study – вивчення ситуації) – відомий у вітчизняній освіті як кейс-метод або метод ситуацій (чи навчання на конкретних прикладах).

1 група: 1) відібрати 5 проблем українських виробників новин (Заголовки не відповідають змісту матеріалу, занадто перебільшують чи навіть гіперболізують подію; недостовірні, неякісні джерела; анонімні джерела; маніпулювання; ангажованість; новини про те, що звичайні люди є щасливі; стверджують, що реальне життя значно краще, ніж на шпальтах газет і екранах смартфонів; незаангажованість – помилкові);

2) відберіть поради «Як читати новину» (заголовок має відповідати основному меседжу; у новини має бути достовірне джерело; будьте обережні з новинами, що базуються на фейсбук-постах; емоційно забарвлена новина, а тим більше з перекосом коментарів на один бік, потребує критичного ставлення; якщо ви бачите дуже скандальну і неймовірно цікаву новину на одному сайті, а на великих і якісних ЗМІ її немає, дуже ймовірно, що це проблемна новина; довіряйте будь-якій інформації, розміщеній у соціальних мережах; правдивою є інформація, у якій подано оцінку події замість фактів; беззастережно довіряйте новині, яка посилається на думку експерта – хибні);

3) проаналізуйте запропоновані новини.

2 група: укладіть характеристику експерта, якому варто довіряти, коли ви читаєте новини або укладіть поради «Якому експерту варто довіряти», зобразіть такого експерта. (Студенти читають настанову від команди Vox Ukraine – аналітична платформа, заснована у 2014 році групою економістів та юристів, які працюють в Україні і за кордоном. Виділяють такі риси експерта: освіта та кар’єра; місце роботи експерта; власники дослідницьких організацій; справжні експерти досить часто працюють у дослідницьких центрах, мають вчені ступені та пишуть дослідницькі роботи; якщо експерта цитують у західних наукових роботах, або його роботи публікують у серйозних наукових журналах, його роботи можна знайти на сайті Google Scholar (Google Академія); чим кращим є експерт, то тим вужчим є коло тем, які він або вона коментують; корисно перевірити терміни, числа або висновки, які використовує експерт; хороший експерт – обережний у висновках і розуміє, що несе відповідальність за свої слова);

3 група: за допомогою стратегії Кола Венна виділити типові ознаки брехні та маніпуляцій (скористайтеся конспектом);

4 група: визначте причини, чому люди довіряють фейкам. Використовуючи стратегію розвитку критичного мислення «Фішбоун», зобразіть відповідь на поставлене питання (скористайтеся конспектом).

6. Повідомлення викладача про джерела інформації:

Державна служба статистики України або Держкомстат – <http://www.ukrstat.gov.ua/> – статистична інформація;

Національний Банк України – огляд платіжного балансу України та загальну статистику зовнішнього сектору, стан банківського сектору, економіки, інфляції, валютного ринку, ринку державних облігацій;

Міністерство фінансів: державний та гарантований борг України, виконання бюджету;

Державна Казначейська служба: дані щодо виконання бюджету України та місцевих бюджетів, а також державні видатки;

Пенсійний фонд: звіти про свою роботу;

Генеральна прокуратура: звіти про злочинність, роботу прокуратури та інших силових органів;

Центральна виборча комісія: результати виборів в Україні, особливо перед виборами, часто з’являються невідомі соціологічні фірми. Їх можна перевіряти в рейтингу псевдосоціологів від texty.org.ua;

Сайт Верховної Ради: діяльність парламенту та депутатів. Важливим додатком буде інструмент Vox Ukraine – «Коефіцієнт корисності депутата».

Є декілька основних рейтингів, які часто згадують та використовують журналісти й аналітики: Doing Business, Глобальний індекс інновацій, Індекс сприйняття корупції, Світовий індекс свободи преси.

Якісні бази міжнародних даних: The World Factbook, база Міжнародного Валютного Фонду та World Bank Open Data від Світового банку.

ГО «Інститут масової інформації» <https://imi.org.ua/>

ГО «Детектор медіа» <https://detector.media/>

Академія української преси (АУП) – неприбуткова, неурядова та незалежна організація <http://www.aup.com.ua/>

7. Підбиття підсумків.

– Повернімося до запропонованої на початку нашої роботи цитати. Як переконатися: правда вона чи ні? (Український журнал іноземної літератури <http://www.vsesvit-journal.com/old/content/view/802/41/>). Отже, цитата правда.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волошенюк О., Мокрогуз О. Батьки, діти та медіа : путівник із батьківського посередництва. Київ : ЦВП, АУП, 2017. 79 с.
2. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. Ухвалено рішенням колегії МОН 27.10.2016 р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 24.03.2020).
3. Український журнал іноземної літератури «Всесвіт». URL: <http://www.vsesvit-journal.com/old/content/view/802/41/> (дата звернення: 24.03.2020).

УДК 378.016:51

Ляшенко І. А., Голець Л. М., Макєєва О. А.

викладачі математичних дисциплін
педагогічного коледжу комунального закладу вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради,
м. Запоріжжя

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРИ ВИВЧЕННІ МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН (З ДОСВІДУ РОБОТИ)

Реформування національної системи освіти в Україні сприяє впровадженню сучасних підходів до комплексної професійної підготовки майбутніх педагогів згідно з Концепцією нової української школи.

Провідною метою кожної освітньої реформи є підвищення якості освіти. Одним із чинників, які забезпечують якість початкової ланки загальної середньої освіти, є підготовка педагогічних кадрів. У наш час відбувається зміна ціннісних орієнтацій у всіх сферах життєдіяльності світової спільноти, що вимагає нового підходу до формування професіонала. У цих умовах національна система освіти стала перед необхідністю значного підвищення професійної компетентності вчителів та їх професійного розвитку та саморозвитку.

Нова українська школа ставить перед педагогічними закладами фахової передвищої освіти багато проблемних питань, які потребують вирішення і разом з тим реформування процесу навчання студентів, як майбутніх фахівців.

Особливої значущості у процесі становлення професіонала, здатного до змін існуючих стереотипів організації освітнього процесу, його змісту, форм і методів, а саме: пошуку нової педагогічної діяльності під час переходу від традиційних пасивних до нестандартних методів навчання, набуває активна пізнавальна діяльність педагога, його творчість, ініціативність, дослідницькі уміння тощо. Тому пошук методів формування у майбутніх педагогів активної навчально-пізнавальної позиції належить до найбільш актуальних проблем сучасної педагогіки і є одним із способів вирішення задачі підвищення ефективності і якості освітнього процесу.

Одним із сучасних підходів до професійної підготовки, забезпечення активізації пізнавальної діяльності, розвитку критичного мислення, активної позиції студентів на заняттях, творчого підходу до виконання завдань вважаємо використання методичного тренажера.

Методичний тренажер – це системний засіб формування професійних компетентностей, відпрацювання і закріплення професійних навичок, система завдань якого включає:

- завдання на знання;
- завдання на розуміння;
- завдання на застосування;
- завдання на аналіз;
- завдання на синтез;
- завдання для групової роботи.

Пропонуємо зразок такої системи завдань з методики навчання математики з розділу «Пропедевтика геометрії в початковій школі».

Завдання, спрямовані на знання:

1. Сформулюйте означення:

- променя;
- відрізка;
- ланок ламаної;
- вершин ламаної;
- многокутника;
- прямокутника;
- квадрата;
- кола.

2. Назвіть способи утворення:

- променя;
- відрізка;
- ламаної;
- кута.

3. Назвіть властивості:

- прямої;
- відрізка;
- променя;
- многокутників (трикутника, чотирикутника, п'ятикутника тощо);
- прямокутника;
- квадрата.

4. Назвіть засоби навчання, які використовують при вивченні геометричного матеріалу.

5. Назвіть види простих задач геометричного змісту.

Завдання, спрямовані на розуміння:

1. Доберіть систему вправ за чинними підручниками щодо вивчення:

- відрізків;
- променів;
- ламаних (замкнених і незамкнених);
- куба, піраміди, кулі.

2. Виконайте завдання № 517, № 520 навчального посібника Я. А. Короля «Практикум з методики викладання математики в початкових класах».

Завдання, спрямовані на застосування:

1. Виконайте завдання вправи № 28 підручника М. В. Богдановича, Г. П. Лишенка «Математика, 3 клас».

2. Виконайте завдання вправи № 96 підручника М. В. Богдановича, Г. П. Лишенка «Математика, 3 клас».

Завдання, спрямовані на аналіз:

1. Визначте дидактичну мету вправи.

2. Виконайте завдання № 526 навчального посібника Я. А. Короля «Практикум з методики викладання математики в початкових класах».

3. Проаналізуйте методичний апарат підручників 1 класу щодо послідовності вивчення геометричних фігур та просторових тіл.

4. Проаналізуйте систему вправ підручників 2 класу при вивченні геометричного матеріалу щодо відповідності змісту навчального матеріалу програмовим вимогам.

Завдання, спрямовані на синтез:

1. Складіть фрагмент уроку (підготовча робота, пояснення нового матеріалу) на ознайомлення з:

- прямими, кривими та ламаними лініями;
- променем і відрізком;
- просторовими тілами;
- колом і колом.

2. Складіть бесіду за змістом вправи.

3. Розробіть фрагмент уроку практичної роботи на ознайомлення з прямим кутом.

4. Складіть просту задачу геометричного змісту певного виду.

Завдання для групової роботи:

(«Методика вивчення геометричних фігур, просторових тіл»)

1 група – «Лінії і точки»

Завдання:

1) виконайте класифікацію найпростіших геометричних фігур (з використанням одного із прийомів: «Асоціативний куш», блок-схема, круги Ейлера тощо);

2) доберіть навчальні вправи з різною дидактичною метою щодо вивчення даних фігур в 1 та 2 класах.

2 група – «Кути»

Завдання:

1) складіть фрагмент уроку на ознайомлення з різними видами кутів (етапи: «АОЗ», «Оголошення теми. Мотивація навчальної діяльності», «Сприймання, усвідомлення і осмислення нового матеріалу», «Первинне закріплення») за матеріалом одного з підручників:

- О. М. Гісь, І. В. Філяк «Математика, 2 кл., частина 1»;
- Г. П. Лишенка «Математика, 2 кл.».

2) продемонструйте види наочності, яку можна використати під час даного уроку.

3 група – «Прямокутник і квадрат»

Завдання:

1) подайте порівняльну характеристику властивостей прямокутника і квадрата за допомогою кругів Ейлера;

2) виконайте завдання вправи № 8 (с. 125) підручника О. М. Гісь, І. В. Філяк «Математика, 2 клас, частина 1» та вправи № 14 (с. 54) підручника М. В. Богдановича, Г. П. Лищенко «Математика, 3 клас»; запропонуйте аналогічні вправи (з відповідями) на формування вміння розпізнавати та називати геометричні фігури різних видів.

4 група – «Коло і круг»

Завдання: на основі змісту вправ № 2 (с. 81), № 3 (с. 82), № 5 (с. 83) підручника Г. П. Лищенко «Математика, 2 клас» запропонуйте систему навчальних завдань на розпізнавання кола і круга, на визначення елементів даних геометричних фігур, властивостей елементів.

5 група – «Циліндр»

Завдання: визначте дидактичну мету вправ та складіть бесіду по роботі над змістом навчального матеріалу:

– Уроку 79 (№ 1, № 2, с. 39-40) підручника О. М. Гісь, І. В. Філяк «Математика, 1 клас, частина 2»;

– № 520 та № 523 підручника М. В. Богдановича, Г. П. Лищенко «Математика, 4 клас».

З метою формування особистості студента в освітньому процесі сучасна дидактика рекомендує використовувати поряд з традиційними методами навчання сучасні інтерактивні технології, які сприяли б формуванню в студентів мотивації до майбутньої професійної діяльності та змістовних життєвих настанов, створенню умов для активного самостійного набуття компетентностей.

Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблем на основі аналізу обставин та відповідної ситуації. Такий підхід сприяє формуванню навичок і вмінь, виробленню цінностей, створенню атмосфери співпраці, взаємодії, дає змогу педагогові стати справжнім лідером колективу. Використання інтерактивних технологій забезпечує тісний зв'язок теорії з практикою, розвиток критичного мислення, рефлексії, створює атмосферу співробітництва, творчої співпраці, розвиток навичок спілкування.

Однією з форм інтерактивного навчання є групова діяльність, використання якої широко впроваджується викладачами комісії в освітньому процесі. Як зразок, пропонуємо фрагмент заняття з курсу геометрії.

Тема. Узагальнююче заняття з теми: «Перпендикулярність прямих і площин».

Мета: закріпити знання студентів про властивості перпендикулярності прямих, прямої і площини, двох площин у просторі, зміцнювати навички застосовувати теоретичні знання при розв'язуванні задач, розвивати просторове уявлення, аналітичне мислення, виховувати відповідальність, прагнення досягати поставленої мети.

Методична мета: впроваджувати в практику навчальних занять інтерактивні методи навчання з метою активізації мислення, реалізовувати зв'язок з подальшою пропедевтичною роботою при вивченні методики навчання математики.

Хід заняття (фрагмент)

4. Розв'язування задач у групах

4.1. Об'єднання студентів у групи так, щоб у кожній групі були студенти з різним рівнем математичної підготовки.

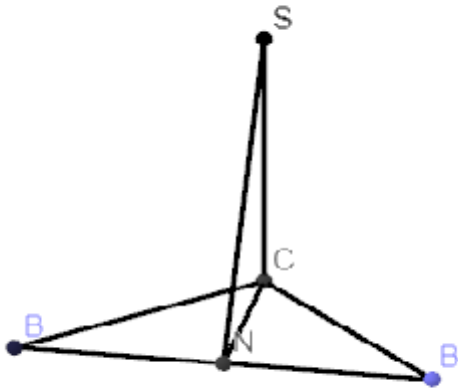
4.2. Оцінювання роботи в групі:

- за правильне розв'язання задачі всі студенти групи отримують 1 бал;
- захищає розв'язання задачі та група, яка виконала завдання першою;
- максимальна оцінка за захист 3 бали.

Задача № 1

Дано: $SC = AC = BC = \sqrt{96}$ см,
 $SC \perp AC$, $SC \perp BC$, $AC \perp BC$,
 $BN = NA$.

Знайти: SN.

Розв'язання:

1) $\triangle ABC$: $\angle C = 90^\circ$, $BC = AC \Rightarrow AB = \sqrt{96} \cdot \sqrt{2} = 8\sqrt{3}$ (см),

2) $AN = BN = \frac{1}{2} AB = 4\sqrt{3}$ см,

3) $\triangle CNA$: $\angle N = 90^\circ$, $NC = \sqrt{96 - 48} = 4\sqrt{3}$ (см),

4) $\triangle SCN$: $\angle C = 90^\circ$, $SN^2 = SC^2 + NC^2 = 48 + 96 = 144 = 12^2$, $SN = 12$ см.

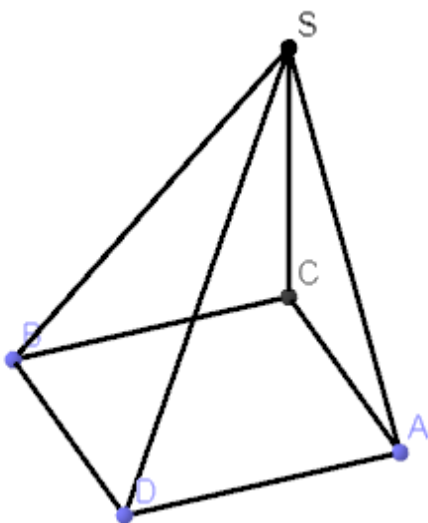
Відповідь: SN = 12 см.

Задача №2

Дано: $SC = AC = BC = \sqrt{108}$ см,
 $SC \perp AC$, $SC \perp BC$,

ADBC – квадрат.

Знайти: SD.

Розв'язання:

1) $DC = AB = \sqrt{108} \cdot \sqrt{2} = \sqrt{216} = 6\sqrt{6}$ (см),

2) $\triangle SCD$: $\angle C = 90^\circ$, $SD^2 = DC^2 + SC^2 = 108 + 216 = 324 = 18^2$, $SD = 18$ см.

Відповідь: SD = 18 см.

Працюючи в рівноцінних за знаннями групах, студенти на швидкість розв'язують задачі підвищеної складності і набирають додаткові бали, які підсумовуються в кінці заняття. Розв'язання кожної із задач захищається, але захист здійснює той студент групи, рівень знань якого не є найвищим. На підготовку до захисту дається певний час, і задача групи – добре підготувати свого спікера (елемент НУШ – «крісло автора»). Таким чином студенти здійснюють свої «перші педагогічні кроки».

Пропонуємо інший приклад використання групової роботи на занятті з алгебри та початків аналізу за темою «Дослідження функції на монотонність». Перед вивченням нового матеріалу створюються 3 умовні групи: А – студенти з високим рівнем навчальних досягнень, В – студенти з достатнім рівнем навчальних досягнень, С – студенти з середнім рівнем навчальних досягнень. Першій групі пропонуються завдання практичного характеру високого рівня складності на індивідуальних картках для самостійної роботи. Студенти другої групи працюють біля дошки, розв'язуючи задачі середнього рівня складності, та мають можливість звернутися за допомогою до викладача. Для студентів третьої групи пропонуються тестові завдання, що включають теоретичні питання та 1-2 найпростіші задачі. Після виконання самостійної роботи частина завдань перевіряється фронтально, а частина – викладачем. Даний прийом дозволяє формувати вміння самоконтролю і взаємоконтролю, які є необхідними для професійного становлення студентів. Після пояснення викладачем покрокового алгоритму виконання дослідження функції групова робота продовжується з метою формування практичних навичок. Студенти колективно виконують наступні завдання, що відрізняються за рівнем складності:

– група А:

1. Дослідити функцію на монотонність:
 2. Витрати виробництва визначені функцією
- Знайти її інтервали монотонності.

– група В:

1. Дослідити функцію на монотонність:
 2. Витрати виробництва визначені функцією .
- Знайти її інтервали монотонності.

– група С:

1. Дослідити функцію на монотонність: .
 2. Витрати виробництва визначені функцією $V(x) = 2x^2 - 6x$.
- Знайти її інтервали монотонності.

Також групову форму організації зручно використовувати на заняттях з основ початкового курсу математики і методики навчання математики. Так, вивчаючи типи простих задач, з метою формування професійних компетентностей пропонуємо студентам знайти певні види задач у чинних підручниках математики початкової школи. Робота триває обмежений час, після чого відбувається публічний захист. Студенти інших груп можуть погоджуватись, заперечувати інформацію або доповнювати власною. При такій організації не вважаємо за потрібне оцінювати роботу студентів у балах, а достатньо лише вербально з обговоренням типових помилок.

Таким чином, використання сучасних технологій в освітньому процесі закладає невичерпні можливості для навчання майбутніх педагогів на якісно новому рівні, формування їх професійних компетентностей.

УДК 378.016:51:373.3

Онуфрієнко О. Г.

викладач математичних дисциплін
педагогічного коледжу комунального закладу вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради,
м. Запоріжжя

ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

На початку третього тисячоліття поглиблюються та прискорюються загальносвітові соціально-економічні, політичні, соціокультурні процеси, які визначають розвиток людства на сучасному етапі його життєдіяльності. Глобальні суспільні зрушення мають систематичний, швидкий, незворотний характер. Вони зумовлені науково-технічним прогресом, швидкою інформатизацією та комп'ютеризацією, демократизацією суспільного життя в більшості країн світу.

Найбільш відповідальною в цих умовах є роль освіти. Саме освіта має безпосередній та найбільший вплив на особистість і суспільство.

Це висуває проблеми підготовки вчителя, його професійного становлення і професійної компетентності на перший план. Компетентнісний підхід розглядається як один із важливих концептуальних принципів, який визначає сучасну методологію оновлення змісту освіти.

За С. Скворцовою, професійна компетентність вчителя початкових класів розглядається як:

- властивість особистості, що виявляється в здатності до педагогічної діяльності, а саме: до організації освітнього процесу на рівні сучасних вимог;
- єдність теоретичної й практичної готовності педагога (предметно-теоретичної: математичної, психолого-педагогічної та дидактико-методичної) до здійснення педагогічної діяльності;
- спроможність результативно діяти, ефективно розв'язувати стандартні та проблемні ситуації, що виникають у процесі навчання здобувачів освіти математики [2].

Ми розглядаємо математичну компетентність як органічну складову професійної компетентності.

Зупинимось на положенні про єдність теоретичної і практичної математичної підготовки майбутнього вчителя початкової школи. Теоретична підготовка здійснюється в процесі вивчення навчальної дисципліни «Основи початкового курсу математики». Пропоную конспект заняття з основ початкового курсу математики на другому курсі, на прикладі якого, на мій погляд, вдається показати формування математичної компетентності як складової професійної

компетентності майбутнього вчителя початкової школи (йому передуює 1 год. доаудиторної самостійної роботи).

Тема. Найбільший спільний дільник і найменше спільне кратне натуральних чисел, способи їх знаходження

Мета:

– дидактичний аспект: систематизувати знання про НСД і НСК способом розкладання чисел на прості множники, виявити рівень сформованості знань про знаходження НСД за алгоритмом Евкліда, виробити вміння застосовувати алгоритм Евкліда, використовувати взаємозв'язок між НСД і НСК для перевірки правильності їх знаходження; розкрити можливості використання набутих знань і вмінь до розв'язування текстових задач; поглибити знання студентів цікавими відомостями з теми «Подільність цілих невід'ємних чисел»;

– розвивальний аспект: розвивати обчислювальні навички, активність, увагу, наполегливість, самостійність, вміння слухати, аналізувати, виділяти головне, логічно і зв'язно висловлювати свою думку;

– виховний аспект: виховувати вміння продуктивно співпрацювати з партнерами, інтерес до вивчення математичних дисциплін;

– професійний аспект – через структуру навчального заняття показати можливі структурні елементи (етапи) уроку математики в початкових класах.

Завдання:

Показати поєднання різних форм організації навчальної діяльності студентів з метою оптимального досягнення поставленої мети.

Форма проведення: практичне заняття

План проведення заняття

I. Організація початку заняття.

II. Мотивація навчально-пізнавальної діяльності.

III. Формулювання теми, мети і складання плану заняття.

IV. Опрацювання нового матеріалу.

1. Актуалізація опорних знань: перевірка домашньої самостійної роботи (робота в парах).

2. Самостійна робота (самоперевірка).

3. Виявлення рівня сформованості знань про знаходження НСД за алгоритмом Евкліда. Історична довідка.

4. Практичне завдання (робота в групах).

5. Розв'язування текстових задач.

V. Розвиток математичних знань

1. Поняття про досконале число.

2. Ознаки подільності на 8, на 11, на 7, на 13.

VI. Підсумок заняття.

Хід заняття

I. Організація початку заняття

1. Привітання

2. Перевірка готовності до заняття

3. Психологічне налаштування на заняття

Кредо – мудрі слова стародавнього китайського філософа (зачитує студент): «Скажи мені – і я забуду, покажи мені – і я запам'ятаю, дай мені діяти самостійно – і я навчуся».

Тож, як ви вважаєте, які види роботи будуть переважати на сьогоднішньому занятті?

Так, це сприймання і засвоєння знань шляхом показу, вироблення і закріплення навичок шляхом виконання самостійної роботи.

II. Мотивація навчально-пізнавальної діяльності

1. а) Якщо стоїть завдання: виконати додавання $\frac{5}{7} + \frac{7}{9}$, що необхідно спочатку зробити? (звести до спільного знаменника). Бажано до найменшого спільного знаменника. А чим буде найменший спільний знаменник? (НСК (7;9))

б) Якщо стоїть завдання: скоротити дріб $\frac{168}{270}$, що необхідно знайти? (НСД (168; 270), а потім поділити на нього чисельник і знаменник дробу)

Такі завдання будуть предметом вивчення у наступному розділі. Але що необхідно для їх виконання? (Вміти знаходити НСД і НСК натуральних чисел).

1. Пропоную задачі, які можна розв'язувати з учнями початкових класів. На чому ґрунтується їх розв'язання?

Задача 1.

Для новорічних подарунків купили 36 цукерок і 28 пряників.

Яку найбільшу кількість однакових подарунків зробили, якщо використали всі цукерки і пряники?

(НСД (28; 36) = 4)

Задача 2.

Із порту одночасно вийшли два туристичні теплоходи. Тривалість рейсу одного теплохода становить 12 діб, а другого – 15 діб. Через скільки діб вони знову зустрінуться в порту? (НСК (12; 15) = 60)

Тож і для їх розв'язання необхідно вміти знаходити НСД і НСК натуральних чисел.

Отже, як ви вважаєте, яка тема нашого заняття?

III. Формулювання теми, мети і складання плану заняття.

(Роздаю листочки з темою, метою заняття)

Запишіть в зошитах дату, тему заняття. Прочитайте дидактичний аспект (або навчальну мету). Спробуємо скласти план нашого заняття. Що б ви запропонували першим пунктом; з чого буде починатися виконання завдань? (Складання і запис плану)

1. Розкладання на прості множники, подання в канонічному виді.
2. Знаходження НСД і НСК способом розкладання на прості множники.
3. Взаємозв'язок НСД і НСК.
4. Знаходження НСД за допомогою алгоритму Евкліда.

Прочитайте самостійно розвивальну і виховну мету.

Зверніть увагу на професійний аспект. Зачитайте. Отож, у ході проведення нашого заняття спробуємо наблизитися до вивчення методики навчання математики. Цю дисципліну ми почнемо вивчати з наступного семестру, але пропедевтичну (підготовчу) роботу починаємо вже зараз.

Отже, виділяємо можливі етапи. (Інтерактивна дошка або флінчарт)

Як ви вважаєте, які етапи заняття ми вже провели? Згадайте з самого початку.

З'являються етапи:

- Організація початку уроку.
- Мотивація навчально-пізнавальної діяльності.
- Формулювання теми, мети, складання плану уроку.

IV. Опрацювання нового матеріалу

1. Актуалізація опорних знань

Для виконання практичних завдань, що пов'язані з розкриттям теми заняття, необхідно виконати підготовчу роботу. Цей етап називається актуалізація опорних знань, на нашому занятті він співпадає з перевіркою домашнього завдання.

З'являються етапи:

- Перевірка домашнього завдання
- Актуалізація опорних знань і способів дії [1, с. 337].

Попрацюймо в парах. Ви отримуєте картки із запитаннями, задаєте їх один одному і таким чином повторюєте теоретичний матеріал.

К – 1

1. Що називається кратним чисел?
2. Сформулювати ознаку подільності на 2.
3. Сформулювати ознаку подільності на 5.
4. Що називається спільним кратним кількох чисел?
5. Що називається найменшим спільним кратним кількох чисел (НСК)?
6. Сформулювати алгоритм знаходження НСК кількох чисел.

К – 2

1. Що називається дільником чисел?
2. Сформулювати ознаку подільності на 3.
3. Які числа називаються простими?
4. Що називається спільним дільником кількох чисел?
5. Що називається найбільшим спільним дільником кількох чисел (НСД)?
6. Сформулювати алгоритм знаходження НСД кількох чисел.

А в цей час біля дошки будуть працювати два студенти за індивідуальними завданнями.

К – 3

1. Сформулювати алгоритм знаходження НСД кількох чисел.
2. Знайти НСД чисел 150 і 375.

К – 4

1. Сформулювати алгоритм знаходження НСК кількох чисел.
2. Знайти НСК чисел 40 і 56.

Перевірка завдань на дошці, – «покажи мені – і я запам'ятаю» (Пояснення студентів, які виконували завдання, запис у зошити).

З'являється етап:

- Формування нових знань і способів дії [1, с. 337]
- 2. Самостійна робота

Повертаючись до кредо: даю діяти самостійно – і ви навчитесь!

З'являється етап:

– Самостійна робота

Варіант 1. Знайти НСД і НСК чисел 1320 і 385.

Варіант 2. Знайти НСД і НСК чисел 1820 і 858.

Варіант 3. Знайти НСД і НСК чисел 960 і 1560.

Варіант 4. Знайти НСД і НСК чисел 2400 і 1280.

Варіант 5. Знайти НСД і НСК чисел 3990 і 285.

Варіант 6. Знайти НСД і НСК чисел 1560 і 234.

Яким способом можна перевірити ваші відповіді?

$(a \cdot b = \text{НСД}(a; b))$

Перевірте.

Виберіть серед запропонованих вашу відповідь. Хто вважає, що в нього цікава відповідь у порівнянні з умовою (5 варіант)? Чому? (3990 кратно 285)

Назвіть відповіді від 1 варіанту до 6 варіанту.

Якщо ви правильно вибрали відповіді, то у нас буде написано слово «ЕВКЛІД»

Яким чином пов'язаний цей учений з темою, яку ми зараз вивчаємо?

3. Виявлення рівня сформованості знань про знаходження НСД за алгоритмом Евкліда. Історична довідка.

3.1. Історична довідка (повідомлення студента).

3.2. Пояснення студентом послідовності знаходження НСД за алгоритмом Евкліда (біля дошки: «покажи мені – і я запам'ятаю») чисел 792 і 504.

Фізкультурна хвилинка.

З'являється етап: фізкультурна хвилинка

4. Практичне завдання (робота в групах)

І знову: даю діяти самостійно – ви вчитеся.

Знайти за алгоритмом Евкліда НСД чисел, а яких саме, оберіть самостійно в кожній групі.

а) 1125 і 540;

б) 264 і 216;

в) 2205 і 825;

г) 1260 і 480.

Хто виконає – покажіть свою готовність групою (візьміться за руки і підніміть їх угору).

5. Розв'язування текстових задач.

1. Яка найменша кількість метрів тканини повинна бути в сувої, щоб її можна було розрізати по 5 м. або по 6 м. без остачі?

2. Якої найменшої довжини повинен бути брусок, щоб його можна було розрізати на рівні частини по 6 м. або по 4 м.?

3. Серед скількох дітей можна поділити 30 груш так, щоб кожна дитина одержала однакову кількість?

4. Для участі в спортивних змаганнях треба було об'єднати 36 дівчат і 24 хлопців в рівні за кількістю учасників групи, які складаються тільки з дівчат і тільки з хлопців. Яка найбільша кількість осіб може бути в групі?

5. Якої найменшої довжини повинна бути дошка, щоб її можна було розрізати впоперек на рівні частини довжиною 20 см. або 27 см. без втрат матеріалу?

6. Повз станцію залізничної дороги проходять один за одним три потяги: у першому – 418 пасажирів, у другому – 494, у третьому – 456. Скільки пасажирських вагонів у кожному потязі, якщо відомо, що в кожному вагоні знаходиться однакова кількість пасажирів і їх кількість найбільша із всіх можливих?

7. До Василька на День народження прийшло 12 друзів. Він порівну пригостив їх цукерками. А потім прийшли ще троє однокласників. З ними поділилися цукерками, і вони також одержали їх порівну. Скільки цукерок було у Василька, коли відомо, що їх було більше від 100, але менше від 140?

З'являється етап:

– Закріплення, формування вмінь і навичок [1, с. 337].

V. Розвиток математичних знань

1. Поняття про досконале число

Число, сума всіх дільників якого, відмінних від самого числа, дорівнює самому числу, називається досконалим.

– Яке перше досконале число? (6)

Далі 28; 496.

2. Ознаки подільності

а) на 8: три останні цифри числа нулі або утворюють число, що ділиться на 8. Наприклад, 326000; 57016; 371064;

б) на 11: сума цифр, що стоять на парних місцях, відрізняється від суми цифр, що стоять на непарних місцях на число, яке ділиться на 11.

Наприклад, для числа 517:

$$(7 + 5) - 1 = 11$$

Пояснення: $517 = 500 + 10 + 7 = 5 \cdot (99 + 1) + (11 - 1) + 7 = 5 \cdot 99 + 11 + (5 - 1 + 7)$;

$5 \cdot 99 + 11 = 5 \cdot 9 \cdot 11 + 11$ ділиться на 11 за теоремами про подільність суми і добутку;

в) на 7:

85314507229

Перша сума $229 + 314 = 543$

Друга сума $507 + 85 = 592$

Різниця $592 - 543 = 49$

$49 : 7 \rightarrow$ задане число кратне 7;

г) на 7 і на 13:

Скористаємося $1001 = 7 \cdot 11 \cdot 13$

Якщо a кратне 1001, то a кратне 7; a кратне 11; a кратне 13.

Наприклад, 859523

$859523 = 859 \cdot 1000 + 523 = 859 \cdot 1001 - 859 + 523 = 859 \cdot 1001 - 336 = 859 \cdot 1001 - 7 \cdot 48$.

З'являються етапи:

– Розвиток математичних знань

– Підсумок уроку, рефлексія навчально-пізнавальної діяльності [1, с.337].

VI. Підсумок заняття (інтерв'ю)

1. Підсумкова бесіда

- Чи розкрили питання плану заняття?
- Чи реалізували мету?
- Які структурні елементи уроку математики в початковій школі? Ще раз подивіться.

– Які форми організації навчально-пізнавальної діяльності використовували? (індивідуальну, парну, групову, фронтальну)

2. Рефлексія

- Що було легким на занятті?
- Що сприймалося з труднощами?
- Оцініть свій рівень сформованості ЗУН даної теми. Обґрунтуйте.

3. Домашнє завдання: с. 212 № 3, 4, 5; с. 214 № 4, 5 [3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Скворцова С. О., Онопрієнко О. В. Нова українська школа : методика навчання математики у 1–2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах інтегративного і компетентнісного підходів : навч.-метод. посібник. Харків : Ранок, 2019. 352 с.

2. Скворцова С. О. Формування професійної компетентності в майбутнього вчителя математики. *Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку*. 2010. Вип. 4. URL : <http://skvor.info/publications/articles/view.html?id=120> (дата звернення: 28.02.2020).

3. Стойлова Л. П., Пышкало А. М. Основы начального курса математики. Москва : Просвещение, 1988. 320 с.

УДК 378: 373.3.091.12

Павленко І. О.

викладач педагогіки комунального закладу
«Білгород-Дністровський педагогічний коледж»,
м. Білгород-Дністровський

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Компетентність сьогодні – це одиниця виміру освіченості людини, оскільки здобуті вміння та навички є недостатнім виміром рівня якості освіти. Компетентність розглядається також як базова характеристика особистості, бачення вирішення проблемних ситуацій, стійка її частина, за якою можна передбачити поведінку людини як в життєвих ситуаціях, так і в професійних.

Професійна компетентність вчителя – це сукупність його особистісних якостей, загальної культури та кваліфікаційних знань, умінь, методичної майстерності, гармонійна інтеграція яких у педагогічній діяльності дає оптимальний результат [1, с. 33].

Професійна компетентність – це базова характеристика діяльності спеціаліста; вона включає як змістовий (знання), так і процесуальний (уміння) компоненти і має головні суттєві ознаки, а саме: мобільність знань, гнучкість

методів професійної діяльності і критичність мислення. На основі цього запропоновано таке розуміння професійно-педагогічної компетентності.

Професійно-педагогічна компетентність вчителя є складною багаторівневою стійкою структурою його психічних рис, що формується внаслідок інтеграції досвіду, теоретичних знань, практичних умінь, значущих для вчителя особистісних якостей і має окреслені суттєві ознаки (мобільність, гнучкість і критичність мислення). Ці зрушення встановлюють нові вимоги до трудової діяльності наших співгромадян: якості їх професійної підготовки і професійної компетенції, рівня соціально-професійної мобільності, конкурентноздатності на ринку праці та в різних сферах виробничої діяльності [2, с. 141].

Нова українська школа потребує нових підходів до навчання, які ґрунтуються на засадах педагогіки партнерства, співпраці між учнями та вчителями, відходу від авторитарної моделі комунікації, що вимагає переосмислення ролі і педагога, і учня. Новий стандарт, що проголошує професійну свободу для вчительства, покладає на його плечі велику відповідальність. Якісні зміни в освіті неможливі без щасливого, упевненого, компетентного педагога, який користується загальною повагою та має комфортні умови праці [5, с. 27].

Відповідно до мети нової української школи конкретизовано основні завдання формування педагогічної компетентності фахівця початкової освіти:

- забезпечити оволодіння технологіями самоорганізації та самоактуалізації;
- створити умови для становлення професійної культури фахівця;
- активізувати формування ключових компетенцій вчителя початкових класів;
- формувати професійну мобільність;
- організувати методичну та дидактичну підтримку вчителя початкових класів;
- формувати соціальну активність на основі особистісних якостей та соціальних умінь особистості [5, с. 78].

Компетентнісний підхід розглядається як один із важливих концептуальних принципів, який визначає сучасну методологію оновлення змісту освіти. Під компетенціями розуміємо сукупність взаємозалежних якостей особистості (знання, уміння, навички, способи діяльності), необхідних для якісної продуктивної діяльності. Компетентність визначаємо як володіння відповідними компетенціями.

У проєкті нового базового Закону «Про освіту» визначено, зокрема, 10 груп компетентностей: спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; спілкування іноземними мовами; математична грамотність; компетентності в природничих науках і технологіях; інформаційно-цифрова компетентність; уміння навчатися впродовж життя; соціальні і громадянські компетентності; підприємливість; загальнокультурна грамотність; екологічна грамотність і здорове життя [3].

Усі перелічені компетентності однаково важливі й взаємопов'язані. Кожну з них діти набуватимуть послідовно, поступово під час вивчення різних предметів на всіх етапах освіти. Спільними для всіх компетентностей є такі вміння: уміння читати і розуміти прочитане; уміння висловлювати думку усно і письмово; критичне мислення; здатність логічно обґрунтовувати позицію; ініціативність; творчість; уміння вирішувати проблеми, оцінювати ризики та приймати рішення; уміння конструктивно керувати емоціями, застосовувати емоційний інтелект;

здатність до співпраці в команді. Сполучені воєдино, всі перераховані види компетентностей є професійною компетентністю вчителя початкових класів, формування якої ставиться за мету підготовки майбутнього фахівця [7, с. 65].

Професійну і практичну підготовку здійснюють викладачі педагогіки. Завданнями вивчення педагогічних навчальних дисциплін перш є, за все, підготовка майбутніх фахівців початкової освіти до розуміння проблем реформування та оновлення початкової освіти, ознайомлення з основними проблемами початкової освіти нашої країни та інших країн світу; формування відповідального ставлення до ролі вчителя-реформатора, прагнення поповнювати свої знання, підвищувати професійну майстерність; надання наукових знань про сутність нових підходів та концепцій сучасної освіти та механізми розв'язання педагогічних проблем; застосування теоретичних знань з курсу в педагогічній практиці та в процесі подальшої самоосвіти; виховання відповідального ставлення до своєї професії, прагнення до самовдосконалення; вміння організувати освітній процес, спрямований на удосконалення існуючої педагогічної системи тощо.

Оволодіння педагогічними інноваціями, які базуються на психолого-педагогічних, соціально-культурологічних та фахових знаннях, дозволить учителю досягти високого рівня майстерності в здійсненні виховання та навчання школярів.

Таким чином, учитель є головною дійовою особою будь-яких освітянських перетворень, які вимагають переорієнтації його діяльності на нові педагогічні цінності. Важливе місце в освітньому процесі навчального закладу належить саме особистості педагога. Головне завдання сучасної системи освіти – створення умов для якісної освіти, впровадження компетентнісного підходу – це найважливіша умова, що працює на підвищення якості освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Байбара Т. М. Компетентнісний підхід в початковій освіті : теоретичні засади. *Початкова школа*. 2010. № 8. С. 21–23.
2. Бібік Н. М. Компетенції і компетентність у результатах початкової освіти. *Сучасна початкова освіта : вектори розвитку* : збірник наукових праць. Бердянськ : БДПУ, 2012. С. 20–29.
3. Державний стандарт початкової загальної освіти. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/462-2011-p>
4. Державний стандарт початкової освіти. URL: http://polishproject.nus.org.ua/wpcontent/uploads/2017/12/Standard_draft_authorized_2017_11_28_RS-1.pdf
5. Нова українська школа : концептуальні засади реформування середньої школи / упоряд.: Л. Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова та ін. Львів, 2016. 40 с.
6. Овчарук О. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти. *Стратегія реформування освіти в Україні : рекомендації з освітньої політики*. Київ : «К.І.С.», 2003. С. 13–41.
7. Пометун О. І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи* : бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : «К.І.С.», 2004. 112 с.

ІНТЕГРАЦІЯ ХМАРНИХ СЕРВІСІВ GOOGLE З LMS MOODLE В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ

Використання новітніх інформаційних технологій в освітньому процесі є закономірною вимогою сучасної освіти. Учасники навчального процесу мають різноманітні можливості щодо використання сучасних цифрових пристроїв від персональних комп'ютерів до смартфонів з підключенням до інформаційної мережі «Інтернет». Сьогодні поряд з класичними системами управління навчанням (наприклад, Moodle) учасники освітнього процесу використовують хмарні сервіси (наприклад, сервіси Google). Очевидно, що поєднання різних програмних засобів або їх інтеграція буде сприяти ефективності навчального процесу в цілому, адже можливості для учасників освітнього процесу розширюються [2].

Проблеми застосування хмарних сервісів в освітньому процесі та використання програмних засобів навчання розкривають у своїх дослідженнях В. Биков, В. Кухаренко, Н. Морзе, О. Співаковський, О. Спірін, Ю. Триус та інші.

В. Олексюк, розглядаючи можливості вирішення поставленої проблеми, виділяє такі її аспекти:

- 1) єдина автентифікація користувачів LMS Moodle та сервісів Google;
- 2) забезпечення можливості використання ресурсів сервісів Google у межах навчальних курсів [1].

Тут мова йде про тісну інтеграцію шляхом використання спеціально розроблених блоків для LMS Moodle. Такий підхід потребує фахових знань з адміністрування та налаштування системи Moodle.

Досить простим є рішення щодо інтегрування сервісів на початковому етапі буде використання в межах навчальних курсів посилань на певні сервіси Google. Розглянемо загальну структуру сайту дистанційного навчання Педагогічного коледжу Хортицької національної академії:

Сайт дистанційного навчання Педагогічного коледжу Хортицької національної академії

The screenshot shows the website interface with the following elements:

- ОСНОВНОЕ МЕНЮ (Main Menu):**
 - Новини сайту (Site news)
 - Налаштування профілю (Profile settings)
 - Реєстрація акаунту Google (Google account registration)
- НАВИГАЦИЯ (Navigation):**
 - В начало (Back to start)
 - Моя домашня страница (My home page)
 - Страницы сайта (Site pages)
 - Мои курсы (My courses)
- Категории курсов (Course categories):**
 - Початкова освіта (база 9 класів) (93)
 - Початкова освіта (база 11 класів) (48)
 - Дошкільна освіта (база 9 класів) (82)
 - Дошкільна освіта (база 11 класів) (42)
 - Образотворче мистецтво (59)
 - Заочне відділення - Початкова освіта (42)
 - Заочне відділення - Дошкільна освіта (38)
- СТАТИСТИКА (Statistics):**
 - Графік показує кількість відвідувачів за період.
 - Посетителей сегодня : 6
 - Всего пользователей : 267
 - Всего курсов : 404
- КАЛЕНДАРЬ (Calendar):**
 - Апрель 2020

Рис. 1 Сайт дистанційного навчання педагогічного коледжу

Усі курси об'єднано в категорії, кожна з яких відображає назву спеціальності. Це дозволяє легко орієнтуватися як студентам, так і викладачам у процесі роботи з сайтом.

Наведемо орієнтовну схему розміщення матеріалів у конкретному курсі «Методика навчання інформатики в початковій школі». Відповідно до робочої навчальної програми дисципліни курс складається з розділів, які наповнені змістом – відповідні теми дисципліни. Кожна тема є вебпосиланням на хмарний сервіс, як правило, на Google Диск. Такий спосіб використання хмарного сервісу в межах LMS Moodle є достатньо простим для користування.

Методика інформатики як навчальний предмет

- Початковий курс інформатики як навчальний предмет
- Психолого-педагогічні та гігієнічні основи використання НІТ в початковій школі
- Принципи і методи навчання інформатики
 - Принципи навчання інформатики в початковій школі
- Традиційні форми організації навчального процесу з інформатики в початковій школі
- Нетрадиційні форми організації навчального процесу з інформатики в початковій школі
- Засоби навчання інформатики
- Практична робота "Розробка фрагментів занять"
- Тестування з теми
- Календарне планування 2-4 клас
- Програма з інформатики 2-4 класи
- Додаткові матеріали

Рис. 2. Перелік тем певного розділу курсу

Окрім наведеного способу, викладач певного курсу зможе акумулювати різноманітні хмарні сервіси для організації навчального процесу. Це можуть бути спільні текстові документи, електронні таблиці, презентації, підбірки документів в межах папки на Google Диску. Значної уваги заслуговують відеосервіси, карти знань, сервіси щодо роботи з геоданими та багато інших. Перевагою даного способу є те, що файли розміщуються у хмарних сховищах. Нагадаємо, що нині

акаунт Google надає у вільне користування 15 Гб простору для зберігання документів, адже розмір власного хостингу, як правило, суттєво обмежений.

Якщо дисковий простір особистого акаунту не вміщує інформацію, варто здійснити підключення до пакету спеціалізованого хмарного програмного забезпечення й інструментів для спільної роботи G Suite. У такий спосіб користувач отримує необмежений простір для файлів. Саме такий варіант було обрано для викладачів і студентів у Педагогічному коледжі Хортицької національної академії. Система Moodle працює в нашому закладі з 2012 року, з 2019 року навчальний заклад підключено до G Suite.

Отже, повне або часткове інтегрування хмарних сервісів із системою управління навчанням Moodle є можливим. Для організації самостійної роботи або під час дистанційного навчання викладачам можна рекомендувати інтеграцію системи управління навчанням Moodle з хмарними сервісами для підвищення ефективності навчального процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Олексюк В. Досвід інтеграції системи управління навчанням Moodle з хмарними сервісами Google Apps. URL: https://rep.ksma.ks.ua/jspui/bitstream/123456789/68/1/Ророва_Google.pdf (дата звернення : 25.03.2020).
2. Соколовський Я., Сторожук О., Крошний І. Застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для організації дистанційного навчання. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2015. Вип. 25.6. С. 243–248. URL: <https://nv.nltu.edu.ua/index.php/journal/article/view/955> (дата звернення: 25.03.2020).
3. Сайт дистанційного навчання Педагогічного коледжу Хортицької національної академії. URL: <http://do.zpk.zp.ua> (дата звернення: 25.03.2020).

УДК 378.14

Смоляк В. М.

заступник директора з навчальної роботи
педагогічного коледжу комунального закладу вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради,
м. Запоріжжя

ФОРМУВАННЯ ПЕРСОНАЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ КАРАНТИНУ

Система підготовки вчителя початкової школи у педагогічних коледжах України отримала новий виклик, який продиктований вимогами протидії пандемії коронавірусу Covid-19.

У відповідь освітня система затребувала якісно нових підходів, бо нині карантин не обмежується уже звичними 2-3 тижнями зимової епідемії грипу чи ГРВІ, а передбачає дистанційну реалізацію практично всіх складових підготовки майбутнього учителя: навчальні заняття, консультації, самостійну роботу, різні види практик, заліково-екзаменаційну сесію, державну атестацію.

Керуючись постановою Кабінету Міністрів України від 11.03.2020 № 211 «Про запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19» [1], рішенням Кабінету Міністрів України від 25.03.2020 щодо запровадження режиму надзвичайної ситуації на всій території України до 24.04.2020 [3], наказом Міністерства освіти і науки України від 16.03.2020 № 406 «Про організаційні заходи для запобігання поширенню коронавірусу COVID-19» [2], листом Міністерства освіти і науки України від 23.03.2020 № 1/9-173 «Щодо організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти під час карантину» [5], внутрішніми наказами та розпорядженнями, кожен педагогічний коледж сформував власний вектор освітньої траєкторії, в основу якого була покладена, як і вимагає дистанційне навчання, одна із систем LMS. У педагогічних коледжах Південного регіону України більшість закладів надали перевагу навчанню на основі Class Room та Moodle з паралельним використанням інших сучасних онлайн-сервісів, серед яких найбільша популярність у платформ Google, Zoom, Skype, Viber, Telegram, соціальних мережах Facebook та Instagram, тощо.

Паралельно з організованим і керованим процесом у закладах вищої освіти, як показує опитування студентів та викладачів, широкого розповсюдження набуває процес навчання за межами окреслених закладом платформ.

До процесу підготовки майбутнього вчителя початкової школи, як синергетичної системи, почали додаватися елементи персонального навчального середовища. Набули популярності ресурси з підготовки до ЗНО, серед яких в топі пошукача Googleє Прометеус, НаУрок, ОсвітаUA, BeSmart, ZnoUA тощо. Всього за запитом «підготовка до ЗНО» знайдено 7 310 000 посилань, що свідчить про затребуваність таких ресурсів.

За ініціативи МОН України, стартувала «Всеукраїнська школа онлайн». Так, за даними сайту МОН України, «уроки, викладені в межах проєкту, набули широкої популярності на всіх майданчиках, де транслювалися. Так, YouTube-канал МОН за добу набрав 50 тис підписників, наразі на нього підписано вже понад 160 тис. осіб. Водночас за останні 5 днів відео на YouTube МОН набрали більш ніж 3,5 млн переглядів.

Мільйонні аудиторії також були на телеканалах, що транслювали уроки по всій території України.

Такий результат, на думку організаторів, перш за все, свідчить про потребу в таких матеріалах під час карантину – адже це дає більше ресурсів для навчання вчителям, батькам та дітям» [3].

Ми погоджуємося з пресслужбою МОН України, що в сучасних реаліях зростає потреба у додаткових, паралельних до занять у закладі освіти, освітніх процесах. Але, водночас, є необхідність формування у професійної освітянської спільноти алгоритмів упровадження результатів такого навчання у формальний процес здобуття освіти. Маємо на увазі алгоритми зарахування відвідування занять (при одночасному проходженні занять онлайн і в закладі), що, в принципі, є елементом академічної мобільності.

Варті уваги онлайн-уроки вчителів та викладачів, які розміщені в мережі з власної ініціативи педагога. Більшість користувачів інтернету вибирають такі ресурси, керуючись рейтингом відео. Кожен студент може обрати собі вчителя, з яким «споріднений духом». Також і для викладача такі відеоуроки будуть цінними для підвищення його професійної кваліфікації.

Не можна пропустити ще один важливий компонент розбудови персональних навчальних середовищ студентів та викладачів під час карантину – різноманітні вебіари. Серед них значної популярності набули вебіари з організації дистанційного навчання.

Отже, проблема організації дистанційного навчання, як вимушеного заходу для вирішення освітніх задач під час пандемії коронавірусу, підняла на поверхню необхідність формування персонального навчального середовища майбутнього вчителя початкової школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19. Постанова Кабінету Міністрів України від 11.03.2020 № 211. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-zapobigannya-poshim110320rennyu-na-teritoriyi-ukrayini-koronavirusu-covid-19>. (дата звернення: 15.03.3020).

2. Про організаційні заходи для запобігання поширенню коронавірусу COVID-19. Наказ МОН України від 16.03.2020 № 406. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npra/pro-organizacijni-zahodi-dlya-zapobigannya-poshirennyu-koronavirusu-s-ovid-19/> (дата звернення: 16.03.3020).

3. ТОП–5 підсумків 1-го тижня Всеукраїнської школи он-лайн: мільйони переглядів, прикри помилки та вибух #руханка у Тікток. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/top-5-pidsumkiv-1-go-tizhnya-vseukrayinskoji-shkoli-onlajn-miljoni-pereglyadiv-prikri-pomilki-ta-vibuh-ruhanka-u-tiktok/>. (дата звернення: 10.04.2020).

4. Уряд запровадив режим надзвичайної ситуації по всій території України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-zaprovadiv-rezhim-nadzvichajnoyi-situaciyi-po-vsij-teritoriyi-ukrayini> (дата звернення: 15.03.3020).

5. Щодо організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти під час карантину: Лист МОН України від 23.03.2020 № 1/9–173. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npra/shodo-organizaciyi-osvitnogo-procesu-v-zakladah-zagalnoyi-serednoyi-osviti-pid-chas-karantinu>. (дата звернення: 24.03.3020).

УДК 378.147:004

Скрипник Л. Г.

викладач-методист філологічних дисциплін
педагогічного коледжу комунального закладу вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради,
м. Запоріжжя

ВИКОРИСТАННЯ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЇ

В освітніх стандартах України значно підвищено рівень вимог сформованості навичок самоосвітньої діяльності учнів загальноосвітніх навчальних закладів.

Саме перед учителем постає необхідність організувати самостійну роботу так, щоб кожен учень мав нагоду опанувати навчальний матеріал з окремих тем предмета на належному рівні.

Робота з комп'ютером – це завжди творчий процес, що потребує вміння самостійно обмірковувати план майбутніх дій, приймати рішення, постійно коригувати результати.

Кейс-технологія – одна із форм дистанційної освіти. У початковій школі формує в учнів аналітичні, практичні, творчі та комунікативні навички. Для використання цієї форми дистанційного навчання необхідні висока мотивація та розвинуті пізнавальні здібності. Лише в цьому випадку учні зможуть займатися в інтерактивному режимі. Перевагою такої форми навчання є можливість урахування індивідуальних темпів навчання для кожного з учнів, швидкий зв'язок з однокласниками і учителем. Для кого і для чого створені кейси? – Для навчання дома і на карантині; для навчання в групі продовженого дня; для навчання дітей з особливістю здоров'я, або під час хвороби.

Кейс-технологія – це різновид дослідницької аналітичної технології. Суть її полягає у використанні конкретних випадків, реальних ситуацій, історій для спільного аналізу учнями, обговорення або вироблення рішень із певної теми.

Кейс-технологія вдало поєднує навчальну, аналітичну й виховну діяльність, що є ефективним у реалізації сучасних завдань системи освіти.

Викладач, який використовує кейс-метод, діє в два етапи.

1. Творча робота зі створення кейса й питань для його аналізу. Це передбачає науково-дослідницьку, методичну й конструкторську діяльність викладача.

2. Діяльність викладача в аудиторії (вступне і завершальне слово, об'єднання в групи, організація дискусії, оцінка роботи кожного члена групи).

Кейс-технологія, як інтерактивний метод навчання, має позитивне ставлення з боку школярів, які бачать у ній гру, що допомагає засвоїти матеріал на практиці. Важливо і те, що аналіз ситуацій допомагає школярам дорослішати, формує інтерес і позитивну мотивацію до навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Плющ Ю. О. Кейс-технології в початковій школі : poradnik для вчителя. Харків. 2019. С. 8–10.

2. Сидоренко О., Чуба В. Ситуаційна методика навчання : теорія і практика. Київ : Київський центр інновацій та розвитку, 2001. С. 67–80.

3. Сурмин Ю. П. Ситуаційний аналіз або технологія кейс-методу. Київ : Київський центр інновацій та розвитку, 2000. С. 89–120.

УДК 378.016:340

Орловська Л. О.

викладач вищої категорії, викладач-методист
завідувач відділення підготовки вчителів початкових класів
педагогічного коледжу комунального закладу вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради,
м. Запоріжжя

ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ

Провідна роль у правовій освіті молоді належить учителеві. Орієнтуватися у проблемах існуючого суспільно-політичного життя в країні, використовувати

способи діяльності й моделі поведінки, що відповідають чинному законодавству держави, робити свідомий вибір та застосовувати правові технології прийняття індивідуальних та колективних рішень учитель зможе за умов набуття правової компетентності. Компетентнісний підхід передбачає, що правова компетентність має бути одним із найважливіших навчальних результатів правової освіти майбутнього вчителя (разом з правовими цінностями й досвідом правової діяльності). Для сучасних наукових уявлень про компетентнісний підхід, як педагогічне явище, характерним є здебільшого визнання, що компетенції (основні функції фахівця) є необхідною складовою компетентності, а компетентність є універсальним виміром успішної діяльності фахівця [1, с. 11; 4, с. 145]. Дослідники (В. Болотов, В. Сериков) вказують на те, що саме цей підхід фокусує увагу не на інформованості особистості, а на її умінні розв'язувати проблеми, що вимагає нової задачі й проектування, і оцінення нового досвіду, рефлексії та контролю щодо ефективності обраного шляху відповідно до розв'язання проблеми, що виникає. Отже, йдеться про «доведену готовність особистості до діяльності» [1, с. 14]. На думку окремих вчених (О. Євсюкова) [2, с. 30], для майбутніх учителів ядро моделі випускника складають ключові компетентності, до яких відносять: інформаційну, комунікативну, правову та інші загальні компетентності. Правова компетентність учителя розглядається як складне інтегративне утворення в цілісній структурі особистості педагога, що включає загальноправові й професійно-педагогічні знання, вміння і професійні якості, необхідні для здійснення правового виховання учнів та організації власної професійної діяльності в межах правового поля [3, с. 6; 5, с. 172]. Формування правової компетентності передбачає засвоєння студентом не окремих, відірваних один від одного елементів правових знань, умінь та розвиток професійних і особистісних якостей, а оволодіння комплексною процедурою, в якій для кожного визначеного напрямку присутня відповідна сукупність освітніх компонентів, що мають особистісно-діяльнісний характер [3, с. 5]. Отже, основними способами формування правової компетентності у майбутніх учителів є правова освіта, правове виховання та соціалізація у правовому середовищі вищого навчального закладу.

Для формування правової компетентності студентів педагогічного коледжу комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» здійснюється система відповідних заходів.

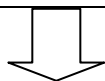
У коледжі розроблена програма з «Правознавства» для студентів з повною загальною середньою освітою.

При вивченні програмового матеріалу і постановці дидактичних цілей занять розглядається система співвідношення понять «правова компетентність» та «предметна компетентність» з навчальної дисципліни «Правознавство».

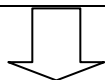
Система співвідношень понять

Правова компетентність

Елемент системи компетентностей галузі «Суспільствознавство», що складається з предметних компетентностей, які набуває особистість під час вивчення предметів та дисциплін правознавчого циклу та суспільної діяльності

Предметна компетентність з навчальної дисципліни «Правознавство»
Елемент правової компетентності студентів, система знань, умінь, навичок та ставлень до суспільних явищ і процесів та діяльності згідно із законом і права, що формуються в студентів під час вивчення навчальної дисципліни «Правознавство».

Складові предметної компетентності:

- аксіологічна правова компетентність;
- логічна компетентність;
- юридично-мовленнєва компетентність;
- інформаційно-правова компетентність;
- практико орієнтована компетентність.

При вивченні вищевказаної навчальної дисципліни студенти опановують різні галузі права: конституційне, цивільне, сімейне, трудове, екологічне тощо, унаслідок чого вони отримують знання про власні права і обов'язки у сфері тих чи інших правовідносин та можливість застосування отриманих знань у майбутній професійній діяльності.

У коледжі, відповідно до навчального плану, вивчаються навчальні дисципліни «Охорона праці», «Безпека життєдіяльності». Розроблено навчальні програми і методичне забезпечення. Ці навчальні дисципліни дають можливість студентам поглибити знання з трудового права, гарантій захисту соціальних прав через безпосереднє вивчення закону «Про охорону праці», «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» та інших законів.

При вивченні програмового матеріалу з навчальних дисциплін «Правознавство», «Охорона праці», «Безпека життєдіяльності» студенти опрацьовують нормативні документи, навчальну літературу. Це має на меті формування в них інформаційно-правової та практико орієнтованої компетентностей. До Всесвітнього дня охорони праці було проведено систему заходів, студенти готували буклети, газети, лепбуки.

З метою виконання «Програми правової освіти населення Запорізької області, формування здорового способу життя, профілактики негативних явищ у молодіжному середовищі, скоєння правопорушень» наказом по коледжу було створено та затверджено склад ради з профілактики правопорушень, розроблено план заходів щодо профілактики правопорушень, попередження проявів жорстокості і насильства, забезпечення прав студентів. Органи студентського самоврядування беруть участь у прийнятті важливих питань життя коледжу.

У рамках проведення Всеукраїнського тижня права та відзначення Загальної декларації прав людини, на виконання розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів проведення Всеукраїнського тижня права» у коледжі проведено:

- урок для студентів «Права людини» (з нагоди проголошення Загальної декларації прав людини);
- презентація видань про права людини та іншої літератури правового змісту, лекція у гуртожитку «Реалізація права громадян України про охорону здоров'я»;
- виставка газет, зроблених студентами на правову тематику;
- консультації для студентів з різних галузей права;
- вікторина «Все про права людини» та інші заходи.

На виконання листа Міністерства освіти і науки України від 29.01.2019 № 1/9-881 розроблено і затверджено наказом директора коледжу «Заходи про протидію булінгу», в рамках яких проведено круглий стіл з працівниками Хортицького національного відділу філії державної установи «Центр пробації» в Запорізькій області. Для мешканців гуртожитку було проведено зустріч із працівниками правоохоронних органів з питання «Адміністративна відповідальність неповнолітніх».

На засіданні секції класних керівників було надано методичні рекомендації з питання протидії булінгу серед студентської молоді, проведено збори студентів з цього питання.

Для студентів-практикантів розроблено посібник «Правове виховання учнів початкової школи», який включає такі розділи:

1. Зміст правового виховання учнів початкової школи.
2. З досвіду правового виховання молодших школярів.
3. Ігри з правового виховання. Права та обов'язки в казках і оповіданнях.
4. Світова книга з прав дитини (Творчі завдання для учнів молодшої школи).

Розроблено методичні рекомендації «Права і обов'язки студента-практиканта при проходженні педагогічної практики в літніх оздоровчих таборах» (для студентів 3-х курсів спеціальності 013 Початкова освіта).

У коледжі проводяться консультування студентів, батьків з правових питань.

Отже, правове виховання в різних своїх формах виступає системою заходів, спрямованих на інтеграцію в свідомість студентів політико-правових ідей, норм, принципів, які представляють цінності світової та національної правової культури. Закладення основ та розвитку правового мислення є одним із завдань, яке потребує реалізації на всіх етапах правової освіти.

Досвід роботи в навчальному закладі переконує, що основними способами формування правової компетентності у майбутніх учителів є правова освіта, правове виховання та соціалізація у правовому середовищі вищого навчального закладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Болотов В. О., Сериков В. В. Компетентностная модель: от идеи к образовательной парадигме. *Педагогика*. 2003. № 10. С. 8–14.
2. Євсюков О. Ф. Вплив навчальної діяльності на формування професійної компетентності студентів інженерно-педагогічних вищих навчальних закладів.

Теорія і практика управління соціальними системами : філософія, психологія, педагогіка, соціологія. 2011. № 2. С. 29–37.

3. Іваній О. М. Структурно-змістова модель формування правової компетентності майбутнього вчителя у навчально-виховному процесі університету : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2012. 20 с.

4. Кічук Я. В. Правова компетентність майбутнього фахівця – пріоритетне завдання громадянської освіти у вищій школі. *Педагогіка. Вісник Львівського університету.* 2008. № 23. С. 141–147.

5. Ключкова Д. М. Взаємозв'язок формування правової компетентності майбутнього вчителя з правовим вихованням особистості. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.* 2011. № 12 (223). С. 168–174.

УДК 33.1-452

Туровська А. А.

викладач математичних дисциплін
комунального вищого навчального закладу
«Нікопольський педагогічний коледж»
Дніпропетровської обласної ради,
м. Нікополь

ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ КОЛЕДЖІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Наразі освіта в Україні на всіх рівнях перебуває у перманентному стані реформування. В умовах глобалізаційних інтеграційних процесів сучасності її модернізація, значення підготовки фахівців, здатних успішно вирішувати проблеми на шляху до поставленої мети є надзвичайно актуальним.

Сучасна фахова передвища освіта покликана готувати спеціалістів нового рівня, нових можливостей, здатних до ефективної трудової діяльності в умовах активного впровадження новітніх технологій. Її функціонування спрямовується на оволодіння випускниками коледжу ключовими компетентностями, необхідними для майбутньої професійної діяльності. У зв'язку з цим перед педагогічним колективом коледжу в умовах реформування освіти стоять надзвичайно важливі завдання: забезпечити якісну підготовку фахівців для успішної самореалізації в умовах сучасного ринку праці, здатних визначити власну роль у суспільному житті, а також задовольнити власні професійні інтереси.

Математично компетентний учитель початкової школи – це учитель, який володіє системним баченням процесів і явищ професійної діяльності, усвідомленням сутності навчального предмета та специфіки його викладання, орієнтується в характеристиках математичних явищ та об'єктів, з якими доведеться мати справу, вміє виявляти ці характеристики й прогнозувати результати своєї діяльності, розробляти напрями розвитку власної діяльності; вміє передавати математичну інформацію, користується вербальними та невербальними засобами передачі математичної інформації, вміє передбачати типові математичні помилки у школярів та володіє прийомами їх попередження.

Рівень фахової компетентності вчителя математики в початковій школі пов'язаний з усіма сферами його особистості й залежить від педагогічного

потенціалу та бажання подальшого самовдосконалення, які є показниками його професійного становлення. Лише за наявності базових педагогічних знань, умінь у поєднанні з розвинутою здатністю педагога активно мислити, творити, діяти і бажанням домагатися поставленої мети, він може вийти на підвищення власного рівня методичної діяльності.

Оволодіння фаховою компетентністю вчителя початкової школи – одне з основних і найважливіших завдань формування, становлення та розвитку майбутнього вчителя молодшої школи. Будь-яка професійна діяльність, більшою або меншою мірою, сприяє формуванню професійної компетентності вчителя завдяки накопиченню педагогічного досвіду. Рівень професійної діяльності вчителя – характеристика його діяльності за ознаками ефективності завдань та обов'язків, які здатен виконати вчитель.

Процес розвитку математичної компетентності у майбутніх учителів початкової школи, в першу чергу, залежить від рівня математичних знань абітурієнтів. Для цього процесу характерні також окремі проблемні аспекти: проблема партнерської взаємодії; проблема творчості у діяльності майбутнього педагога та пізнавальної самостійності у процесі вивчення математики; проблема готовності та здатності систематизувати й узагальнювати математичну інформацію, бачити нез'ясовані аспекти в математичних явищах. У студентів педагогічних коледжів недостатній рівень математичного мислення, вільного володіння теоретичними знаннями з математики, свідомого розуміння методів математики. Саме тому математична компетентність майбутніх учителів молодших класів значною мірою залежить від професійної компетентності викладачів математики.

Робота викладача, який навчає математики студентів педагогічного коледжу, має суттєві відмінності від роботи вчителя математики, що навчає учнів 10-11 класів у загальноосвітній школі. Зокрема, ці відмінності полягають в тому, що студенти коледжу є професійно зорієнтованими, вони чітко знають, якими знаннями, уміннями і навичками вони мають володіти для успішної професійної діяльності. Тому викладач математики педагогічного коледжу в своїй роботі має акцентувати увагу саме на формуванні цих професійно значущих знань, умінь і навичок. Це, в першу чергу, стосується обчислювальних навичок, фундамент яких закладається саме вчителем математики початкової школи. Переконані, що робота викладача математики педагогічного коледжу має бути зорієнтована на формування в майбутніх учителів початкової школи різних прийомів раціональних обчислень, на формування навичок швидких усних обчислень. Для того, щоб створити якісні умови для формування обчислювальних навичок, учнів початкової школи, майбутній вчитель математики сам має володіти на високому рівні прийомами раціональних усних обчислень.

Іншим важливим аспектом роботи викладача математики педагогічного коледжу вважаємо формування в майбутніх учителів математики початкової школи математичних компетентностей у розв'язуванні текстових задач, оскільки саме цей процес дає справжнє уявлення про рівень математичного розвитку, глибину засвоєння навчального матеріалу. Сформувавши в майбутніх учителів позитивне особистісне ставлення, інтерес до процесу розв'язування текстової задачі у початковій школі, викладач математики коледжу забезпечує не лише

умови розвитку математичної компетентності майбутнього вчителя, а й умови формування його методичної компетентності.

Варто зазначити, що розвиток математичного мислення є одним із найважливіших компонентів процесу пізнавальної діяльності учнів, без цілеспрямованого розвитку якого неможливо досягти ефективних результатів в оволодінні школярами системою математичних знань, умінь і навичок. Розвитку математичного мислення майбутніх учителів початкових класів сприяє розгляд різних способів розв'язування однієї задачі, прагнення до пошуку найефективніших шляхів вирішення будь-якої проблеми, розв'язання нестандартних задач. Викладачу математики педагогічного коледжу у своїй діяльності потрібно враховувати всі ці фактори і намагатися забезпечити найсприятливіші умови для формування та розвитку математичного мислення майбутніх учителів, як однієї з базових складових їхньої математичної компетентності.

Слід надавати студентам різноманітну кількість завдань та інформації професійного характеру (відкриті уроки за участю випускників та викладачів коледжу, відеофрагменти проведення уроків математики в початковій школі, складання конспектів уроків та обговорення проведених студентами уроків математики). Завдяки такому підходу студенти поступово будуть переконуватись у необхідності набуття глибоких знань з математики, зможуть підвищити рівень своєї загальної математичної підготовки, що сприятиме повноцінному розвитку математичної компетентності на наступних етапах навчання. Повноцінний розвиток математичної компетентності майбутніх учителів початкової школи буде можливим за умови акценту на специфіку математичних способів, прийомів, технологій, що складають основу математичної підготовки.

На розв'язання проблеми підвищення якості методичної підготовки майбутнього вчителя початкової школи до навчання учнів математики впливає багато різних факторів: рівень математичної грамотності абітурієнтів педагогічних навчальних закладів, якість відбору студентів у педагогічні коледжі, умови формування та розвитку математичної та методичної компетентності майбутнього вчителя, відповідність фахової підготовки сучасним освітнім проблемам і тенденціям. Ефективність реалізації будь-яких інновацій у шкільній освіті цілком залежить від професійних готовностей і здатностей майбутнього вчителя початкової школи, від його особистісних інтересів та мотивації фахових компетентностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Глузман Н. А. Методико-математична компетентність майбутніх учителів початкових класів : монографія. Київ : Вища школа – ХХІ, 2010. 407 с.
2. Зіненко І. М. Визначення структури математичної компетентності учнів старшого шкільного віку. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2009. № 2. С. 165–174.
3. Корінчук Н. Ю. Формування математичних компетентностей у майбутніх учителів початкових класів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2014. Вип. 34 (87). С. 199–205.
4. Кудрявцев Л. Д. Мысли о современной математике и методике ее преподавания. Москва : Физматлит, 2008. 434 с.

5. Матяш О. І. Передумови розвитку фахових компетенцій майбутнього вчителя математики. *Розвиток інтелектуальних умінь і творчих здібностей учнів та студентів у процесі навчання дисциплін природничо-математичного циклу. ІТМ*плюс – 2011*: матеріали Всеукр. наук.-метод. конф. з міжнар. участю (11 лютого 2011 р.): у 3 т. Суми, 2011. Т. II. С. 59–60.

6. Матяш О. І. Чинники професійного становлення молодого вчителя математики в умовах профільного навчання старшої школи. *Сучасна профільна освіта: традиції та інновації*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Чернівці: 2012. С. 208–211.

7. Проблеми наступності та інтеграції змісту навчання у системі «Школа-ПТУ-ВНЗ»: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 1996. 383 с.

8. Скафа О. І. Засоби формування методичної компетентності майбутнього вчителя математики. *Проблеми та перспективи фахової підготовки вчителя математики*: зб. наук. праць за матеріалами Міжнар. наук.-практ. конф. Вінниця: ВДПУ, 2012. С. 52–54.

УДК 377.8

Федоренко О. В.

викладач іноземної мови

та методики навчання іноземної мови

Дніпровського педагогічного коледжу

комунального закладу вищої освіти

«Дніпровська академія неперервної освіти»

Дніпропетровської обласної ради,

м. Дніпро

МУЛЬТИМЕДІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УРОКІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

У сучасній системі освіти відбуваються стрімкі і великі зміни, які не обходять стороною і викладання іноземної мови. Впровадження в систему освіти мультимедійних засобів навчання охопили як гуманітарні, так і технічні дисципліни. Технологічні новинки допомагають активізувати самомотивацію учнів початкових класів, їх креативне мислення, самостійність і прагнення до всебічного отримання та засвоєння інформації, стимулювати допитливість та інтерес до наукової діяльності.

На сьогоднішній день мультимедійні технології являють собою одне з напрямків інформаційних технологій, що найбільш динамічно розвиваються. Це, в першу чергу, пояснюється тим, що мультимедіа це взаємодія візуальних і аудіоефектів під керуванням інтерактивного програмного забезпечення з використанням сучасних технічних і програмних засобів, вони об'єднують текст, звук, графіку, фото, відео в одному цифровому поданні.

Оскільки мультимедійні засоби можуть бути представлені різними форматами, то їх використання дає можливість спрощення сприйняття інформації споживачем. Використання мультимедіа робить можливим представлення інформації не тільки в текстовому вигляді, а й супроводити її аудіоданими або

відеокліпом. Різні форми надання інформації уможливають інтерактивну взаємодію споживача з інформацією.

Мультимедійні засоби навчання іноземної мови у початкових класах не можуть замінити викладача, але вони можуть вдосконалити й урізноманітнити діяльність викладача, тим самим підвищуючи продуктивність учнів. Як відомо, людина, при вивченні іноземної мови і не тільки, запам'ятовує двадцять відсотків відеоінформації, тридцять відсотків аудіоінформації. Якщо ж поєднати те, що вони бачать, чують і роблять одночасно, то продуктивність запам'ятовування становить вісімдесят відсотків інформації.

Крім того, використання мультимедійних технологій у процесі навчання іноземної мови дозволяє більш широко і повноцінно розкрити творчий потенціал кожного окремо взятого учня. [5, с. 34].

Вважають, що розвиток комунікативної компетентності – це одне з головних завдань навчання іноземної мови. Навчаючи учнів зв'язного мовлення, треба намагатись формувати в учнів вміння зв'язного висловлювання уже в початковій школі.

Останні дослідження показали, що використання мультимедійного забезпечення значно підвищує зацікавленість учня в процесі комунікативної діяльності. Робота на занятті з автентичними фрагментами відеоматеріалів допомагає активізувати розуміння мови на основі вже отриманих знань, розвинути навички сприйняття і розуміння нових слів, підвищити мотивацію до вивчення мови та розширити рамки традиційної методики навчання усної практики учнів початкової школи [1, с. 91].

Телевізійні програми і фільми, мультфільми особливо популярні серед учнів, оскільки вони є цікавими, пізнавальними (що є мотивуючим фактором) і в той же час дозволяють дитині зануритися в автентичне середовище, де використовуються не тільки вибірккові одиниці лексики або певна галузь знання, а сленгові вислови, фразові дієслова, розмовна мова – те, що розширює словниковий запас, а також, сприяє запам'ятовуванню інформації на більш тривалий період часу.

Таким чином, використання відеоматеріалів в аудиторії ефективно замінює прямий контакт учнів з перебуванням в автентичному середовищі (що на сьогоднішній день є для багатьох проблемою).

Використання відеоматеріалів дає можливість:

- 1) уявити ситуацію спілкування у всій її повноті;
- 2) бачити і чути учасників спілкування (бачити їх міміку і жести, що сприяє більш повному сприйняттю комунікативної ситуації);
- 3) розширити межі комунікації завдяки тому, що учень бачить відомості про народження (місце, час дня і року), може визначити вік, стать, одяг, соціальний стан, дії в даний момент, настрої і почуття;
- 4) зробити висновок про формальний чи неформальний характер спілкування [2, с. 56–57].

При відборі автентичних відеоматеріалів слід враховувати наступні критерії:

- відповідність мовного змісту відеозаписів рівню мовної підготовки учнів;
- актуальність тематики відеозаписів;
- якість звукового та художнього оформлення;

- відповідність жанрових особливостей змісту відеозаписів навчальним цілям і завданням, інтересам учнів;
- діапазон, який міститься у відеосоціокультурній і соціолінгвістичній інформації, що відображає різні сфери спілкування і комунікативні ситуації;
- інформаційна та художня цінність;
- популярність у глядацькій аудиторії;
- жанрово-композиційна різноманітність;
- наявність конфлікту, віддаючи перевагу тим матеріалам, які, в першу чергу, можуть сприяти формуванню іншомовної комунікативної компетенції, відображенню елементів соціокультури, передачі особливостей національного менталітету та національного спілкування [4, с. 89].

У своєму дослідженні ми використовували такі відеоматеріали, як: фізкультхвилинки, комп'ютерні ігри та проаналізували їх за вищезазначеними критеріями.

«Clap your hands» – фізкультхвилинка, яка відповідає рівню мовної підготовки учнів 1 класу; актуальна під час вивчення теми «Classroom actions»; висока якість звукового (чітка та правильна вимова слів) та художнього оформлення (використання яскравих кольорів та знайомих дітям персонажів); відповідає жанровим особливостям змісту відеозаписів навчальним цілям і завданням циклу уроків з теми та інтересам учнів; діапазон, який міститься у відео відповідає освітній сфері спілкування соціокультурної і соціолінгвістичної інформації, що відображає різні сфери спілкування і комунікативні ситуації; інформаційна цінність: лексичні одиниці – clap, listen to, turn around, jump up, stamp; є популярною серед вчителів, які використовують її на уроках іноземної мови; відзначається жанрово-композиційною різноманітністю; формує іншомовну комунікативну компетенцію з теми «Classroom actions».

За допомогою відеоматеріалів у дітей підвищується активність, їх увага активізується та з'являється бажання до повторення вправ, які зображуються на екрані.

Освітні комп'ютерні ігри підвищують мотивацію до навчання у молодших школярів. За допомогою використання комп'ютерної гри вчитель має можливість використовувати мультисенсорний підхід в ході проведення уроку. Комп'ютерна гра дозволяє залучити школярів до активного використання англійської мови на уроці і після уроків, вже в домашній обстановці. Під час гри встановлюються психологічні зв'язки: англійська мова несе задоволення й радість, тому діти не відчувають страху перед уроками іноземної мови; переборюються почуття невпевненості у своїх силах; розвивається позитивна мотивація. Так англійська мова може стати улюбленим предметом для багатьох учнів.

Навчальну гру для дітей Fun English, яку розробила компанія Studycat можна також активно використовувати на уроках або вдома для закріплення знань. В даній грі є розподіл завдань за тематиками: кольори, одяг, цифри, транспортні засоби, продукти, тваринні, меблі, частини тіла. Це дуже зручно і зрозуміло і вчителю, і молодшим школярам. Різні види діяльності, включені в комп'ютерну гру, будуть знайомити його з англійськими словами, пропозиціями, промовою і листом. Відпрацювання навичок письма у даній грі здійснюється за допомогою літер, поміщених в кульки або мильні бульбашки, які потрібно розставити у правильному порядку, щоб вийшло слово. Мовний зміст гри відповідає рівню

мовної підготовки учнів з 1 по 4 клас відповідно рівням. Гра супроводжується якісним звуком та яскравим естетичним оформленням, який відповідає інтересам учнів та цілям і завданням уроків з циклів та сфер спілкування відповідно до навчальних програм з іноземних мов. Ця гра не є популярною серед вчителів та учнів, оскільки потребує підключення до інформаційної мережі «Інтернет». Гра формує іншомовну комунікативну компетенцію з програмових сфер спілкування.

Застосування мультимедійних засобів на уроках англійської мови у початковій школі сприяє підвищенню якості навчання, формуванню необхідних ключових і предметних компетентностей, зокрема, іншомовної комунікативної компетентності, навичок практичного застосування набутих знань; створює умови для ефективної взаємодії вчителя з учнями та батьками.

Вчитель перестає бути основним джерелом інформації. Він виступає у ролі «диспетчера», який керує роботою учнів у самостійному оволодінні знаннями. Правильно організована робота з використанням мультимедійних засобів сприяє росту пізнавальних та комунікативних інтересів, що в свою чергу, веде до активізації та розширення можливостей самостійної роботи молодших учнів щодо оволодіння англійською мовою як на уроці, так і в позаурочний час.

Застосування мультимедійних засобів сприяє також розвитку творчих здібностей молодших школярів, що є необхідною умовою подальшої максимальної реалізації особистості в сучасному глобалізованому світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Верисокін Ю. І. Відео фільм як засіб підвищення мотивації учнів. *Іноземна мова в школі*. 2003. № 5–6. С. 31–34.
2. Довганюк Э. В. Використання відеоматеріалів при вивченні англійської мови. *Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна : матеріали III Міжнародної конференції*. 2013. С. 56–57.
3. Рожкова Н. Н. Використання відеотехнології на уроках іноземної мови. *Мова. Комунікація*. 2000. Вип. 4. С. 84–90.
4. Соловова Е. Н. Використання відео на уроках іноземної мови. *ELT NEWS атр; VIEWS*. 2003. № 1. С. 57–61.

УДК 378.14

Шолохова Є. В.

викладач фізичного виховання
педагогічного коледжу комунального закладу вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради,
м. Запоріжжя

ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Висока соціальна значущість проблеми формування у майбутніх педагогів закладів дошкільної та початкової освіти здоров'язбережувальної компетентності для українського суспільства підтверджується результатами комплексного загальнонаціонального репрезентативного соціологічного опитування про стан

здоров'я людей і здорову поведінку [2] та комплексного аналізу стану здоров'я дитячого населення, представлено у щорічній доповіді науковцями ДУ «Український інститут стратегічних досліджень Міністерства охорони здоров'я України» [5]. «На тлі зменшення чисельності дитячого населення (7990,4 тис. дітей 0–17 років у 2013 р. і 7615,6 тис. у 2017 р.) рівні захворюваності і поширеності хвороб при спадній тенденції залишаються високими – поширеність хвороб становила 1920,34 у 2013 р. і 1747,7 у 2017 р. на 1000 дітей відповідного віку, а захворюваність – 1291,7 відповідно» [5, с. 40]. Зокрема «на високих рівнях залишається захворюваність дитячого населення соціально значущими хворобами – туберкульозом і злоякісними новоутвореннями: туберкульозом 11,7 на 100 тис. відповідного населення у 2013 р. і 11,6 у 2017 р., у т.ч. туберкульозом органів дихання 10,4 і 10,2 відповідно, а злоякісними новоутвореннями – 12,13 і 12,13 відповідно» [5, с. 42]. Цілком зрозумілим стає ствердження про те, що детермінантами хвороб і захворюваності є не лише біологічні та соціальні чинники, а й ставлення особистості студента, особливо в період його становлення та розвитку, до власного здоров'я, як до найвищої цінності. Ми стурбовані тим, якою мірою кожен наш студент обізнаний у ризиках певної поведінки, чинниках здоров'я та готовий піклуватися про своє здоров'я, дотримуватися правил здорового способу життя.

Реформування і модернізація систем освіти та охорони здоров'я, стан захворюваності та поширеності негативних явищ серед юнацтва й молоді зумовили актуалізацію в педагогічному коледжі системи здоров'язбережувальних та профілактичних програм.

З урахуванням вищенаведеного, стає цілком зрозумілим, що формування у майбутніх педагогів закладів дошкільної та початкової освіти здоров'язбережувальної компетентності є одним із стрижневих завдань освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти за галуззю знань 01 Освіта. Саме оволодіння студентським колективом здоров'язбережувальними, здоров'яформуючими та поведінковими практиками, усвідомлення значущості педагога, як взірця здорової соціальної поведінки для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку, стало поштовхом для об'єднання зусиль педагогічного колективу, стейкхолдерів щодо формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх педагогів закладів дошкільної та початкової освіти.

Згідно із п. 4 розділу I Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти «здоров'язбережувальна компетентність – здатність учня застосовувати в умовах конкретної ситуації сукупність здоров'язбережувальних компетенцій, дбайливо ставитися до власного здоров'я та здоров'я інших людей» [3]. Водночас оновлений Державний стандарт початкової освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87, змістовно наповнює поняття соціальної компетентності: «застосування моделі здорової та безпечної поведінки, збереження власного здоров'я та здоров'я інших осіб». Аналіз наукової літератури засвідчив, що в українських дослідженнях (Т. Андрющенко, Н. Башавець, О. Ващенко, О. Халло, Т. Шаповалова) сьогодні досить широко представлено різні підходи до поняття «здоров'язбережувальна компетентність» і має широкий зміст: від вузького значення особистої цінності до широкого – соціального явища [1, с. 4].

Беззаперечним є визнання того факту, що реалізація системи здоров'язбережувальних та профілактичних програм залежить від якості організації здоров'язбережувального середовища. Здоров'язбережувальне середовище педагогічного коледжу комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради організоване належним чином, бо інтегрує діяльність усіх учасників освітнього процесу, спрямовану на формування свідомого ставлення до власного здоров'я й здоров'я інших, розвиток рухової активності, забезпечення зміцнення та збереження здоров'я та гарантує забезпечення формування у студентів коледжу, майбутніх педагогічних працівників закладів дошкільної та початкової освіти здоров'язбережувальної компетентності.

Здоров'язбережувальне середовище коледжу охоплює організаційно-управлінський (організація якісної освітньої діяльності, цілеспрямоване планування та контроль за виконанням освітньо-професійних та цільових програм), архітектурно-просторовий (ергономічна, безпечна, естетична, здоров'язберігаюча організація простору коледжу), змістовно-методичний аудиторний (узгодженість та скоординованість освітньо-професійної, типової та робочої навчальної програм, їх спрямованість на формування компетентностей та результати навчання у нових стандартах вищої освіти) та позааудиторний (організація діяльності спортивних секцій, гуртків та Клубу вихідного дня), матеріально-технічний (фізкультурне обладнання та оснащення, забезпечення гарячим харчуванням, зони відпочинку), соціально-психологічний (організація соціально-психологічного безпечного середовища) та організаційно-комунікативний (духовно-ціннісні взаємини учасників освітнього процесу) аспекти. Лише завдяки інтеграції сукупності навчально-виховних, психологічних, педагогічних, медичних, гігієнічних, організаційних ресурсів та особливого здоров'язбережувального супроводу освітньої діяльності в коледжі забезпечено гармонійний фізичний, психологічний, соціальний та духовний розвиток кожного студента.

Розглядаючи проблему формування у майбутніх педагогів закладів дошкільної та початкової освіти здоров'язбережувальної компетентності крізь призму діяльності системи фізичного виховання, зауважимо, що одним із стрижневих завдань занять фізичного виховання є оволодіння студентами здоров'язбережувальними технологіями та організація оздоровчо-рекреаційної діяльності.

Під час аудиторних занять з фізичного виховання ми забезпечуємо: відповідність навчального та фізичного навантаження можливостям студента, виховання культури здоров'я (виховання особистісних якостей, які сприяють збереженню та зміцненню здоров'я, посиленню мотивації на ведення здорового способу життя) та оволодіння фізкультурно-оздоровчими технологіями (загартовування, розвиток фізичних якостей: сили, швидкості, гнучкості, витривалості).

Організація викладачами фізичного виховання оздоровчо-рекреаційної діяльності, як здоров'язбережувального компонента фізичного виховання, забезпечила психогігієну освітнього процесу, використання спеціально організованої рухової активності, формування гігієнічних навичок та умінь під час догляду за власним тілом і піклування про власне здоров'я. Зауважимо, що

ефективність упровадження оздоровчо-рекреаційної діяльності на заняттях фізичного виховання залежала від дотримання таких умов, як: формування стійкої мотивації до оздоровчо-рекреаційних заходів; систематичне проведення моніторингу соматичного здоров'я та рівня рухового розвитку студентів; врахування доцільності та щільності оздоровчо-рекреаційних завдань, особистісно орієнтованого підходу до їх виконання; забезпечення системного розвитку фізичних якостей та рухової активності; добір раціональних методів, прийомів навчання та форм організації студентів; прогнозування, порівняння проміжних, семестрових досягнень.

Отже, формування здоров'язбережувальних компетентностей у майбутніх педагогів закладів дошкільної та початкової освіти в освітній практиці педагогічного коледжу ґрунтується на компетентнісному підході та залишається актуальним завданням сучасного закладу вищої освіти. Провідним маркером ефективності реалізації системи фізичного виховання є рівень задоволеності студентів від участі у спортивно-масових заходах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Здоров'язбережувальні технології в освітньому середовищі : колективна монографія /за заг. ред. Л. М. Рибалко. Тернопіль : Осадца В. М., 2019. 400 с.
2. Індекс здоров'я. Україна-2018 : результати загальнонаціонального дослідження / уклад. Т. Г. Степурко. Київ, 2018. 175 с.
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти» від 23 листопада 2011 р. № 1392. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF> (дата звернення 20.03.2020).
4. Хольченкова Н. Сучасні підходи до інтерпретації поняття «здоров'язбережувальна компетентність» в умовах реформування системи освіти України. *Vzdelávanie a spoločnosť*. 2017. № 2. С. 218–223. URL: <https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Bernatova9/subor/Kholchenkova.pdf>. (дата звернення 20.03.2020).
5. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення, санітарно-епідемічну ситуацію та результати діяльності системи охорони здоров'я України. 2017 рік / редкол. : П. С. Мельник та Укр. ін-т стратег. дослідж. МОЗ України, 2018. 458 с.

УДК 37.091.2

Шубенко М. Б.

викладач психолого-педагогічних дисциплін
комунального вищого навчального закладу

«Нікопольський педагогічний коледж»

Дніпропетровської обласної ради,

м. Нікополь

МЕТОДИ ЗДІЙСНЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ЗАКЛАДІ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ

Освіта, яка застосовувалась до останнього часу в нашій країні, була орієнтована на отримання якісних знань. Таким був запит суспільства до фахівців, яких вона потребувала.

Традиційна освіта не розглядала випускника відносно того, чи володіє він якостями, необхідними для професійної діяльності. Не брались до уваги й показники, які впливають на якість життя людини, фахівці, підготовлені в тій чи іншій системі освіти.

Ці вимоги йшли зсередини системи освіти, заради оцінки того, що було у навчальному закладі на уроці, лекції, у виховній діяльності. Одними із головних якостей сучасного випускника є його вміння самостійно працювати, приймати рішення та спілкуватися є найслабшими.

З введенням компетентнісно зорієнтованої освіти настав час оцінювати її за тим, яку особистість вона формує, наскільки людина готова до досягнення життєвих успіхів, наскільки вона відповідає вимогам, висунутих життям, до фахівця.

Компетентнісно зорієнтована освіта розрахована на цілісний досвід розв'язування життєвих проблем, виконання головних функцій, соціальних ролей, компетенцій. Предметне знання при цьому не зникає зі структури освіченості, а виконує в ній підлеглу, орієнтаційну роль.

На думку Г. К. Селевка, компетентнісний підхід означає поступову переорієнтацію провідної освітньої парадигми з переважаючою трансляцією знань і формуванням навичок на створення умов для оволодіння комплексом компетенцій, які означають потенціал, здатність випускника до виживання і стійкої життєдіяльності в умовах сучасного багаточинникового соціально-політичного, ринково-економічного, інформаційно-комунікаційно насиченого простору [6, с. 139].

Таким шляхом компетентнісна система освіти намагається прийти до подолання розриву між результатами освіти і сучасними вимогами життя. Це – відповідь освіти на соціальне замовлення.

Розвиток ключових компетентностей випускника не є специфічним завданням саме української освіти. Над цим питанням давно працюють закордонні фахівці, тому поняттям «компетентність» українська освіта оперує у значенні, запропонованому європейськими країнами.

Експерти започаткованої 1997 року у межах Федерального статистичного департаменту Швейцарії та Національного центру освітньої статистики США і Канади програми «DeSeCo» («Визначення та відбір компетентностей: теоретичні й концептуальні засади») визначають поняття компетентності (*competency*) як здатність успішно задовольняти індивідуальні й соціальні потреби, діяти й виконувати поставлені завдання.

Дослідник І. А. Зязюн складниками професіоналізму у будь-якій професії називає компетентність та озброєння системою вмінь [5, с. 112]. Компетентність, ґрунтуючись на знаннях і вміннях, обов'язково охоплює особистісне ставлення до них людини, а також її досвід, що дає змогу ці знання застосувати.

Тобто, кожна компетентність побудована на поєднанні пізнавальних ставлень і практичних навичок, знань та вмінь, цінностей, емоцій, поведінкових компонентів, всього того, що можна використовувати для активної дії.

Розвиток професійної компетентності залежить від особистих якостей студента: особливостей характеру, емоційно-вольової сфери, темпераменту, потреб, готовності до впровадження змін.

На думку Л. Шевчук, «для вільного просування фахівця у професійному освітньому просторі необхідно забезпечити максимальну гнучкість і

різноманітність форм навчання» [7, с. 10]. Зважаючи на це, пріоритетними методами навчання в системі компетентної освіти стають інтерактивні методи, які головну увагу приділяють практичному закріпленню набутих знань, умінь і навичок. Найбільш поширеними є тренінги, навчальні дискусії, ділові ігри, програмоване навчання, які відносять до методів активного навчання. Вони формують навички ділового спілкування, міжособистісної взаємодії і так підвищують загальну компетентність студентів.

Для зміщення акценту з накопичення знань на їх практичне застосування, що забезпечило б ефективний розвиток професійної компетентності, необхідним є проектування освітнього процесу на основі:

- навчання з використанням діяльнісного підходу (тренінги, ділові ігри, диспути, дискусії, діалоги, використання новітніх технологій);
- навчальних модулів, розроблених для конкретних кваліфікаційних категорій спеціалістів;
- використання конкретних педагогічних ситуацій;
- використання консультування, семінарів, семінарів-практикумів;
- практичних занять на базі шкіл, дитячих садків, де здобувачі набувають практичного досвіду.

Отже, зміщуючи увагу студента з накопичення знань, умінь і навичок на розвиток і формування здатності практично діяти, застосовувати індивідуальні техніки в ситуаціях педагогічної діяльності, ми приводимо майбутнього фахівця до розвитку професійних компетентностей. Особливе місце посідає стратегія розвитку особистості педагога, його професіоналізму, критичного мислення, творчості, соціальної відповідальності. Завдяки чому з'являється «...здатність приймати рішення і нести відповідальність за їх реалізацію при виконанні функціональних обов'язків» [2, с. 11].

Серед сучасних педагогічних технологій, які використовуються у вищій освіті, дослідники виокремлюють такі: технологія модульного навчання, технологія розвиваючого навчання, особистісно орієнтована технологія, інформаційні технології, технологія дистанційного навчання, ігрова технологія, диференційована технологія навчання та ін. [4, с. 272].

Педагогічна технологія – це не застигла схема, в яку вмонтовується педагогічний процес, а результат глибоко продуктивної, творчої праці з оцінки і гармонізації багатьох чинників, що визначають ефективність процесів навчання і виховання [6, с.107]. Відповідно виникає потреба в певній класифікації технологій, що мають бути використані в системі компетентної освіти.

Українська дослідниця І. Дичківська виокремила три рівні використання поняття «педагогічна технологія».

Перший – загальнопедагогічний: загальнопрактична, загальновиховна технологія характеризує цілісний освітній процес у даному регіоні, освітньому закладі, на певному рівні навчання чи виховання. У цьому випадку педагогічна технологія тотожна педагогічній системі: вона містить сукупність цілей, змісту, засобів і методів навчання (виховання), алгоритм діяльності суб'єктів і об'єктів процесу.

Другий рівень – предметно-методичний: педагогічна технологія застосовується як «окрема методика», тобто, як сукупність методів і засобів для

реалізації певного змісту навчання та виховання в межах одного предмета, групи, педагога.

На третьому рівні педагогічна технологія використовується як локальна (модульна) і являє собою технологію окремих частин навчально-виховного процесу, вирішення окремих дидактичних і виховних завдань, як-от: технологія окремих видів діяльності, формування понять, виховання окремих особистісних якостей тощо [3, с. 35]. Залежно від потреб освіти, є доречним систематизувати методи і технології, які будуть розроблятися в системі компетентісної освіти у подальшому. Це може значно полегшити застосування їх при здійсненні навчально-виховної роботи в закладі освіти на засадах компетентісного підходу.

У процесі вивчення сучасних педагогічних методів та технологій здійснення навчально-виховної роботи в закладі освіти на засадах компетентісного підходу стає актуальною необхідність розвантаження здобувачів освіти від енциклопедичних знань задля впровадження компетентісного підходу. Це відкриває дорогу використанню нових технологій, які здатні формувати в здобувачів знання, вміння, потрібні для виконання практичних, ситуативних, комунікативних завдань, як це відбувається в освітній діяльності на міжнародному рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии. Москва : Педагогика, 1989. 192 с.
2. Данилова Г. С. Управління процесом становлення професійної компетентності методиста. Київ : УПКККО, 1995. 80 с.
3. Дичківська І. М. Основи педагогічної інноватики : навчальний посібник. Рівне : РДГУ, 2001. 233 с.
4. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 472 с.
5. Педагогічна майстерність / І. А. Зязюн, Л. В. Карамущенко, І. Ф. Кривонос та ін. Київ : Вища школа, 1997. 349 с.
6. Селевко Г. К. Компетентности и их классификация. *Народное образование*. 2004. № 4. С. 138–143.
7. Шевчук Л. І. Методологічні основи підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників у системі професійної освіти : посібник для керівників, педагогічних працівників професійної освіти. Хмельницький, 2006. 178 с.

**ІІІ. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ НОВОВВЕДЕННЯ
В ПРАКТИЦІ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
ЗГІДНО З ДЕРЖАВНИМ СТАНДАРТОМ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

УДК 37.01

Борисов В. В.

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки та методик навчання
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради,
м. Запоріжжя

**ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ ВЧИТЕЛІВ
ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ
ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ**

У багатьох сучасних програмах дошкільної і початкової освіти декларується розвиток логічного мислення дітей. А далі розвиток логічного мислення розглядається і як одне із завдань навчання, і як засіб успішного здійснення останнього, і як засіб забезпечення успіхів у математиці.

У роботах сучасних педагогів і психологів (В. Бутрім, С. Жукова, Л. Макарова, В. Мелешко та ін.) підтверджується можливість формування в учнів початкових класів складних якостей, що забезпечують розвиток логічного мислення [1; 2; 3; 8; 9].

У той же час проблема підготовленості вчителів початкових класів до формування і розвитку логічного мислення учнів не була об'єктом спеціального вивчення з позицій системного і діяльнісного підходів.

Дисертаційне дослідження Ю. Музики «Підготовка майбутніх учителів до формування логічного мислення молодших школярів» було зосереджено на обґрунтуванні і перевірці педагогічних умов підготовки майбутніх учителів до формування логічного мислення молодших школярів [7, с. 6].

Наявні публікації Є. Лодатка, які присвячено проблемі математичної культури вчителя початкових класів в умовах упровадження нового стандарту загальної початкової освіти [5; 6]. Автор наголошує, що другорядна позиція математичної підготовки майбутнього вчителя початкової школи порушує цілісність його професійної підготовки та є однією з важливих причин низького рівня математичної підготовки учнів.

Аналіз сучасного змісту навчання в початкових класах підтверджує необхідність наявності у вчителів навичок логічного мислення і готовності до формування і розвитку їх в учнів. Готовність вчителя початкових класів до формування і розвитку в учнів логічного мислення обіймає здатність до навчання учнів основним прийомом розумової діяльності. Суттєве значення для розвитку логічного мислення учнів початкових класів має розуміння ними доступних теоретичних положень – правил, формулювань, узагальнень.

Маємо зауважити, що свого часу М. Задесенець слушно наголошував, що вчитель вже в першому класі має навчити учнів не тільки читати байку, казку,

оповідання, а вміти розкрити їх зміст, охарактеризувати окремі епізоди, дієвих осіб; не тільки розв'язувати задачу, а й пояснити, чому саме таким чином треба робити, особливо, коли доводиться розв'язувати задачі з алгебраїчною чи геометричною символікою, де потрібне міркування і розуміння залежності величини, прямих і обернених дій [4]. Отже, вчитель початкових класів має бути готовим до цілеспрямованої роботи щодо формування і розвитку логічного мислення в учнів.

Позиція Є. Лодатка збігається з нашою в тому, що вчитель початкових класів повинен мати, насамперед, ґрунтовні математичні знання на рівні вільного оперування ними, бачення змістово-логічних зв'язків між поняттями, твердженнями та процедурами (алгоритмами) [5, с. 132–133].

З метою визначення рівня підготовленості вчителів початкових класів до формування і розвитку логічного мислення в учнів було проведено констатувальний експеримент (2018-2019 рр.) у якому брали участь 126 вчителів початкових класів. Під час експерименту використовувалися тест Ліппмана «Логічні закономірності» і тест «Логічно-понятійне мислення. Утворення складних аналогій».

Таблиця 1

Рівень розвитку логічного мислення респондентів
(тест Ліппмана «Логічні закономірності»)

№	Бали	Рівень розвитку логічного мислення	Кількість респондентів
1	5	Дуже високий рівень логічного мислення	0
2	4	Хороший рівень, вищий, ніж у більшості людей	5
3	3+	Хороша норма більшості людей	22
4	3	Середня норма	78
5	3-	Низька норма	19
6	2	Нижче за середній рівень розвитку логічного мислення	2
7	2+	Низька швидкість мислення	0
8	1	Дефект логічного мислення в людини, що пройшла навчання в обсязі початкової школи, або надзвичайне перевтомлення	0

При встановленні закономірностей респонденти припускалися помилок, які були зумовлені слабким знанням законів формальної логіки. Показовим є те, що під час додаткового опитування тільки 64 респонденти назвали чотири основні логічні закони і тільки 48 змогли сформулювати їх. Знання завжди є базовим показником підготовленості, оскільки вони є підґрунтям формування моделей діяльності.

Зауважимо, що окрім обсягу теоретичних знань, варто враховувати і якість знань, яка, зазвичай, в педагогіці розглядається як співвідношення видів знань (закони, теорії, прикладні знання) з елементами змісту освіти.

Таблиця 2

Рівень розвитку логічного мислення респондентів
(тест «Логічно-понятійне мислення. Утворення складних аналогій»)

№	Бали	Рівень розвитку логічного мислення	Кількість респондентів
1	5	Дуже високий рівень логічно-понятійного мислення, безпомилково «вловлює» логіку понять у своїх та чужих міркуваннях	2
2	4	Хороший рівень, вищий, ніж у більшості людей, вміє логічно чітко виражати свої думки в поняттях	3
3	3+	Хороша норма більшості людей, рідко бувають неточності у використанні понять	17
4	3	Середня норма, інколи припускаються помилок, неточностей у використанні понять	83
5	3-	Низька норма, часто «плутано», неточно виражає думки і невірно розуміє чужі складні міркування	19
6	2	Нижче за середній рівень понятійного мислення, людина не розрізняє межі понять	2

Результати респондентів за тестом «Логічно-понятійне мислення. Утворення складних аналогій» цілком корелюють з результатами за тестом Ліппмана «Логічні закономірності».

Маємо підкреслити, що проблема підготовленості вчителів початкових класів до формування і розвитку логічного мислення учнів є надзвичайно складною і пов'язана з проблемою математичної підготовки майбутнього вчителя початкової школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бутрім В. Логіка – молодшим школярам : дидактичні матеріали з курсу логіки. *Початкова освіта*. 2005. № 21. С. 4–47.
2. Бутрім В. Розвиток логічного мислення школярів на уроках математики. *Початкова освіта*. 2006. № 15. С. 1–11.
3. Жукова С. Розвиток логічного мислення учнів початкових класів шляхом вивчення формальної логіки. *Початкова школа*. 2001. № 2. С. 47–52.
4. Задесенець М. П. Вікові особливості розвитку дітей і формування їх особистості. Київ : Вища школа, 1978. 264 с.
5. Лодатко Є. О. Математична культура вчителя початкових класів : монографія. Рівне-Слов'янськ : Підприємець Маторін Б. І., 2011. 324 с.
6. Лодатко Є. О. Математична культура вчителя початкових класів в умовах упровадження нового стандарту загальної початкової освіти. *Наукова скарбниця освіти Донеччини*. 2012. № 3. С. 105–109.
7. Музика Ю. О. Підготовка майбутніх учителів до формування логічного мислення молодших школярів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Одеса, 2009. 268 с.

8. Макарова Л. Л. Проблемна ситуація та гра як психологічні детермінанти розвитку пам'яті і мислення молодших школярів : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Київ, 2001. 20 с.

9. Мелешко В. Формування логічних умінь як компонента алгометричної культури молодшого школяра. *Початкова школа*. 2006. № 11. С. 55–57.

УДК 378:373.2

Георгієва А. І.

практичний психолог комунального закладу
«Білгород-Дністровський педагогічний коледж»,
м. Білгород-Дністровський

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Відповідно до Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» триває проєкт професійного розвитку вчителів початкових класів. Учителям необхідно було ґрунтовно підготуватися до навчання, яке в експериментальних перших класах може відбуватися у формі гри на основі інтеграції. Вчителі повинні володіти сучасними методами і способами педагогічної взаємодії, які гарантують засвоєння нового освітнього стандарту. Як бачимо, для НУШ потрібні не лише вчителі з вищою освітою чи зразковим дипломом, а, насамперед, фахівці, які творчо мислять, генерують новаторські ідеї, уміють спілкуватися і працювати в команді, гнучкі й упевнені в собі. Не лише учні, а й педагоги повинні весь час навчатися, розвиватися в професії та професійно вдосконалюватися. Саме професійний розвиток педагога в умовах НУШ змінює міжкурсову підготовку на системне циклічне навчання педагогічних і керівних кадрів.

Як показує небагатий, однак насичений новизною освітній досвід, упровадження Концепції Нової української школи – це процес, під час якого вчитель разом зі своїми колегами або самостійно переглядає, оновлює, розширює свої зобов'язання щодо моральної мети викладання, критично розвиває знання, уміння, досконале професійне мислення, планування і практику роботи з дітьми, учнівською молоддю й колегами на сучасному етапі свого професійного життя.

Сучасна ситуація на ринку освіти характеризується зростанням попиту на доступні освітні послуги для вчителів. Педагогічна діяльність у найближчі роки може бути досить актуальною завдяки власним капіталовкладенням учителя в професійний розвиток. Сьогодні, як ніколи, педагог має бути вмотивованим, а для цього потрібно не лише піднімати заробітну плату. Вагомими чинниками-мотиваторами професійного розвитку в НУШ є:

- розширення бази знань із закордонних практик та моделей освіти;
- упровадження мотивованого навчання;
- сприяння творчості та самостійності вчителів тощо [4, с. 40-43].

У процесі становлення професіоналізму діяльності особа може мати щонайменше чотири напрями розвитку: особистісно-професійний, професійно-кваліфікаційний, професійно-посадовий та моральний.

Існують різні рівні розвитку професіоналізму. Їх оцінка здійснюється за такими показниками, як: продуктивність, ефективність діяльності; рівень кваліфікації і професійної компетентності; оптимальна інтенсивність і напруженість праці; точність і надійність діяльності; організованість; низька залежність від зовнішніх факторів; володіння сучасним змістом і сучасними засобами вирішення професійних задач; рівень розвитку особистісно-ділових та професійно важливих якостей; рівень мотивації досягнень; можливість розвитку суб'єкта праці як особистості; спрямованість на досягнення позитивних соціально значущих цілей [2, с. 96-102].

Етапи розвитку педагогічного професіоналізму:

1. Володіння основами професії, успішне застосування відомих в науці і практиці прийомів діяльності (вчитель-професіонал).

2. Використання в учительській практиці, поряд з апробованими засобами, оригінальних нових підходів до вирішення завдань, їх успішна реалізація у власній діяльності (вчитель-новатор).

3. Уміння вчителя науково обґрунтовано оцінювати ефективність нових ідей, що виникають у нього, і можливість передачі їх іншим вчителям (вчитель-дослідник).

Вершин професійної діяльності досягають люди, здатні до самоосвіти, самоорганізації і самоконтролю [1, с. 609-623].

Розглянемо етапи, які проходить педагог у своєму професійному розвитку. Нині склалася система безперервної освіти вчителя.

Довузівський (допрофесійний) етап. В окремих учнів уже в шкільному віці виявляються схильності і здібності до педагогічної роботи: вони товариські, відчують прихильність до дітей, володіють емпатією, гуманністю, терпимі по відношенню до інших і т. п. Ступінь прояву цих якостей можна діагностувати за допомогою методів психолого-педагогічної діагностики. На формування у школярів інтересу до педагогічної професії впливають досвідчені та авторитетні вчителі, батьки, навчальні предмети. Бувають і випадкові фактори (близькість навчального закладу, наполягання батьків, вплив друзів і т. п.). У школі існують факультативні курси по введенню в психологію і педагогіку, створюються спеціалізовані класи з педагогіки. Їх завдання – виявити учнів, які мають схильність до професії вчителя, формувати мотиви вибору професії; познайомити з особливостями професійно-педагогічної діяльності.

Вузівський (професійний) етап. На цьому етапі студенти – майбутні педагоги отримують систематичну загальноосвітню і професійну підготовку в середній спеціальній або (і) вищій школі. Навчальний процес у вищому закладі освіти пропонує студентам різні форми навчання (лекційні, семінарські, лабораторні заняття, навчальну та виробничу практику). Вже у вищому закладі освіти студенти можуть аналізувати перебіг навчального процесу з професійних позицій. Важливо також займатися самоосвітою (вивчення літератури, вплив засобів масової інформації, участь у різних конференціях, виставках, заняття дослідницької діяльності, навчання на різних курсах, заняття педагогічною діяльністю, спілкування з викладачами і т. п.). Нині розробляється і впроваджується дворівнева система підготовки вчителів у вищій школі (спеціаліст, магістр). Після завершення навчання, склавши державні іспити, випускник вузу отримує диплом учителя (викладача) і має право працювати професійним педагогом.

Післявузівський етап (післядипломна освіта). Основна функція цього етапу – постійне вдосконалення професійної майстерності. Перший рік роботи – це період адаптації до нового статусу, звикання до педагогічного колективу, учнів, їх батьків, до відповідальності за дітей і т. ін. Це період входження в професію. До стажера офіційно прикріплюється наставник з числа досвідчених вчителів. Учитель зі стажем роботи до п'яти років має статус молодого вчителя. Зазвичай, після 3-5 років роботи вчитель починає вивчати й осмислювати свій досвід, досвід колег, узагальнює його. На цій основі він готує доповіді, виступає на педагогічних радах школи, педагогічних читаннях, на науково-практичних конференціях, семінарах, нарадах різного рівня тощо. Він може публікувати статті в періодичній пресі, педагогічних виданнях і т. ін.

Удосконалюючи свою майстерність, вчитель проходить курси в закладі підвищення кваліфікації, в магістратурі, аспірантурі, стає здобувачем на педагогічних та інших кафедрах вузів або НДІ, розробляє методичні рекомендації та посібники, захищає дисертації.

У педагога є шлях службового зростання, професійного просування. Педагогічна кар'єра – активне просування педагога у вдосконаленні свого професіоналізму та самореалізації у своїй професії. [3, с. 22-24]

Професійний розвиток учителів НУШ – це процес становлення творчих лідерів в освіті, в якому важливу роль відіграють і заклади післядипломної педагогічної освіти. Нова українська школа, на відміну від класичного підвищення кваліфікації, згуртовує професійну українську спільноту, що навчається. Їхня переорієнтація саме на розвиток особистості, а не на виконання програми чи дотримання певної методики, – ось що надзвичайно важливо для потреб НУШ.

Новою перспективою для вчителів є безперервний професійний розвиток, який передбачає систематичний перегляд учителем змісту освіти й освітнього процесу, а також контекстів його педагогічної діяльності, адже упродовж багатьох років єдиною доступною вчителям формою професійного розвитку було підвищення кваліфікації.

Професійний розвиток у контексті НУШ передбачає моральні цілі у викладанні, досвідченість педагогів, формування відданості і відповідальності за свою роботу тощо.

Заклади післядипломної педагогічної освіти, на відміну від класичної системи підвищення кваліфікації, також демонструють продукування, створення та трансфер технологій, що передбачає не лише надання права на використання науково-методичних розробок, як об'єктів інтелектуальної власності.

Отже, професійний розвиток учителів, із погляду сьогодення, розглядається як безперервний процес, який має здійснюватися на основі відомих, модифікованих чи новостворених, розроблених форм і способів організації підвищення кваліфікації. Це – постійний процес вибору й поєднання різних форм, методів, технологій, які є найбільш оптимальними в конкретній ситуації, у конкретному місці тощо.

Тому в організації навчання та професійного розвитку педагогічних працівників із наявних технологій, форм і методів навчання, які впроваджуються в системі освіти, потрібно обирати ті, що найбільше сприяють формуванню у фахівців професійної компетентності (налаштувань, цінностей, знань, умінь і навичок, якостей, необхідних для ефективного здійснення професійної діяльності) [4, с. 40-43].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коджаспирова Г. М. Педагогика : учебник для академического бакалавриата. Москва : Юрайт, 2015. 719 с.
2. Траверсе Т. М. Психологія праці : навчально-методичний посібник. Київ : Інститут післядипломної освіти Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2004. 116 с.
3. Сівашінская Є. Ф., Журлова І. В. Педагогіка сучасної школи : курс лекцій для студентів пед. спеціальностей вузів. Мінськ : Екоперспектива, 2009. 212 с.
4. Черній А. Професійний розвиток педагога : досвід, співпраця, пріоритети на шляху до Нової української школи. *Післядипломна освіта в Україні*. 2018. № 2. С. 40–42.

УДК 378.147.091.33-027.22

Гужва О. І.

завідувач навчально-виробничої практики
педагогічного коледжу комунального закладу вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради,
м. Запоріжжя

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Реформування початкової освіти – перший крок у системі впровадження Нової української школи, без успіху якої неможливі щасливе життя підростаючого покоління громадян України у ХХІ сторіччі, зміцнення демократичних цінностей, соціально-культурний, політичний та економічний розвиток України. Від початкової освіти, передусім залежить, наскільки молоді українці віритимуть у себе, свої можливості й свою спроможність працювати на розвиток української держави.

Зміни, що відбуваються в системі освіти України відповідно до національних і гуманістичних пріоритетів, спричинюють нові підходи до підготовки майбутнього вчителя початкової школи. Учитель є ключовою фігурою освіти, а рівень його підготовки є пріоритетною складовою успішності закладу освіти, результативності застосування нових інформаційних технологій і засобів навчання. Запит суспільства до результатів освіти школярів, сучасні умови професійної діяльності вчителя початкової школи, пов'язані з різноманітністю освітніх систем, варіативністю змістового наповнення початкової освіти й технічного та технологічного забезпечення освітнього процесу, розширенням можливостей інформаційних технологій для навчання школярів й необхідністю передбачати результати професійної діяльності – все це спонукає до пошуку засобів оновлення змісту й характеру підготовки майбутнього фахівця.

Потреби в удосконаленні змісту підготовки майбутнього вчителя початкової школи пов'язані також з різними напрямками модернізації початкової школи: переходом до реалізації нового Державного стандарту початкової освіти, підтримкою гуманізації освіти, ідей дитиноцентризму у навчанні, запровадженням

партнерських стосунків, принципів компетентнісного та особистісно зорієнтованого підходів у навчанні молодших школярів, впровадженням ІКТ у навчальний процес початкової школи [1, с. 3].

Проблеми підготовки майбутнього вчителя початкової школи широко досліджуються в наукових працях педагогів. Зокрема, теоретичні й методологічні засади підготовки майбутніх учителів висвітлені у роботах Ш. О. Амонашвілі, В. І. Бондаря, О. Я. Савченко, В. О. Сухомлинського, Л. Л. Хоружої, Н. А. Глузман та інших.

О. Я. Савченко ядром професійної підготовки вважає її зміст, фундаментальність якого має забезпечити випереджувальну підготовку спеціаліста. Автор доходить висновку щодо необхідності оновлення змісту методичної підготовки вчителів за принципом цілісності, системності та інтеграції; врахування тих процесів, які визначають діяльність сучасної початкової школи. Крім того, О. Я. Савченко наголошує на необхідності врахування тих змін, що відбулися в суспільстві і пов'язані з науково-технічним прогресом, посиленням інтеграційних процесів, інформатизацією і комп'ютеризацією [3, с. 1]. Важливим є висновок автора про те, що у формуванні особистості майбутнього вчителя початкової школи необхідно гармонізувати загальнокультурні, психолого-педагогічні і методичні знання, вміння, способи діяльності, посилити їх професійну спрямованість, забезпечити фундаментальність базової підготовки [3].

Педагогічна практика є важливою складовою в системі професійної підготовки вчителя та вихователя. Педагогічний коледж комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» має напрацьовану роками і оновлену відповідно до Концепції Нової української школи та вимог часу систему формування конкурентноздатного фахівця. Практична підготовка у коледжі є важливою частиною освітнього процесу, в ході якого відбувається безпосереднє поєднання та реалізація теоретичних знань, що отримують студенти на заняттях, з їх практичною діяльністю як педагогів. Вона здійснювалась відповідно до пріоритетних напрямків і завдань роботи з практичної підготовки, а саме: забезпечення якісної загальноосвітньої та професійної підготовки майбутніх учителів і вихователів шляхом компетентнісного, діяльнісного та особистісно орієнтованого підходів до організації педагогічного процесу, впровадження сучасних освітніх технологій, створення та функціонування розвивального освітньо-виховного простору, високої професійної майстерності викладачів, виховання різнобічно розвиненої особистості з критичним мисленням, патріота з активною громадянською позицією.

Напрями діяльності:

1. Створення моделі практичної підготовки студентів коледжу на засадах компетентнісного підходу (поєднання теоретичного та практичного навчання, графіки практики, її зміст, засоби оцінювання результату).

2. Побудова професійної підготовки на засадах компетентного підходу (навчальні заняття, методичні та педагогічні тренажери, ситуативні завдання, кейс-метод, майстер-класи, проекти, конкурси на краще заняття, урок та ін.).

3. Використання кваліметричних вимірів ефективності професійної підготовки студентів, рівня сформованості особистісних якостей випускників.

4. Забезпечення реального зв'язку коледжу із роботодавцями, відслідковування адаптації випускників на робочих місцях.

Освітньо-професійними програмами підготовки фахівців передбачено практичну підготовку студентів з відривом та без відриву від навчання. Базами практики студентів виступають державні заклади та установи, які мають необхідну навчально-матеріальну, методичну базу та кваліфіковані педагогічні кадри, серед яких:

- заклади освіти (дошкільні навчальні заклади, загальноосвітні школи різних типів (в тому числі із інклюзивними класами);
- позашкільні виховні заклади, заклади оздоровлення та відпочинку дітей;
- заклади соціальної сфери (центри розвитку дітей, реабілітації);
- художні студії.

Підвищенню ефективності педагогічної практики сприяють розроблені та експериментально перевірені організаційно-методичні засади педагогічної практики майбутніх вчителів і вихователів в умовах ступеневої підготовки [2, с. 3].

Професійна практична підготовка здійснювалась шляхом:

1. Упровадження в навчальний процес наскрізних програм педагогічної практики з кожної спеціальності відповідно до вимог Державного стандарту початкової освіти (вивчалися концептуальні засади реформування початкової освіти).

2. Протягом навчального року поновлювалось методичне забезпечення різних видів педагогічної практики (на шкільному відділенні – «Перші дні дитини в школі», переддипломної педагогічної практики).

3. На практиці пробних уроків і занять сп. 013 Початкова освіта, 014 Образотворче мистецтво студенти вдало використовували ІКТ, елементи особистісно орієнтованої технології навчання і виховання, прийоми формування критичного мислення, елементів ТРВЗ, освітній потенціал гри з LEGO.

4. Запроваджувалися ефективні форми сумісної діяльності методистів коледжу та вчителів і вихователів базових освітніх установ шляхом проведення:

4.1. Круглих столів:

– методистів педагогічної практики сп. 013 Початкова освіта і вчителів базових шкіл: ЗЗСО № 24, 49, 91, 92, які працювали над реалізацією Концепції Нової української школи;

– комісія природничих дисциплін і вчителі початкових класів ЗЗСО № 49. (Особливості роботи з інтегрованого курсу «Я досліджую світ» за програмою НУШ);

– циклова комісія шкільної педагогіки та вчителі початкових класів ЗЗСО № 24, № 91, № 92 з питання проведення практики з позанавчальної виховної роботи.

4.2. Семінарів:

– методисти коледжу і вчителі базових шкіл із питання втілення особистісно орієнтованих, здоров'язбережувальних технологій (гімназія № 45, ЗЗСО № 108);

– методисти коледжу для вчителів початкових класів Хортицького району: «Особливості роботи у 1-2 класах» за новим Державним освітнім стандартом початкової школи;

– формування медіаграмотності в початковій школі (викладачі філологічних дисциплін).

4.3. Майстер-класів:

– викладачі комісії «Технології» для вчителів 1-4 класів шкіл Хортицького району «Різноманітні техніки на уроках образотворчого мистецтва та трудового навчання»;

– викладачі циклової комісії фізичного виховання для студентів спеціальності «Початкова освіта», «Образотворче мистецтво» – проведення спортивних ігор під час літньої педагогічної практики;

– викладачі циклової комісії філологічних дисциплін для студентів до переддипломної практики сп. 013 Початкова освіта, 014 Образотворче мистецтво – «Мовленнєва культура майбутнього вчителя».

5. Відслідковувалися результати практичної підготовки студентів із різних видів педагогічної практики:

– анкетування (за результатами практики з позанавчальної виховної роботи, переддипломної педагогічної практики);

– тестові методики (за результатами практики «Перші дні дитини в школі»);

– презентації (за результатами літньої педагогічної практики, переддипломної практики);

– круглі столи (за результатами практики пробних уроків і занять);

– підсумкові матеріали (карта сформованості професійних умінь, характеристика-атестація практиканта, змістова характеристика педагогічної діяльності студента за різним видами практики; кваліметрична карта аналізу проведення уроків на практиці пробних занять, звіти студентів за результатами літньої, переддипломної педагогічних практик);

– проведення залікових уроків студентами випускних курсів із використанням сучасних особистісно зорієнтованих, інформаційно-комунікаційних технологій;

– обговорення на педагогічній раді, на засіданнях циклових комісій стану практичної підготовки за результатами переддипломної педагогічної практики і вироблення корекційних заходів цикловими комісіями щодо покращення якості практичної підготовки;

– підготовка і проведення конференцій на всіх спеціальностях за результатами переддипломної педагогічної практики з залученням фахівців базових шкіл;

– розміщення матеріалів з практичного навчання на сайті коледжу.

Сучасний процес підготовки студента в умовах інформатизації освіти потребує систематичного підвищення кваліфікації викладачів, бо тільки за умови постійного саморозвитку, активної співпраці з вчителями, систематичного відслідковування новинок викладач може ефективно управляти педагогічним процесом, стимулювати розвиток кожного студента, виявляти його здібності, залучати до творчої практичної роботи. Швидкий розвиток інформаційних технологій, доступність нових інструментальних засобів та технологічних рішень змушують викладача систематично вносити корективи до змісту практичної підготовки майбутнього вчителя, поновлювати навчальні курси, коригувати зміст

практичних і лабораторних завдань тощо. Таким чином, підготовка майбутнього вчителя в умовах НУШ передбачає взаємний розвиток і викладача, і студента.

У сучасному освітньому середовищі коледжу змінюється роль викладача у напрямку посилення його організаторських та координаційних функцій та необхідності демонстрування готовності до систематичного самовдосконалення й саморозвитку, а використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій сприяє зміненню методів навчання у підготовці майбутнього вчителя – з роз'яснювальних на проблемні, пошукові, дослідницькі, проєктні, які спрямовані на самостійну продуктивну діяльність студента щодо отримання й опрацювання інформації, оволодіння професійними компетенціями.

З метою оптимізації навчально-виховного процесу використовуються нові педагогічні технології, створюються педагогічні ситуації з використанням як традиційних, так і нетрадиційних методів навчання, розв'язання нестандартних завдань, проведення рольових і ділових ігор тощо. Які ж «слабкі» місця сучасної професійної підготовки виявлені з підготовки вчителів? Передусім, форми роботи зі студентами здебільшого є фронтальними і груповими. У результаті – в окремих студентів маємо несформованість творчих здібностей, невміння пов'язувати в єдине логічне ціле інформації із суміжних сфер знань.

Моніторинг успішності та якості знань за результатами практичної підготовки фахівців

Про ефективність організації різних видів практики свідчать її показники. За результатами трирічного аналізу результатів різних видів практик (табл. 1 та рис. 1), незважаючи на незначне зменшення показників якості практичної підготовки, констатовано високу успішність та якість знань студентів із практик.

Таблиця 1

Назва напрямку підготовки, спеціальності	Якість знань, %			
	2016-2017	2017-2018	2018-2019	Розбіжність 2017-2018 та 2018-2019 н. р., %
5.01010102 «Початкова освіта» 013 Початкова освіта	87,4	94,4	95,3	+1,1
5.01010101 «Дошкільна освіта» 012 Дошкільна освіта	78,1	93,2	87,1	-6,1
5.02020501 «Образотворче мистецтво» 014 Образотворче мистецтво	80,6	92,6	94,4	+1,8
Середній показник по коледжу	82,0	93,4	92,2	-1,2

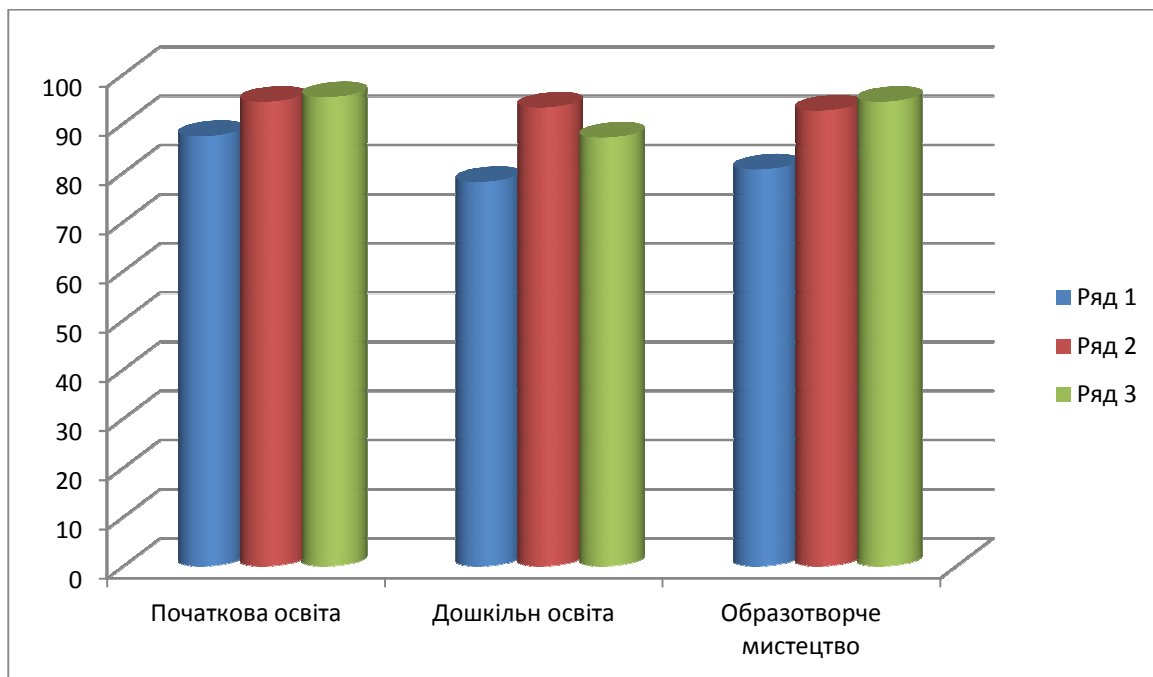

Рис. 1. Динаміка результатів практичної підготовки

Результатом педагогічної практики є не лише отримання і поглиблення знань про педагогічну діяльність, засвоєння окремих педагогічних умінь, а й формування особистості майбутніх вчителів, вихователів, якісна зміна їх внутрішнього світу, психології, поведінки, розробка основ їх індивідуального стилю діяльності, здатності до самоосвіти.

Ми постійно підтримуємо зв'язок з нашими роботодавцями – відділами освіти, директорами шкіл, маємо базу даних про наявність вакантних місць. Частина студентів продовжує навчання на бакалавраті в Хортицькій академії, а інші – за результатами переддипломної педагогічної практики працевлаштовані, але нині є ще потреба нашого регіону в кваліфікованих кадрах. У цьому напрямку нам ще потрібно працювати.

Підготовка вчителя НУШ характеризувалась підвищенням вимог до практичної підготовки студентів, а завдання різних видів практик набули багаторівневості і потребують від студентів глибоких знань та умінь, професійних компетенцій. Навчання у коледжі є практико зорієнтованим, що надає змогу студентам паралельно із засвоєнням фундаментальних знань формувати професійні здатності щодо виконання на високому рівні фахових компетенцій, самостійного прийняття професійних рішень, вияву творчості та самореалізації, підвищення кваліфікації та безперервного самовдосконалення.

Кінцевим результатом вдосконалення практичної підготовки фахівців є забезпечення потреб Запорізької області кваліфікованими і конкурентоспроможними фахівцями.

Отже, розкрито зміни у підготовці майбутнього вчителя початкової школи, які зумовлені сучасними умовами впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, тому освітній процес у вищому навчальному закладі має бути спрямований не тільки на формування професійних знань, умінь і навичок, але й виховання особистості, яка здатна й готова до продовження навчання у

майбутньому, до швидкої орієнтації в сучасному світі, готовності до систематичного самовдосконалення й саморозвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Нова українська школа : порадник для вчителя / під заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
2. Про практичну підготовку студентів : Наказ Міністерства освіти і науки України від 07.02.2009 № 1/9-93. URL: www.osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/2728.
3. Савченко О. Я. Удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів. *Початкова школа*. 2001. № 7. С. 1–4.

УДК 373.3

Дерев'янку В. М.

викладач-методист методики навчання предмета
«Я досліджую світ» (громадянська й історична освітня галузь)
педагогічного коледжу комунального закладу вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради,
м. Запоріжжя

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Справжню громадянськість я бачу у моральній відповідальності за все, що робиться на рідній землі: непримиренність до недоліків, гаряче прагнення боротися за розквіт, велич і могутність Вітчизни.

В. О. Сухомлинський

В концепції Нової української школи чітко визначено ключові компетентності освіти упродовж життя. Серед них – громадянська компетентність, яка формується в процесі вивчення громадянської й історичної освітньої галузі. У статті розглядається актуальність проблеми, сутність та компоненти громадянської компетентності, питання методики формування громадянської компетентності учнів початкової школи.

Якісна освіта – один із індикаторів високої якості життя, інструмент соціальної та культурної злагоди й економічного зростання. Вона дає можливість молоді набутти життєвих компетентностей, успішно ввійти в сучасне суспільство, яке стрімко оновлюється, і розвивати його. Цей позитивний фактор спонукає до змін в освіті: реально відповідати потребам суспільства і держави. У Законі України «Про освіту» зазначено, що «реалізація мети повної загальної середньої освіти забезпечує формування ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для її успішної життєдіяльності» [2]. Одна з них – громадянська, яка включає в себе ідеї демократії, рівності, прав людини та справедливості. Проблемі громадянського виховання надавали великого значення і присвячували свої дослідження такі відомі українські діячі, як В. Антонович, М. Драгоманов,

М. Грушевський, С. Русова, І. Огієнко, Г. Ващенко, В. Грінченко, А. Макаренко, В. Сухомлинський. Плеяда видатних дослідників присвятила низку наукових досліджень розкриттю сутності категорії громадянської компетентності, її структурі, шляхам формування: Р. Арцишевський, Т. Бекк, П. Вербицька, О. Кучер, О. Пометун, С. Позняк, С. Рябов, О. Сухомлинська, Т. Ремех.

Проблема формування громадянської компетентності особистості є особливо актуальною, оскільки саме сьогодні на порядок денний виносяться такі важливі питання нашої державності: формування громадянського суспільства, необхідність забезпечення цілісності, соборності і незалежності України.

У «Концепції громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності» зазначається, що «громадянське виховання – це процес формування громадянськості та громадянської компетентності, як інтегрованої якості особистості, що надає людині можливість відчувати себе морально, соціально, політично, юридично дієздатною та захищеною» [6]. Громадянська освіта «забезпечує активну громадянську позицію, здатність відповідально реалізовувати свої права та обов'язки в конкретній ситуації, налагоджувати соціальне партнерство у розв'язанні суспільних проблем» [6].

Таким чином, громадянське виховання – це всеохоплююча категорія, що поєднує всі грані педагогічного процесу. На сьогодні громадянськість – це, насамперед, відповідальність за те, що відбувається в суспільстві, державі, співпричетність до долі своєї громади, народу та активна співучасть у збереженні його минулого, у творенні його сьогодення та в окресленні його майбутнього.

Метою формування громадянської компетентності є формування свідомого громадянина, патріота, професіонала, тобто, людини з притаманними особистісними якостями й рисами характеру, світоглядом і способом мислення, почуттями, вчинками та поведінкою, спрямованими на саморозвиток та розвиток демократичного громадянського суспільства в Україні.

Важлива роль у формуванні громадянської компетентності відводиться громадянській і історичній освітній галузі Державного стандарту початкової загальної освіти. Результативна складова її визначає очікувані обов'язкові результати навчання здобувачів освіти, яка відповідає структурі громадянської компетентності: активна громадянська позиція, повага до прав і свобод людини, толерантне ставлення до оточуючих, набуття досвіду життя в соціумі. Основу громадянської компетентності особистості складають громадянські знання та вміння, досвід соціально-політичного життя, усвідомлення демократичних норм та установок поведінки. Сьогодні особливо гостро постає проблема формування громадянської компетентності у молодших школярів, адже історія людства доводить, що майбутнє кожної держави залежить від духовної зрілості, соціальної активності громадян.

Саме тому на сьогоднішньому етапі розвитку нашої країни завдання вчителя початкових класів полягає у формуванні в учнів паростків громадянської свідомості.

Громадянське виховання великою мірою залежить від учителя початкової школи, його громадянського світогляду та позицій, патріотичної свідомості.

Отже, все це робить визначену тему надзвичайно актуальною.

Саме на плечі вчителя початкових класів покладена місія формування ключових компетентностей учня, насамперед, громадянської – виховання громадянина України.

Високий рівень професіоналізму, практичні вміння, творчість і креативність, відповідальність – це необхідні якості вчителя, який прагне розв'язати ті складні завдання, що стоять перед школою. Тож перед педагогічними навчальними закладами стоїть завдання: підготувати такого вчителя, який зміг би формувати громадянина України.

Мета методики навчання предмета «Я досліджую світ» громадянської й історичної освітньої галузі – ознайомити студентів із методикою формування громадянської компетентності молодших школярів у процесі вивчення освітньої галузі. Формування громадянської компетентності – це формування системи громадянських і історичних уявлень, узагальнених образів; розуміння доцільності соціальних знань, норм, їх значення в житті суспільства, вироблення навичок співжиття і співпраці у колективі.

Педагогічна майстерність педагога здатна перетворити складні категорії громадянського виховання у цілком доступні для дітей уявлення.

Вивчаючи методику формування громадянської компетентності, ми звертаємо увагу на оптимальне використання вчителем змісту навчального матеріалу, методів, прийомів, педагогічних технологій на всіх етапах уроку.

У своїй роботі використовуємо результати узагальнених у науковій літературі підходів до структурування громадянської компетентності. Це дослідження Ю. Підлесної, О. Пометун, О. Кучер, Т. Ремех.

Надзвичайно велику увагу приділяємо мотивації пізнавальної діяльності учнів.

Мотиваційний етап передбачає створення педагогічних умов для розвитку усвідомлення здобувачами освіти навчальної інформації, здатності виявляти інтерес, ініціативу, які формують наміри, бажання, прагнення. Вчитель у співпраці з учнями формує такі очікувані результати: вміння визначати мету своєї діяльності, усвідомлення мети, цікавість до пізнавальної діяльності. Для досягнення мети він використовує доцільно дібрані методи зовнішньої і внутрішньої мотивації: мотиваційну інформацію (відеоінформацію, презентації, зустрічі), розгортання теми як пошукової задачі, спільне планування пізнавальної діяльності на уроці (учні засвоюють мету уроку), постановку проблемного завдання, запитання, запрошення до дослідження, використання педагогічно прогнозованих ситуацій, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, складання порад, рольові ігри, творчі вправи, використання народної мудрості, тренінги.

Важлива роль відводиться дослідній роботі (підготувати усний журнал), практичній роботі (написати замітку до шкільної газети, скласти лист до ровесника – іноземця про свою країну, край, розробити проект «Успішний українець»). На етапі мотивації пізнавальної діяльності учнів активно використовуємо методи «Дерево передбачень», «Т-таблиця», таблиця «ЗХД» (Знаємо – Хочемо дізнатися – Дізналися), «Асоціативний куш».

На заняттях студенти через моделювання, ділові ігри, майстер-класи постійно вправляються у мистецтві володіння цим арсеналом педагогічної майстерності.

Ціннісний компонент передбачає формування системи цінностей, морально-етичних почуттів, емоційну культуру. Результатом освітнього процесу мають бути цільові установки соціальної діяльності, здатність брати на себе відповідальність, підтримувати інших, вибудовувати з ними взаємодію на партнерських засадах.

Важливо навчити дитину не лише мислити, а й відчувати. Тому на уроці громадянської й історичної освітньої галузі доцільним є створення психологічних умов для розвитку позитивної «Я-концепції» молодшого школяра на основі цінностей переживання, відносин і творчості. Необхідно так вибудувати урок, щоб дитина сама зробила висновок, визначилась у ставленні до людей, явищ, подій, засвоїла суспільні цінності. То ж і зміст уроку, і методи повинні бути нестандартними: активними і творчими. На заняттях студенти навчаються методично правильно, доцільно й ефективно використовувати ігри, цікаві бесіди, різноманітні види діяльності, які сприяли б розвитку в учнів почуття власної гідності, допомогли б їм стати більш відкритими, доброзичливими, легше контактувати з учителями, однокласниками, виявляти активність у пізнавальній діяльності, із задоволенням брати участь у розв'язанні морально-етичних ситуацій. Доктор педагогічних наук Н. М. Бібік зазначає, що «технологією людиноформуючих уроків передбачається використання рефлексивних завдань, проблемних ситуацій, звернення до власного «Я», опори на життєвий досвід, спрямованих на засвоєння та розвиток у школярів норм загальнолюдської моралі, культури мислення та особистісного спілкування» [1]. Ціннісно-особистісний компонент передбачає формування системи вибіркового ставлення дитини до цінностей суспільства, присвоєння тих із них, які є значущими для неї; формування оцінних суджень щодо власної поведінки та поведінки інших людей (прагне, дає оцінку, дискутує, розрізняє, виявляє почуття, міркує, обґрунтовує). З цією метою використовуємо методи «Карткова дискусія», «Дебати», «Займи позицію».

Ціннісний компонент передбачає вміння визначити та сформулювати афективну ціль уроку, дібрати відповідне змістове наповнення, методи та прийоми пізнавальної діяльності. Це викликає у студентів певні труднощі, але практичні вправлення дають позитивні результати і вміння вчителем визначити емоційну, чуттєву складову уроку, що сприяє формуванню емоційної культури школярів.

Змістовий або знаннєвий компонент передбачає вміння майбутнього вчителя формувати громадянськознавчі знання, уявлення щодо себе, суспільства, держави. Програма передбачає досягнення таких очікуваних результатів навчання здобувачів освіти: знає, має уявлення, розуміє, розповідає, описує, доречно вживає, розрізняє вчинки, орієнтується, наводить приклади. Зміст програм, розроблених під керівництвом О.Я. Савченко і Р.Б. Шияна сприяє реалізації зазначеного завдання. Програма О.Я. Савченко дає можливість допомогти здобувачам освіти початкових класів усвідомити себе, як частину природи і суспільства, себе в суспільстві (знає назву своєї країни, її столицю, має уявлення про зміст символів держави, шанобливо ставиться до них), історичні пам'ятки свого краю, долучається до корисних справ громади [4]. Типова програма за редакцією Р.Б. Шияна спрямована на осмислення зв'язків між історією і теперішнім життям, плекання активної громадянської позиції на засадах демократії та поваги до прав людини, набуття досвіду співжиття за демократичними процедурами. Для формування ідентичності та громадянської компетентності здобувачів освіти програма пропонує опанувати потрібні для цього знання і вміння, виробляти навички громадянської поведінки та виховувати

громадянські чесноти у межах таких змістових ліній: «Я – Людина», «Я серед людей», «Моя культурна спадщина», «Моя шкільна і місцева громади», «Ми – громадяни України. Ми – європейці». Змістові лінії допомагають початковому усвідомленню гідності та неповторності будь-якої людини, ідентифікації себе зі спільнотою, сприяють набуттю досвіду громадянської поведінки та свідомому вибору норм і моделей поведінки [5].

Студенти вправляються в умінні використовувати методи «Дерево рішень», «Дискусія в колі», «Неперервна шкала думок», «Читаємо і запитуємо», провести вікторину, створити усний журнал, організувати виставку малюнків, створити колаж, провести дидактичну гру.

Операційно-поведінковий компонент передбачає формування здатності орієнтуватися у ситуації, прагнення вплинути на те, що відбувається, готовність до компетентної участі в суспільному житті – вербальні і невербальні, соціальні і комунікативні, інтерактивні і рефлексивні вміння у взаємодії із соціальним оточенням (уміє, володіє прийомами діяльності, досліджує, моделює, використовує, долучається, дотримується, застосовує знання, збирає інформацію, аналізує, ставить запитання і відповідає на них, обґрунтовує власну позицію, робить свідомий вибір, вміє встановлювати соціальні взаємозв'язки). Поведінковий компонент – це вміння узгоджувати власні потреби із потребами інших людей з метою уникнення конфліктів, застосування норм поведінки, які відповідають чинному законодавству і спрямовані на виконання громадянських обов'язків, вміння встановлювати соціальні взаємозв'язки; вироблення форм і способів здійснення комунікації в різних обставинах спілкування, здатності взаємодіяти з іншими людьми, співпрацювати і досягати спільних цілей.

Методика пропонує використовувати інтерактивні методи пізнавальної діяльності із використанням інформаційних технологій на основі діяльнісного підходу до організації пізнавального процесу: метод «Читання в парах», «Обговорення в групах», методи «Прес», «Мозковий штурм», діаграма Венна, складання порад, використання рольових ігор, творчих вправ, тренінгів, організація дослідної, проектної діяльності, проведення практичних робіт, інтерв'ю, екологічних, соціальних, волонтерських акцій, організація аукціонів добрих справ, створення колажів, складання ланцюжків залежності, «написання» книг.

Рефлексивний компонент дає можливість вчителю відстежити досягнення когнітивної й афективної мети уроку (чуттєвої, емоційної). Завдання вчителя полягає у формуванні у дитини здатності аналізувати, робити висновки, здійснювати вибір, формувати ставлення до оточуючого, виявляти емоції. Зі студентами вчимося використовувати методи «Павутинна дискусія», «Роздуми», «Побажання», «Самооцінювання» в різних формах, створювати сенквейн, формулювати запитання (з якою метою розглядали тему, проблему, чи вона важлива і чому, якою була головна думка уроку, які емоції, почуття, роздуми викликав у вас зміст уроку, над чим сьогодні замислилися вперше, чим ці знання будуть корисними у житті).

Таким чином, вивчаючи методику навчання предмета «Я досліджую світ» (громадянська й історична освітня галузь), студенти набувають дидактико-методичної компетентності щодо формування громадянської компетентності учнів початкової школи.

Прикладом формування громадянської компетентності є розробка уроку для учнів 1 класу на тему: «Моя країна – Україна». Метою уроку передбачено формування уявлення про країну – Україну, її столицю; розвивати мислення, уявлення, спостережливість, пам'ять, мовлення; виховувати повагу до країни, в якій живеш, до людей, які живуть у нашій країні. Афективна мета передбачає викликати цікавість до теми.

Структура уроку побудована за методичними вказівками О. Пометун [3].

Вступна частина уроку (виклик: актуалізація та мотивація).

Бесіда:

- Чи любите ви подорожувати?
- Де ви подорожували?
- Що бачили? Розкажіть.
- А хотіли б ще мандрувати? (схожі за значенням слова (синоніми), розвиток мовлення).

Відеоподорож.

- Сьогодні ми відправимося у подорож чудовою країною. А коли повернемося, то обговоримо, якою країною ми подорожували.

Відео для дітей про Україну.

Бесіда.

- Якою країною ми подорожували?
- Чому ви так вважаєте? (як писати правильно слово «вважаємо»)
- А в якій країні ви живете?
- Як називаються люди, які живуть в Україні?
- А як називаєтесь ви?

Рядки з вірша.

На білому світі є різні країни,

А в них – і ліси, і лани.

Та тільки одна на землі Україна,

А ми – її доньки й сини.

За В. Новомировою.

- Куди б людина не пішла чи не поїхала, всюди її запитують:
- Звідки ти? Де живеш?
- Ти можеш відповісти:
- Я живу в Україні!
- У мене є чарівна торбинка, а в ній – літери, з яких можна збудувати слово. Спробуймо це зробити (збираємо слово «Україна»).
- Як слово «Україна» звучить англійською мовою? Ukraine–Ukrainian.

Отже, Україна – наша Батьківщина.

Знаєш ти, що таке Батьківщина?

Батьківщина – це ліс осінній,

Це домівка твоя і школа,

Це гаряче сонячне коло.

Батьківщина – це труд і свято,

Батьківщина – це мама й тато,

Це твої найщиріші друзі,

Це – бджола у веснянім лузі.

Батьківщина – це рідна мова,

Це дотримане чесне слово.

А. Костецький.

Метод З – ХД – Д.

Оголошення теми, визначення очікуваних результатів.

– Ми сьогодні більше дізнаємося про Україну. А потім будемо рекламувати Україну зарубіжним гостям (у кінці уроку уявному іноземному другу якомога більше розкажемо про Україну). Щоб учні пам'ятали про це завдання, його можна унаочнити на дошці.

Основна частина уроку (конструювання знань і навичок, формування власного ставлення до теми).

Робота з ілюстративним матеріалом («Я досліджую світ». Посібник-практикум. Т.В. Воронцова, с.81).

Групова робота. Пошук відповідей на запитання:

– Що ви бачите на малюнку?

– Яка країна (на ілюстрації) перед вами?

– Чому ви так думаєте?

– Що ви вже знаєте про Україну?

– А хотіли б більше про неї дізнатися?

– А чому?

– Чому людина повинна знати якомога більше про свою Батьківщину?

Розповідь на тему: «Чим відома Україна» («Я досліджую світ». Посібник-практикум. Т. В. Воронцова, с. 82).

(Розповідь доповнюємо, ілюструємо, презентуємо.)

Робота з картою України («Я досліджую світ». О. Л. Іщенко, ч. 2, с. 17).

– Отже, Україна – наша Батьківщина.

Бесіда:

1. На яке слово схоже слово «Батьківщина»?

2. Як ви гадаєте, чому слово «Батьківщина» пишуть з великої літери?

3. Чи правильне твердження: слова «батько» і «Батьківщина» – родичі?

Підсумкова частина уроку (узагальнення, систематизація, рефлексія щодо процесу і результатів навчальної діяльності).

I варіант.

Доповни речення.

1. Наша країна називається – ...

Столиця України – місто - ...

Найбільша річка – ...

Моря України – ...

Гори України – ...

Рядки з вірша В. Сосюра. Емоційне забарвлення уроку.

Любіть Україну, як сонце, любіть, Як вітер, і трави, і води... В годину щасливу і в радісну мить, Любіть у годину негоди.	Любіть Україну у сні й наяву, Вишневу свою Україну, Красу її, вічно живу і нову, І мову її солов'їну. В. Сосюра.
--	--

2. Розфарбуй куточок нашої країни. Якими кольорами ти зафарбуєш пшеницю, небо? (малюнок – колоски, хмарки, птахи).

3. Намалюймо малюнок про Україну і зробімо виставку малюнків.

4. Розкажи про Україну уявному іноземному другу.

II варіант.

Створення реклами України, щоб всім нашим друзям захотілося побувати в ній.

Робота в групах.

Об'єднуємося в групи за кольором стікерів.

Група «Вербиченька»

В Україні ви почуєте...

Група «Лелека»

В Україні ви побачите...

Група «Барвінок»

В Україні вас здивують...

Група «Соняшник»

Україна славиться...

Група «Історична»

Але головна цінність України – працюючі, гостинні, волелюбні люди.

Познайомимо з ними.

Презентація реклами.

III варіант.

1. Складання вірша про Україну з інтерактивним додатком.

2. Який у вас настрій? Від чого він залежить?

3. Оцініть свою роботу за допомогою сигнальних карток.

4. Інтерактивна вправа «Незакінчене речення» або таблиця очікувань «З-ХД-Д»

– На цьому уроці я дізнався...

– Цей урок мене навчив...

– Я впевнений, що після цього уроку...

– На сьогоднішньому уроці найважливішим відкриттям для мене було...

Методичний коментар. Мета уроку досягнута. Учні розширили та поглибили свої уявлення про Україну; зміст уроку та методи, які вчитель використовував, сприяли розвитку мислення, уявлення, пізнавальної активності, творчості, пам'яті, мовлення; захоплива розповідь вчителя, використання поетичних рядків сприяли вихованню поваги до країни, в якій живеш; діяльнісний підхід сприяв формуванню соціальної компетентності, розвивав інтерес до теми, що вивчалася.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бібік Н. М. «Я у світі»: зміст і методичні підходи реалізації: методичний коментар до навчальних програм для 1–4 класів / уклад. О. В. Онопрієнко. Дніпропетровськ, 2012. С. 84–90.

2. Про освіту: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.

3. Пометун О. Запитання на уроці: Навіщо? До кого? Як і про що? Київ, 2019. С. 69–96.

4. Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти / під керівництвом О. Я. Савченко. 2018. С. 66–73.

5. Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти / під керівництвом Р. Б. Шияна. 2018. С. 159–168.

6. Формування громадянської компетентності учнів відповідно до вимог нових державних освітніх стандартів / уклад. Н. М. Степанова. Черкаси, 2014. 42 с.

УДК 37.01

Лупінович С. М.

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри педагогіки та методик навчання
комунального закладу вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради,
м. Запоріжжя

ПРОФЕСІЙНА ПОЗИЦІЯ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В КОНТЕСТІ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНДАРТУ

Однією з професійних компетентностей вчителя початкових класів закладу загальної середньої освіти, що забезпечує виконання трудової функції «Рефлексія та професійний саморозвиток» є: «Визначати власну професійну позицію та ідентифікувати себе як носія цінностей професійного середовища» [4]. Саме професійна позиція останнім часом заслуговує уважного ставлення дослідників [2; 3], що зумовлено тенденціями розвитку інформаційних і комунікаційних технологій в сучасній освіті.

Прийнято вважати, що в науковому дискурсі поняття «позиція» подається як міждисциплінарне, багатозначне, бо є предметом дослідження в філософії, психології, педагогіці. Зазначимо, що воно розглядається при цьому у різних поєднаннях, наприклад: «життєва позиція», «громадянська позиція», «суб'єктна позиція», «професійна позиція» тощо.

Загальновідомо, що саме професійна позиція дозволяє вчителю початкових класів не тільки адаптуватися до динамічних умов сьогодення, а і змінювати ці умови завдяки наявним здатностям і творчому потенціалу.

Конструктивною є позиція Л. Красовської, згідно з якою професійна позиція інтегрує індивідуальні й професійні риси людини, зумовлюється її знаннями й уміннями [1]. Зазначимо, що слушною є теза про те, що результативною професійною позицією особистості є активна позиція, що забезпечує професійний розвиток особистості в цілому.

Зібраний і проаналізований фактичний матеріал підтверджує теоретичні положення [2; 3], що формування професійної позиції вчителя початкових класів забезпечує результативність роботи щодо розвитку критичного мислення учнів і їх морального виховання. Зазначимо, що широкий світогляд, система професійних цінностей вчителя початкових класів забезпечують результативність форм, методів і засобів педагогічного впливу. Професійна позиція є виявом готовності вчителя початкових класів до виконання професійних функцій відповідно до вимог і запитів суспільства. А отже ця позиція варта врахування при розробці освітніх професійних програм підготовки майбутніх вчителів початкових класів.

Аналогічною до нашої позиції є позиція О. Літовки [3], яка вважає, що діяльнісне ставлення особистості до навколишньої дійсності виявляється у самостійному визначенні цілей і шляхів їх досягнення. Ми погоджуємося з думкою О. Літовки [3], що опора на визначальну роль діяльності у становленні людини під час формування професійної позиції майбутнього вчителя початкових класів закладу загальної середньої освіти дозволить розвивати в студентів усвідомлене ставлення до професійної мотивації, самостійність, активність, творчість, прагнення сприймати розвиток дитини як особистісну цінність, стійкий інтерес до пізнання й опанування кращими зразками педагогічної діяльності.

Зазначимо, що визначення змісту й особливостей професійної позиції майбутнього вчителя початкових класів закладу загальної середньої освіти, як наукового феномену, зумовлює врахування професійних функцій.

Формуванню професійної позиції майбутніх учителів початкових класів сприяє їх всебічна теоретична підготовка у галузі теорії педагогіки та інноваційних технологій в початковій освіті. Саме це розвиває професійний погляд студента на педагогічну реальність. Теоретична підготовка дає можливість на більш високому рівні засвоювати ефективні педагогічні технології та діяти відповідно до професійних цінностей.

Освітня професійна програма підготовки вчителя початкових класів закладу загальної середньої освіти є процедурою переходу від професійного стандарту до освітньої діяльності.

Отже, є всі підстави зробити висновок, що:

- професійна позиція вчителя початкових класів закладу загальної середньої освіти є проекцією особистісної позиції педагога, що формується в процесі теоретичної підготовки і професійної педагогічної діяльності;
- підґрунтям формування професійної позиції є світогляд особистості й система мотивів і життєвих цінностей майбутнього вчителя початкових класів закладу загальної середньої освіти;
- професійна позиція майбутнього вчителя початкових класів визначає вектори професійного самовдосконалення і розвитку.

Перспективи подальшого вивчення заявленої проблеми вбачаємо у дослідженні кореляції між особистісними і професійними цінностями вчителя початкових класів закладу загальної середньої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Красовская Л. И. Формирование профессиональной позиции учителя в процессе изучения педагогических дисциплин : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01; 13.00.04. Кривой Рог, 1996. 209 с.
2. Лабунська Н. О. Методики вивчення і деякі результати оволодіння знаннями з педагогічних дисциплін. *Підготовка фахівця в галузі освіти : аналіз і оцінка якості*. Вип. III. Полтава : Освіта, 2016.
3. Літовка О. П. Формування професійної позиції майбутнього вчителя в процесі фахової підготовки у педагогічному коледжі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Старобільськ, 2016. 244 с.
4. Про затвердження професійного стандарту «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1143732-18> (дата звернення: 23.04.2020).

КОМУНІКАТИВНО-ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В КОНТЕКСТІ СТАНОВЛЕННЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Стаття присвячена обґрунтуванню сутності й змістового наповнення поняття «комунікативно-діяльнісний підхід»; розгляду переваг комунікативно-діяльнісного підходу до навчання української мови у педагогічному коледжі. Автором зосереджено увагу на необхідності опанування студентами особливостей функціонування синтаксичних конструкцій у різних мовленнєвих ситуаціях.

Ключові слова: комунікативно-діяльнісний підхід, освітні технології, перевернене навчання, дослідницькі завдання, мовний квест.

На сучасному етапі розвитку української державності, в умовах реформування мовної освіти, впровадженням Концепції «Нова українська школа», освітнього проекту «На крилах успіху» висуваються принципово нові вимоги до фахової підготовки вчителя з дошкільного виховання і вчителя початкової освіти, на яких покладається надзвичайно важлива функція – формування мовної особистості як дошкільника, так і учня початкових класів. Центральне місце в системі підготовки майбутнього вихователя і вчителя початкових класів належить курсу сучасної української літературної мови, основне завдання якого – забезпечити майбутніх молодших спеціалістів не лише теоретичними знаннями, а й сформувати практичні вміння і навички з урахуванням найновіших досягнень мовознавчої науки та сучасного стану викладання української мови у закладах вищої освіти. Сучасні дослідження комунікативної лінгвістики та психолінгвістики, переорієнтація методистів із вивчення мови як формальної системи на її розгляд, як засобу комунікативної взаємодії, реальна мовленнєва ситуація в країні змістили акценти лінгвістичних і методичних досліджень у галузь функціональності й комунікативності.

Курс української мови в педагогічному коледжі є комунікативно спрямованим і зорієнтованим, передусім, на формування у студентів умінь і навичок вільно, комунікативно виправдано користуватися засобами мови в усіх видах мовленнєвої діяльності.

Кожен словесник мріє про те, щоб його вихованці були грамотними, могли вільно й правильно спілкуватися, висловлювати свої думки, адже мета будь-якого навчання – практичне застосування набутих знань. Як досягти цього? Відповідей може бути багато, бо кожен працює за певною системою, хоча, може, і несвідомо. Викладач визначає для себе той обсяг роботи, який необхідно виконати, добирає завдання, які є доцільними, правильними, змістовними і, на його думку, сприяють кращому засвоєнню матеріалу.

Понад 2400 років тому Конфуцій сказав: «Те, що я чую, я забуваю; те, що я бачу, я пам'ятаю; те, що я роблю, я розумію» [1].

Ці три прості твердження обґрунтовують необхідність використання комунікативно-діяльнісного підходу до навчання. Дещо змінивши слова великого китайського педагога, можна сформулювати кредо діяльнісного навчання: «Те, що я чую, я забуваю; те, що я бачу і чую, я пам'ятаю; те, що я бачу, чую й обговорюю, я починаю розуміти. Коли я бачу, чую, обговорюю й роблю, я набуваю знань та навичок. Коли я передаю знання іншим, я стаю майстром» [1].

Процес навчання – не автоматичне вкладання навчального матеріалу в голову вихованця. Він потребує напруженої розумової роботи від студента, його власної активної участі у цьому процесі. Згадаймо слова К. Ушинського, що студент – «не посудина, яку потрібно наповнити, а факел, який треба запалити». Пояснення й демонстрація самі по собі ніколи не дадуть справжніх стійких знань. Цього можна досягти тільки за допомогою активного навчання. Саме інноваційні методики допомагають нетрадиційно і цікаво навчати, спонукають до самостійного аналізу, систематизації, класифікації, узагальнення тієї інформації, яку студенти отримують не тільки від викладача, а й з підручників, наукової літератури, інтернет-джерел [2]. Як підвищити ефективність освітнього процесу, досягти високого інтелектуального розвитку мовної особистості майбутнього вчителя і вихователя – одвічна проблема, що спонукає до творчих педагогічних пошуків.

Запровадження комунікативно-діяльнісних форм навчання, удосконалення особистісної зорієнтованості заняття на основі вивчення та використання сучасних педагогічних технологій, апробація інноваційних форм і прийомів організації освітньої діяльності є основними проблемами, над розв'язанням яких працюють викладачі-філологи, відповідно оновлюючи стиль роботи, вироблений роками.

Пропонуємо розглянути окремі підходи до навчання мови (з досвіду роботи), які є, на нашу думку, цікавими знахідками, новим осмисленням традиційних прийомів та методів роботи:

1. Нестандартність у навчанні мови.

Під нестандартним розуміють імпровізоване навчальне заняття з нетрадиційною структурою. Ставлення до нетрадиційних занять є досить неоднозначним. Одні педагоги вважають їх прогресивним кроком у розвитку педагогічного процесу. Існує також думка, що такі заняття є компромісом зі студентами, які не хочуть і не бажають наполегливо вчитися [2]. Однак, незаперечно, що нестандартні заняття не лише підвищують зацікавленість предметом, а й розвивають творчість, у якійсь мірі знімають перевантаження, розширюють кругозір: перевернене заняття, квест, ділова гра, заняття-дослідження, використання проектних технологій, заняття з єдиною метою висловлювання тощо.

2. Перевернене навчання – ключова тенденція освітніх технологій сучасності.

Це технологія активного навчання, за якої логіку традиційного освітнього процесу змінено таким чином, коли домашнім завданням студентів є самостійне опанування теоретичного матеріалу з наступної теми (за опорним конспектом, схемою, алгоритмом, розширеним планом, презентацією, відеолекцією тощо), а в аудиторії викладач організовує роботу над практичними завданнями, з'ясуванням труднощів, обговоренням проблемних питань [4]. Теоретичний матеріал може бути поданий у вигляді презентації, опорного конспекту, міні-лекції, опорних схемі таблиць тощо.

Перевернена модель покладає більшу відповідальність на студентів, дає їм стимул для дослідження, експерименту. Зростає їх активність, розвиваються навички співробітництва, персоналізується процес одержання знань, можливе широке і системне використання ІКТ.

3. Ділові ігри.

Ділові ігри сприяють не тільки освоєнню загальномовних знань, а й закладають основи професійного мовлення з характерними для нього типами висловлювань, поширеними синтаксичними конструкціями. Ділова гра – високоефективна новація у методичному арсеналі лінгводидактики, дає можливість найбільш результативно організувати спілкування викладача і студентів, у якому якісно вирішуються стратегічні завдання освітнього процесу.

Наприклад, квест – інтерактивна, інтелектуальна пошукова гра, що передбачає послідовне виконання завдань для досягнення мети (пошукова гра або інтелектуальна мандрівка).

Заняття-квест можна проводити при вивченні складних речень з різними видами сполучникового і безсполучникового зв'язку, метою якого є не лише формування поняття про складні речення з різними типами зв'язку, а й розвиток творчих вмінь моделювати складні речення, реконструювати прості речення у складні, добирати речення за поданими схемами, робити лінгвістичний аналіз тексту, працювати з інформацією, досліджуючи багатогранну спадщину, наприклад, С. Русової.

Методична цінність квесту полягає в тому, що він дає можливість у формі дослідницької подорожі створити умови не лише для поглиблення знань із синтаксису складного речення, а й з ознайомлення зі спадщиною визначного діяча у галузі дошкільного виховання.

4. Дослідницькі завдання.

Використання дослідницьких завдань дає змогу розвивати навички пошукової роботи, забезпечує реалізацію вмінь аналізувати, порівнювати, конструювати, відновлювати, трансформувати мовні одиниці, удосконалювати вміння студентів аргументувати і обґрунтовувати свій вибір.

Розгляньмо приклади деяких видів дослідницьких завдань, які можна використати при вивченні безсполучникових складних речень: дослідження-спостереження з елементами характеристики синтаксичних конструкцій; дослідження-групування з усним обґрунтуванням; дослідження-моделювання з елементами класифікації; дослідження-трансформація; дослідження-творче конструювання; дослідження-узагальнення за опорною таблицею; дослідження-презентація студентських міні-проектів тощо.

Досягає успіху, як правило, той, хто у творчому пошуку, хто постійно працює над удосконаленням, пошуком нових форм і методів навчання рідної мови, активно використовує сучасні педагогічні технології. Це аксіома, яку не треба доводити. К.Ушинський говорив: «Педагог повинен прагнути пізнати людину (студента) такою, якою вона є насправді, з усіма її вадами і в усій її величчі, з усіма її дрібними потребами і з усіма її великими духовними вимогами... Тоді тільки буде він спроможний черпати в самій природі людини (студента) засоби виховного впливу, а засоби ці – величезні!» [3].

З огляду на викладене можна зробити висновок, що комунікативно-діяльнісний підхід до мовленнєвих процесів передбачає спрямованість навчання майбутніх

вихователів і вчителів початкових класів на дослідження мовних фактів і їх реалізацію в мовленні, а також на аналіз комунікативних і когнітивних засад мовленнєвої діяльності. Однак даний підхід не слід абсолютизувати, оскільки навчальна мотивація студента не завжди збігається з комунікативною мотивацією, а ототожнення вивчення мови з мовленням або мовленнєвою діяльністю порушує природне співвідношення комунікативної орієнтації і свідомого вивчення та систематизації мовного матеріалу. Звичайно, без двостороннього зв'язку двох бажань – бажань того, хто вчить, і бажань того, хто вчиться, – не може бути позитивного результату, в яку б, традиційну чи інноваційну, форму ми не вкладали зміст заняття, який би калейдоскоп інтерактивних, інноваційних вправ не пропонували студентам. Хоча можна заперечити: на те й викладач, щоб вмотивовано організувати навчальну діяльність студентів. Так, але все пізнається у взаємозв'язку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кравець Л. Комунікативний кодекс освітянина. *Дивослово*. 2016. № 10. С. 2–6.
2. Кухарчук І. Комунікативно-діяльнісний підхід до вивчення синтаксису у фаховій підготовці вчителя-словесника. *Українська мова і література в школі*. 2005. № 2. С. 50–54.
3. Омельчук С. Підхід до навчання» як базова категорія сучасної лінгводидактичної науки. *Українська мова і література в школі*. 2013. № 2. С. 2–7.
4. Романич Н. Перевернене навчання – ключова тенденція освітніх технологій сучасності. *Дивослово*. 2016. № 5. С. 34–37.

УДК 373.3

Олійник А. П.

викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист педагогічного коледжу комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, м. Запоріжжя

Коваль Н. М.

викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист педагогічного коледжу комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, м. Запоріжжя

ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПОЧАТКОВОЇ ЛАНКИ

Впровадження концепції НУШ вимагає від освітян нових підходів до організації навчально-виховного процесу в початковій школі.

У чинному Державному стандарті початкової освіти однією з ключових компетентностей визначено компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, які передбачають формування в учнів допитливості, прагнення шукати і генерувати нові ідеї, самостійно та у групі спостерігати й досліджувати,

формулювати гіпотези і робити висновки на основі проведених дослідів, пізнавати себе і відкривати світ природи шляхом спостережень і досліджень [1].

Задоволення потреби школярів у дослідницькій діяльності, формування дослідницьких умінь та дослідницької поведінки – важливе завдання сучасної початкової загальної освіти.

Формуванню дослідницьких умінь приділяється велика увага у психолого-педагогічній та методичній літературі.

«Дитина від своєї природи – допитливий дослідник, відкривач світу... Слід дитину спонукати до самостійної пізнавальної діяльності, формуючи з малих літ допитливість, прагнення до навчання, яке має бути радісною працею», – зазначав В. Сухомлинський [5, с. 32].

Андрєєв В. І. дослідницькі уміння трактує як «...уміння застосовувати певні прийоми наукового методу пізнання в умовах рішення навчальної проблеми у процесі виконання навчально-дослідницького завдання» [1, с. 123].

Згідно з думкою Г. Ягенської, дослідницькі уміння – це готовність та здатність учнів виконувати розумові і практичні дії, що відповідають дослідницькій діяльності, на основі використання знань і життєвого досвіду з осмисленням мети, умов, засобів діяльності, спрямованої на вивчення процесів, фактів, явищ [8, с. 121].

В теорії і практиці початкової освіти існують різні підходи до класифікації дослідницьких умінь учнів.

О. І. Савенков визначає такі уміння, що складають підґрунтя дослідницької поведінки:

- бачити проблеми, задавати питання;
- висувати гіпотези;
- аналізувати, синтезувати, порівнювати;
- давати визначення поняттям;
- класифікувати об'єкти;
- спостерігати, проводити експерименти;
- доводити, обґрунтовувати;
- встановлювати причинно-наслідкові зв'язки;
- робити висновки та умовиводи;
- збирати та обробляти інформацію;
- структурувати матеріал;
- доводити та захищати ідеї [3, с. 14].

Як свідчить досвід учителів та аналіз педагогічної практики, саме на пізнавальному інтересі ґрунтується залучення учнів молодшого шкільного віку в дослідницьку діяльність. Дослідницька діяльність учнів – це пошукова діяльність, яка веде до відкриття невідомих для учнів фактів, теоретичних знань і способів діяльності. Роль учителя – управління підготовкою, методичним та ресурсним забезпеченням та проведенням учнями досліджень, реалізацією їх результатів.

Але в процесі включення учнів у дослідницьку діяльність перед учителем постає проблема організації вирішення єдиних дослідницьких завдань при різному рівні сформованості дослідницьких умінь школярів. Обмеженість відповідного досвіду молодших школярів потребує постійного залучення й аналізу їхніх вражень, чуттєвої опори на результати дослідження об'єктів і явищ навколишнього світу.

У вирішенні цієї проблеми слід виходити з того, що необхідно підбирати такі прийоми і форми роботи, в яких учні змогли б проявити і збагатити свій індивідуальний дослідницький досвід. Дослідницька діяльність молодших школярів має бути дуже різноманітною.

Етапи формування дослідницької діяльності у початковій школі

Етапи	Завдання дослідницької діяльності	Формування дослідницьких умінь
Перший	Підтримання дослідницької активності школярів на основі наявних уявлень, формування початкових уявлень про діяльність дослідника, збагачення дослідницького досвіду першокласників.	Розвиток умінь ставити питання, висловлювати припущення, спостерігати, складати предметні моделі.
Другий	Формування нових уявлень про особливості діяльності дослідника, підтримка ініціативи, активності та самостійності школярів.	Розвиток умінь визначати тему дослідження, аналізувати, порівнювати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, формулювати висновки, оформлювати результати дослідження.
Третій	Збагачення дослідницького досвіду учнів через подальше накопичення уявлень про дослідницьку діяльність; розширення уявлень про засоби і способи дослідження; підвищення рівня складності дослідницьких завдань; підвищення рівня самостійності учнів у виконанні досліджень.	Усвідомлення логіки дослідження; уміння обґрунтовувати, узагальнювати, прогнозувати, визначати певні проблеми та пропонувати шляхи їх вирішення, конструктивно працювати з літературою, збирати та обробляти інформацію.

В якості основного засобу організації дослідницької роботи виступає система дослідницьких завдань – завдань, що містять проблему; рішення її вимагає проведення теоретичного аналізу, застосування одного чи декількох методів наукового дослідження, за допомогою яких учні відкривають раніше невідомі для них знання.

Типові освітні програми, розроблені під керівництвом Р. Шияна та О. Савченко, націлюють на формування в учнів дослідницьких умінь.

Можливі засоби інтеграції у процесі реалізації програми «Я досліджую світ» передбачають включення учнів у практику виконання різноманітних завдань дослідницького характеру:

– дослідження-розпізнавання (Що це? Яке воно? Обстеження за допомогою органів чуття, опис, порівняння з іншими предметами, явищами; спільне – відмінне, до якого цілого воно належить).

Обстежити пожовклий листок, що впав із дерева.

– Визнач, із якого дерева упав листок.

– Який він за кольором? Який він за формою?

- Досліди, який він на дотик. Великий він чи маленький?
- Роздивися крізь лупу візерунок листка та його край.
- Розглянь кольори листків крізь лупу. З'ясуй, які кольори переважають.
- Дізнайся, чому опадає листя?

Як можна визначити вік риби?

Для цього треба взяти риб'ячу луску, покласти її на папір темного кольору. Через лупу розглянути кільця на лусочках. Кільця на лусочках утворюються по одному в рік. Число світлих кілець дорівнює віку риби. На думку фахівців, ріст кілець відбувається швидше в теплий період року, коли багато їжі. Тому світла смужка набагато ширша за темну, що утворюється взимку.

– дослідження-спостереження (Як воно діє? Що з ним відбувається? Для чого воно призначене?)

- Чому в жарку погоду листя рослин в'яне і може засихати?

На листок кімнатної рослини надіти поліетиленовий пакетик та закріпити його. Рослину поставити на сонце на 2-3 години, потім спостерігати, яким став пакетик зсередини.

Результат: на внутрішній поверхні пакету видно крапельки води.

Пояснення: рослини випаровують воду через поверхню листка. Якщо в жарку погоду в ґрунті недостатньо вологи, листя в'яне і може засихати.

– **дослідження-пошук** (запитання, передбачення, встановлення часової і логічної послідовності явищ, подій; встановлення причинно-наслідкових зв'язків (Чому? Яким чином? Від чого залежить? Із чим пов'язано?), здогадування, висновки-узагальнення).

- Чому квіти мають яскравий колір?
- Чому сова полює вночі, а орел – вдень?
- Чому влітку йде дощ, а взимку – сніг?
- Як птахи знаходять дорогу на південь?

Сьогодні досить актуальним є використання методів критичного мислення у процесі дослідницької діяльності учнів.

Навчання на основі запитів учнів – процес конструювання учнями знань шляхом формулювання власних запитань та пошуку відповідей на них.

Наприклад, запит: «Як птахи знаходять дорогу на південь?»

(Можливі гіпотези:

- Птахи визначають дорогу за сонцем та зорями.
- Їх ведуть за собою ті, хто вже літав у теплі краї і знає дорогу.
- Згори вони бачать рослини, які вказують їм напрям польоту.
- У них є внутрішній природний компас, як у літаку тощо).

«Займи позицію»

Наприклад, при вивченні теми «Світ тварин» учитель може поставити до класу проблемне запитання: «Як ви вважаєте, пінгвін – це птах?». Діти мають зайняти позицію і відобразити її сигнальною карткою: «так» – зелена, «ні» – червона, «не можу визначитись» – жовта та обґрунтувати їх власну думку («так» – тіло пінгвінів вкрите пір'ям, відкладають яйця тощо, «ні» – пінгвіни не літають, не будують гнізда). Якщо докази дітей не є переконливими, учитель може задавати стимулюючі запитання. Цей метод дає можливість учням висловити своє ставлення до проблеми, аргументувати та відстоювати власну позицію.

Дослідження процесу зникнення води

1. Візьмемо різні предмети, наприклад, губку, газети, шматок тканини (рушник), поліетилену, металеву пластину, шматок дерева, порцелянові тарілки. Тепер чайною ложкою будемо поступово поливати їх водою. Які предмети не поглинають воду?

2. Тепер з предметів, що поглинають воду, виберемо ті, які краще її поглинають: губка, папір, тканина чи дерево? Якщо хлюпнути воду на частину кожного з цих предметів, весь предмет стане мокрим чи лише та його частина? Куди потрапила вода?

3. Продовжимо експеримент на «зникнення води». Наллємо воду в порцелянову тарілку. Вона не поглинає воду, про це ми вже знаємо з попереднього досліду. Позначимо фломастером межу, до якої налита вода. Залишимо воду на день і подивимося, що станеться. Кількість води зменшилась.

4. Позначимо нову межу і ще раз через день перевіримо рівень води. Вода постійно випаровується. Вона не могла витекти, вона не могла всмоктатись тарілкою. Вода випаровується в повітря у вигляді дрібних частинок.

Формування дослідницьких умінь – процес складний і довготривалий.

О. Савенков пропонує наступний алгоритм проведення дослідження.

Вчителі – практики серед умов успішного виконання дослідницьких завдань називають:

– мотивацію навчальної діяльності учнів, заохочення їх до дослідницької діяльності;

– цілеспрямованість і систематичність;

– творче середовище, вчитель – дослідник;

– підтримку у школярів інтересу до дослідницької роботи;

– створення відчуття успіху у виконанні дослідницьких завдань;

– врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів;

– залучення до учнівських досліджень батьків учнів класу [4, с. 9].

Отже, навчально-дослідницька діяльність спонукає учнів до пізнання світу та себе у цьому світі, розвиває їх дослідницькі здібності, сприяє формуванню активної, творчої, компетентної особистості молодшого школяра.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний стандарт початкової освіти. Київ : КМ, 2018. 37 с.

2. Модельна навчальна програма для першого класу та навчально-методичні матеріали / Р. Б. Шиян та ін. URL: <https://nuschool.com.ua/lessons/elementary/1klas/index.html> (дата звернення: 27.02.2020).

3. Савенков А. И. Методика исследовательского обучения младших школьников : навч. посіб. Самара : Учебная литература, 2004. 80 с.

4. Савенков А. И. Психологические основы исследовательского подхода к обучению : навч. посіб. Москва : «Ось – 89», 2006. 480 с.

5. Сухомлинський В. О. Сто порад учителям. Київ : Рад. школа, 1988. 304 с.

6. Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти / під керівництвом О. Я. Савченко. Київ : Колегія МОН України, 2018. 57 с.

7. Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти / під керівництвом Р. Б. Шияна. Київ : Колегія МОН України, 2018. 84 с.

8. Ягенська Г. В. Формування дослідницьких умінь учнів 7–9 класів на уроках та в позакласній роботі з біології : посіб. Луцьк, 2011. 105 с.

УДК 377.8

Федоренко О. В.

викладач іноземної мови
та методики навчання іноземної мови
Дніпровського педагогічного коледжу
комунального закладу вищої освіти
«Дніпровська академія неперервної освіти»
Дніпропетровської обласної ради,
м. Дніпро

МУЛЬТИМЕДІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УРОКІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

У сучасній системі освіти відбуваються стрімкі і великі зміни, які не обходять стороною і викладання іноземної мови. Впровадження в систему освіти мультимедійних засобів навчання охопили як гуманітарні, так і технічні дисципліни. Технологічні новинки допомагають активізувати самомотивацію учнів початкових класів, їх креативне мислення, самостійність і прагнення до всебічного отримання та засвоєння інформації, стимулювати допитливість та інтерес до наукової діяльності.

На сьогоднішній день мультимедійні технології являють собою одне з напрямків інформаційних технологій, що найбільш динамічно розвиваються. Це, в першу чергу, пояснюється тим, що мультимедіа – це взаємодія візуальних і аудіоефектів під керуванням інтерактивного програмного забезпечення з використанням сучасних технічних і програмних засобів, вони об'єднують текст, звук, графіку, фото, відео в одному цифровому поданні.

Оскільки мультимедійні засоби можуть бути представлені різними форматами, то їх використання дає можливість спрощення сприйняття інформації споживачем. Використання мультимедіа робить можливим представлення інформації не тільки в текстовому вигляді, а й супроводити її аудіоданими або відеокліпом. Різні форми надання інформації роблять можливою інтерактивну взаємодію споживача з інформацією.

Мультимедійні засоби навчання іноземної мови у початкових класах не можуть замінити викладача, але вони можуть удосконалити й урізноманітнити його діяльність, тим самим підвищуючи продуктивність учнів. Як відомо, людина, при вивченні іноземної мови і не тільки, запам'ятовує двадцять відсотків відеоінформації, тридцять відсотків аудіоінформації. Якщо ж поєднати те, що вони бачать, чують і роблять одночасно, то продуктивність запам'ятовування становить вісімдесят відсотків інформації.

Крім того, використання мультимедійних технологій у процесі навчання іноземної мови дозволяє більш широко і повноцінно розкрити творчий потенціал кожного окремо взятого учня [5, с. 34].

Вважають, що розвиток комунікативної компетентності – одне з головних завдань навчання іноземної мови. Навчаючи учнів зв'язного мовлення, треба намагатись формувати у них уміння зв'язного висловлювання уже в початковій школі.

Останні дослідження показали, що використання мультимедійного забезпечення значно підвищує зацікавленість учнів у процесі комунікативної діяльності. Робота на занятті з автентичними фрагментами відеоматеріалів допомагає активізувати розуміння мови на основі вже отриманих знань, розвинути навички сприйняття і розуміння нових слів, підвищити мотивацію до вивчення мови та розширити рамки традиційної методики навчання усної практики учнів початкової школи [1, с. 91].

Телевізійні програми і фільми, мультфільми особливо популярні серед учнів, так як вони цікаві, пізнавальні (що є мотивуючим фактором) і в той же час дозволяють дитині зануритися в автентичне середовище, де використовуються не тільки вибірккові одиниці лексики, або певна галузь знання, а і сленгові вислови, фразові дієслова, розмовна мова, що розширює словниковий запас учнів, а також сприяє запам'ятовуванню інформації на більш тривалий період часу.

Таким чином, використання відеоматеріалів в аудиторії ефективно замінює прямий контакт учнів з перебуванням в автентичному середовищі (що на сьогоднішній день є для багатьох проблемою).

Використання відеоматеріалів дає можливість:

- 1) уявити ситуацію спілкування у всій її повноті;
- 2) бачити і чути учасників спілкування (бачити їх міміку і жести, що сприяє більш повному сприйняттю комунікативної ситуації);
- 3) розширити рамки комунікації завдяки тому, що учень бачить обстановку (місце, час дня і року), може визначити вік, стать, одяг, соціальний стан, дії уданий момент, настрої і почуття;
- 4) зробити висновок про формальний чи неформальний характер спілкування [2, с. 56-57].

При відборі автентичних відеоматеріалів слід враховувати такі критерії, як:

- відповідність мовного змісту відеозаписів рівню мовної підготовки учнів;
- актуальність тематики відеозаписів;
- якість звукового та художнього оформлення;
- відповідність жанрових особливостей змісту відеозаписів навчальним цілям і завданням, інтересам учнів;
- діапазон, який міститься у відео соціокультурної і соціолінгвістичної інформації, що відображає різні сфери спілкування і комунікативні ситуації;
- інформаційна та художня цінність;
- популярність у глядацької аудиторії;
- жанрово-композиційна різноманітність;
- наявність конфлікту, віддаючи перевагу тим матеріалам, які, в першу чергу, можуть сприяти формуванню іншомовної комунікативної компетенції, відображенню елементів соціокультури, передачі особливостей національного менталітету та національного спілкування [4, с. 89].

У своєму дослідженні ми використовували такі відеоматеріали, як: фізкультхвилинки, комп'ютерні ігри та проаналізували їх за вищезазначеними критеріями.

«Clapourhands» – фізкультхвилинка, яка відповідає рівню мовної підготовки учнів 1 класу; актуальна під час вивчення теми «Classroomactions»; висока якість звукового (чітка та правильна вимова слів) та художнього оформлення (використання яскравих кольорів та знайомих дітям персонажів); відповідає жанровим особливостям змісту відеозаписів, навчальним цілям і завданням циклу уроків із теми та інтересам учнів; діапазон, який міститься у відео відповідає освітній сфері спілкування соціокультурної і соціолінгвістичної інформації, що відображає різні сфери спілкування і комунікативні ситуації; інформаційна цінність: лексичні одиниці – clap, listento, turnaround, jumpup, stamp; є популярною серед учителів, які використовують її на уроках іноземної мови; відзначається жанрово-композиційною різноманітністю; формує іншомовну комунікативну компетенцію з теми «Classroomactions».

За допомогою відеоматеріалів у дітей підвищується активність, їх увага активізується та з'являється бажання до повторення вправ, які зображуються на екрані.

Освітні комп'ютерні ігри підвищують мотивацію до навчання у молодших школярів. За допомогою використання комп'ютерної гри вчитель має можливість використовувати мультисенсорний підхід у ході проведення уроку. Комп'ютерна гра дозволяє залучити школярів до активного використання англійської мови на уроці і після уроків, вже у домашній обстановці. Під час гри встановлюються психологічні зв'язки: англійська мова несе задоволення і радість, тому діти не відчують страху перед уроками іноземної мови; переборюються почуття невпевненості у своїх силах; розвивається позитивна мотивація. Так, англійська мова може стати улюбленим предметом для багатьох учнів.

Навчальну гру для дітей FunEnglish, яку розробила компанія Studycat, можна також активно використовувати на уроках або вдома для закріплення знань. У цій грі є розподіл завдань за темами: кольори, одяг, цифри, транспортні засоби, продукти, тварини, меблі, частини тіла. Це дуже зручно і зрозуміло і вчителю, і молодшим школярам. Різні види діяльності, включені в комп'ютерну гру, будуть знайомити учнів з англійськими словами, пропозиціями, промовою і листом. Відпрацювання навичок письма у даній грі здійснюється за допомогою літер, поміщених у кульки або мильні бульбашки, які потрібно розставити у правильному порядку, щоб вийшло слово. Мовний зміст гри відповідає рівню мовної підготовки учнів з 1 по 4 класи відповідно до рівнів. Гра супроводжується якісним звуком та яскравим естетичним оформленням, який відповідає інтересам учнів та цілям і завданням уроків із циклів та сфер спілкування відповідно до навчальних програм з іноземних мов. Ця гра не є популярною серед учителів та учнів, оскільки потребує підключення до інформаційної мережі «Інтернет». Гра формує іншомовну комунікативну компетенцію із програмових сфер спілкування.

Застосування мультимедійних засобів на уроках англійської мови у початковій школі сприяє підвищенню якості навчання, формуванню необхідних ключових і предметних компетентностей, зокрема, іншомовної комунікативної компетентності, навичок практичного застосування набутих знань; створює умови для ефективної взаємодії учителя з учнями та батьками.

Вчитель перестає бути основним джерелом інформації, він виступає у ролі «диспетчера», який керує роботою учнів у самостійному оволодінні знаннями. Правильно організована робота з використанням мультимедійних засобів сприяє

зростанню пізнавальних та комунікативних інтересів, що, в свою чергу, веде до активізації та розширення можливостей самостійної роботи молодших учнів щодо оволодіння англійською мовою як на уроці, так і в позаурочний час.

Застосування мультимедійних засобів сприяє також розвитку творчих здібностей молодших школярів, що є необхідною умовою подальшої максимальної реалізації особистості в сучасному глобалізованому світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Верисокін Ю. І. Відеофільм як засіб підвищення мотивації учнів. *Іноземна мова в школі*. 2003. № 5–6. С. 31–34.

2. Довганюк Є. В. Використання відеоматеріалів при вивченні англійської мови. *Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна : матеріали III Міжнародної конференції*. 2013. С. 56–57.

3. Рожкова Н. Н. Використання відеотехнології на уроках іноземної мови. *Мова. Комунікація*. 2000. Вип. 4. С. 84–90.

4. Соловова Е. Н. Використання відео на уроках іноземної мови. *ELT NEWS and VIEWS*. 2003. № 1. С. 57–61.

IV. ДОСВІД І ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНОГО ДОСТУПУ ДО ЯКІСНОЇ ОСВІТИ

УДК 378.14

Лопатинська Н. А.

кандидат педагогічних наук,
директор педагогічного коледжу
комунального закладу вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради,
м. Запоріжжя

ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Система підготовки спеціалістів у закладах вищої та фахової передвищої освіти на сучасному етапі її реформування та модернізації набуває вагомості, особливо в період активного розгортання діяльності, пов'язаної з наданням якісних освітніх послуг дітям із особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного освітнього середовища.

Формування професійної компетентності психолого-педагогічного персоналу закладів із інклюзивною формою навчання є предметом наукових досліджень вітчизняних вчених: Н. Артюшенко, В. Бондар, О. Гноєвської, І. Демченко, І. Дмитрієвої, І. Кузави, С. Миронової, І. Луценко, О. Мартинчук, Н. Пахомової, Н. Савінової, В. Синьова, Т. Скрипник, Н. Софій, Д. Супрун, З. Шевців, А. Шевцова, М. Шеремет та ін.

Стрімкий динамічний розвиток інклюзивної форми навчання в умовах запровадження осучаснених стандартів Нової української школи вимагає вживання невідкладних дій у підготовці майбутніх учителів початкових класів, здатних забезпечити якість інклюзивної освіти дітям у процесі спільного навчання дітей з особливими освітніми потребами з дітьми із нормотиповим рівнем розвитку. Відтак, на всіх педагогічних спеціальностях введено дисципліни «Основи інклюзивного навчання», «Основи корекційної педагогіки». До того ж, на відділенні підготовки вчителів початкових класів педагогічного коледжу комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради запроваджено підготовку вчителів початкових класів із додатковою спеціалізацією «асистент учителя інклюзивного класу».

Функціонування кабінету-лабораторії початкової освіти, створеного на базі педагогічного коледжу та оснащеного відповідно до чинних вимог організації освітнього простору Нової української школи, дозволило спрямувати теоретико-практичну підготовку студентів до професійної педагогічної діяльності. Модернізоване просторово-предметне оточення та засоби навчання урізноманітнює варіанти організації навчального простору та форми організації навчання, що сприяло формуванню як професійних компетентностей у сфері забезпечення психолого-педагогічного та дидактичного компоненту освітнього середовища, так і навичок успішної особистості (емоційний інтелект у процесі розвитку емпатії; когнітивну гнучкість у процесі вирішення нестандартних освітніх проблемних завдань; критичне

мислення через висування власної фахової концепції цінностей, орієнтирів, на яких ґрунтується власна практична діяльність; складання суджень і ухвалення рішень у процесі роботи з інформацією, критичний аналіз літературних джерел).

Розроблена освітньо-професійна програма, навчальний план, програми, навчально-методичне забезпечення навчальних дисциплін «Основи інклюзивного навчання», «Основи корекційної педагогіки», «Методика роботи асистента вчителя», «Ефективні комунікації» спрямовані на задоволення суспільного запиту до компетентності сучасного вчителя початкових класів у контексті інклюзивної моделі навчання. Практичний зміст підготовки здобувачів освіти передбачав проходження студентами педагогічної практики на посаді асистента вчителя інклюзивного класу на базі закладів початкової освіти, де набули цінний досвід практичної роботи з дітьми із особливими освітніми потребами. Студенти зазначеної спеціалізації опанували навички розробки та реалізації індивідуальної програми розвитку учня із особливими освітніми потребами, практики спільного та диференційованого викладання, оцінювання навчальних результатів, взаємодії у міждисциплінарній команді спеціалістів.

Враховуючи те, що поняття «професійна готовність», за твердженнями вітчизняних науковців (Ю. Герасименко, О. Мартинчук, М. Шеремет, С. Яковлева, та ін.), забезпечує якість і результативність професійної діяльності, вважаємо за необхідне окреслити критерії та показники готовності вчителя початкових класів до роботи у сфері інклюзивного навчання дітей із особливими освітніми потребами (далі – ООП). Науковці І. Демченко, О. Мартинчук у структурі готовності майбутнього педагога до професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі виокремлюють теоретико-когнітивний і практико-діяльнісний компоненти [1, с. 2].

Розглянемо їх детальніше.

Критерії теоретико-когнітивного та практико-діяльнісного компонентів готовності майбутніх педагогів до професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі Нової української школи (за О. Мартинчук [2])

Критерії	Показники теоретико-когнітивного компоненту готовності	Показники практико-діяльнісного компоненту готовності
взаємодія	1. Обізнаність у тому, як побудувати процес взаємодії з дітьми доброзичливо і шанобливо, підтримуючи цим розвиток кожної дитини і сприяючи побудові її «я»/ідентичності. 2. Обізнаність у тому, як побудувати процес взаємодії для сприяння розвитку колективу закладу освіти, у якому кожна дитина з ООП відчуває свою приналежність до цієї громади, отримує підтримку для реалізації свого потенціалу. 3. Обізнаність у тому, як цілеспрямовано взаємодіяти з іншими фахівцями інклюзивного закладу освіти з метою забезпечення розвитку і навчання дітей із нормотиповим розвитком і дітей із ООП.	1. Уміння взаємодіяти з дітьми доброзичливо і шанобливо, підтримуючи цим розвиток кожної дитини і сприяючи побудові її «я»/ідентичності. 2. Володіння способами взаємодії, які сприяють розвитку колективу закладу освіти, у якому кожна дитина з ООП відчуває свою приналежність до цієї громади, отримує підтримку для реалізації свого потенціалу. 3. Готовність до співпраці з іншими фахівцями інклюзивного закладу освіти, щоб підтримати розвиток і навчання дітей із нормотиповим розвитком і дітей із ООП.

Критерії	Показники теоретико-когнітивного компоненту готовності	Показники практико-діяльнісного компоненту готовності
сім, я і місцева громада	<p>1. Обізнаність у тому, як сприяти партнерству з родинами і надавати різноманітні можливості для того, щоб сім'ї і місцева громада брали участь у розвитку і навчанні дітей.</p> <p>2. Обізнаність у тому, як використовувати формальні і неформальні можливості для спілкування та обміну інформацією із сім'ями дітей із ООП в інклюзивному освітньому середовищі.</p> <p>3. Обізнаність у тому, як використовувати ресурси інклюзивного середовища для того, щоб збагатити розвиток і навчання дітей із нормотиповим розвитком і дітей із ООП.</p>	<p>1. Готовність до сприяння партнерства з родинами і надання різноманітних можливостей для того, щоб сім'я і місцева громада брали участь у розвитку і навчанні дітей.</p> <p>2. Готовність до використання формальних і неформальних можливостей для спілкування та обміну інформацією із сім'ями дітей із ООП в інклюзивному освітньому середовищі.</p> <p>3. Готовність до використання ресурсів місцевої громади для того, щоб збагатити розвиток і навчання дітей із нормотиповим розвитком і дітей із ООП.</p>
інклюзія, багатоманітність, цінності	<p>1. Обізнаність у тому, як надати рівні можливості кожній дитині і кожній сім'ї для навчання та участі у житті класу.</p> <p>2. Обізнаність у тому, як допомогти розуміти, приймати і цінувати різноманіття навколишнього середовища.</p> <p>3. Обізнаність у тому, як розвивати у дітей розуміння цінностей суспільства і ті навички, які потрібні для участі у ньому.</p>	<p>1. Готовність до надання рівних можливостей кожній дитині і кожній сім'ї для навчання та участі у житті класу.</p> <p>2. Володіння методикою, як допомогти розуміти, приймати і цінувати різноманіття.</p> <p>3. Володіння уміньми розвивати у дітей розуміння цінностей суспільства і ті навички, які потрібні для участі у ньому.</p>
оцінка і планування	<p>1. Обізнаність у тому, як побудувати процес відслідковування прогресу і досягнень кожної дитини.</p> <p>2. Обізнаність у тому, як планувати навчання дітей із ООП на основі інформації про дітей і вимог навчальної програми.</p> <p>3. Усвідомлення того, що у процес оцінювання і планування потрібно включати дітей, сім'ї і необхідних фахівців.</p>	<p>1. Методична готовність до систематичного відслідковування прогресу та досягнень кожної дитини.</p> <p>2. Володіння уміньми планувати навчання дітей із ООП на основі інформації про дітей і вимог навчальної програми.</p> <p>3. Готовність до залучення у процес оцінювання і планування потрібно включати дітей, сім'ї і необхідних фахівців.</p>

Критерії	Показники теоретико-когнітивного компоненту готовності	Показники практико-діяльнісного компоненту готовності
методи навчання	<p>1. Обізнаність у тому, як застосовувати методи навчання, які активно залучають дітей у процес створення знань і розвитку навичок відповідно до вимог національної програми, індивідуальної програми розвитку дитини, закладаючи тим самим основу для навчання упродовж усього життя.</p> <p>2. Обізнаність про методи навчання, що сприяють емоційному та соціальному розвитку дітей із ООП.</p> <p>3. Обізнаність у тому, як у процесі вибору видів діяльності брати до уваги життєвий досвід і компетентності дітей із ООП, щоб сприяти їх подальшому розвитку та навчанню.</p> <p>4. Обізнаність про методи, які сприяють впровадженню принципів демократії у практику повсякденного життя.</p>	<p>1. Володіння методиками навчання, які активно залучають дітей у процес створення знань і розвитку навичок відповідно до вимог національної програми, індивідуальної програми розвитку дитини, закладаючи тим самим основу для навчання упродовж усього життя.</p> <p>2. Володіння методами навчання, що сприяють емоційному та соціальному розвитку дітей із ООП.</p> <p>3. Володіння вміннями брати до уваги життєвий досвід і компетентності дітей із ООП, щоб сприяти їх подальшому розвитку та навчанню.</p> <p>4. Володіння методами, які сприяють впровадженню принципів демократії у практику повсякденного життя.</p>
розвивальне середовище	<p>1. Обізнаність у тому, як створити інклюзивне середовище, яке сприяє благополуччю кожної дитини.</p> <p>2. Обізнаність у тому, як створити фізичне середовище, яке є привабливим, безпечним, здоровим, інклюзивним і стимульованим, яке спонукає досліджувати, вчитися і бути самостійними.</p> <p>3. Обізнаність у тому, як створити середовище, яке сприяє розвитку у дітей із ООП почуття громади та їх участі у створенні культури класу.</p>	<p>1. Володіння вміннями щодо створення інклюзивного освітнього середовища, яке сприяє благополуччю кожної дитини.</p> <p>2. Володіння вміннями щодо створення фізичного середовища, яке є привабливим, безпечним, здоровим, інклюзивним і стимульованим, яке спонукає досліджувати, вчитися і бути самостійними.</p> <p>3. Володіння вміннями щодо створення середовища, яке сприяє розвитку у дітей із ООП почуття громади та їх участі у створенні культури класу.</p>
професійний розвиток	Здатність вчителя постійно покращувати свої навички, щоб підтримувати на високому рівні власну професійну діяльність.	Готовність постійно покращувати свої навички, щоб підтримувати на високому рівні власну професійну діяльність.

Визначені О. Мартинчук [2] критерії і показники теоретико-когнітивного та практико-діяльнісного компонентів готовності майбутніх вчителів початкових класів до професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі дозволять здійснювати моніторинг, аналіз результатів і своєчасне вживання коригувальних заходів.

Таким чином, у педагогічному коледжі створено належні умови для організаційно-ресурсного забезпечення системи підготовки фахівців до професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі Нової української школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Демченко І. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутнього вчителя початкових класів до професійної діяльності у мовах інклюзивного освіти : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04; 13.00.03. Умань, 2016. 716 с.
2. Мартинчук О. Підготовка фахівця зі спеціальної освіти до професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі : монографія. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 430 с.
3. Миронова С. Педагогіка інклюзивної освіти : навч.-метод. посібник. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені І. Огієнка, 2016. 164 с.

УДК 377.8.091.212:159.98-056.26

Муравська О. А.

практичний психолог

педагогічного коледжу комунального закладу вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»

Запорізької обласної ради,

м. Запоріжжя

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Зміни, що відбуваються в суспільстві, вимагають від освіти переглянути концептуальні положення та погляди на процес професійної підготовки висококваліфікованих фахівців.

Поняття «психолого-педагогічний супровід» розглядається вченими як психологічна допомога і підтримка реакцій, процесів і станів особистості, які природньо розвиваються (В. Мухіна); як недирективна форма надання допомоги, яка спрямована на розвиток і саморозвиток самосвідомості особистості, що запускає механізми саморозвитку та активізує власні ресурси людини (Ю. Слюсарев); як сприяння процесу розвитку й саморозвитку, самореалізації, збереження психологічного здоров'я студентів (І. Дубровіна, К. Гуревич); як допомога особистості в її особистісному зростанні; як емпатійність розуміння вихованця, як відкрите спілкування (В. Слободчиков); як створення соціально-психологічних умов для успішного навчання і розвитку (Н. Бітянова) [1; 4; 5; 7; 8].

В сучасних освітніх підходах закладена думка про те, що «ідея супроводу, як втілення гуманістичного, особистісно-орієнтованого підходу тісно пов'язана з реалізацією права дитини на повноцінний розвиток і, як наслідок, якісною модернізацією системи освіти» [6]. Супровід здійснюється не лише у школах. Він є складовою професійного навчання. «Психолого-педагогічний супровід професійного навчання виступає як комплексна технологія, особлива культура

підтримки і допомоги особистості у вирішенні завдань особистісного розвитку, виховання, соціалізації» [6].

Основною метою супроводу є створення умов для прояву таких властивостей особистості студентів, які сприяють ефективній реалізації їх потенційних можливостей та особистісному зростанню. За участю практичного психолога та педагогів нашого навчального закладу діяльність студентів спрямовано на власне самовдосконалення, бо в діяльності самого студента розкриваються та вдосконалюються потенційні можливості й особистісні властивості.

У педагогічному коледжі впроваджується профілактична модель психологічного супроводу як найактуальніша та дієва. Здійснювати своєчасну попередню роботу є більш доцільно, ніж вирішувати конфліктні та кризові ситуації. Попередження виникнення проблем особистісного розвитку і виховання дитини, сприяння студентам у вирішенні актуальних завдань виховання і соціалізації дозволяє формувати самостійних, відповідальних та соціально мобільних особистостей. Даний вид супроводу визначається науковцями як супровід-попередження, який є найбільш поширеним при особистісно-орієнтованому підході [9].

З метою побудови сприятливих умов у межах супроводу-попередження викладач спрямовує студентів до адекватних рішень та запобігає неправильним крокам. Типові проблемні зони визначаються та обговорюються педагогами. Супровід-попередження здійснюється коректно, кваліфіковано, компетентно.

Особливість нашого навчального закладу – це здійснення супроводу професійного навчання як процесу «входження» у спеціальність шляхом формування компетенцій, які необхідні для здійснення майбутньої професійної діяльності і самореалізації особистості.

Зміни соціальної ситуації приводять до появи у першокурсників невпевненості, дискомфорту, розгубленості, тому однією з основних проблем сучасної освіти є питання про те, якими засобами можна покращити процес адаптації та входження до професії, що здійснюється під час психолого-педагогічного супроводу професійного навчання.

Із перших днів навчання для студентів нового набору педагогічний колектив бачить своїм завданням створення умов для успішної соціально-психологічної адаптації студентів в умовах ВНЗ, створення умов для формування позитивної Я-концепції, впевненості у власних силах, своєму творчому потенціалі, незалежності у прийнятті рішень, здатності до глибоких міжособистісних стосунків, формування установок на постійний саморозвиток і самовдосконалення, підтримку особистості у визначенні і проектуванні життєвої професійної стратегії на наступні етапи життєдіяльності, сприяння адекватному сприйняттю вимог професії та корегуванню їх зі своїми здібностями, можливостями, індивідуально-типологічними характеристиками, навчання конструктивним способам подолання професійних та особистісних проблем формування психологічної компетентності, як динамічного новоутворення особистісного і професійного розвитку.

Для вирішення цього завдання апробована система адаптаційних заходів, яка є традиційною, бо впроваджується десятиліття поспіль. Саме з адаптаційного періоду починається здійснення психолого-педагогічного супроводу студентів з особливими освітніми потребами до умов навчання у педагогічному коледжі, який спрямований

на підвищення ефективності адаптації студентів-першокурсників. Протягом адаптаційного періоду вирішуються два основні напрями: по-перше, адаптація студентів до навчальної діяльності, по-друге, адаптація на особистісному рівні.

В адаптаційний період починається вироблення необхідних професійних компетенцій: формування умінь студентів нового набору орієнтуватись у новому інформаційному просторі, діагностувати особливості розумової діяльності, діагностувати характерологічні особливості, визначати рівень психологічного самопочуття та емоційної стійкості, помічати прояви дезадаптації та вміння аналізувати причини її виникнення, організовувати психолого-педагогічний супровід студентів у період адаптації.

Робота практичного психолога у період адаптації відбувається відповідно до завдань адаптаційного періоду за всіма напрямами: психодіагностика, психокорекція, психопросвітництво, психопрофілактика, організаційно-методична робота. Важливе значення має погоджена спільна робота практичного психолога та педагогів, що допомагає підвищити ефективність організації навчально-виховного процесу.

За роки роботи з метою вивчення процесу адаптації студентів складена діагностична програма і вироблена система роботи практичного психолога із проблеми адаптації студентів нового набору до навчального закладу.

Практичний психолог проводить зі студентами заняття, впроваджує банк діагностичних методик у жовтні-грудні переважно в груповій формі у навчальних аудиторіях. Для діагностики використовуються методики: анкетування «Перше враження про коледж», анкетування з метою оцінки стану здоров'я, опитувальники СА, СВДС, тест Т. Лірі з метою визначення характерологічних особливостей, інтелектуальна лабільність (методика діагностує научуваність), мотивації навчання, стандартизовані методики визначення особливостей мислення та уваги, анкетування з метою визначення сформованості навчальних і професійних мотивів, анкетування про результати навчання за перші два місяці перебування у коледжі.

Анкети, які використовуються у процесі адаптації, розроблені практичним психологом. Так, на другому тижні навчання практичний психолог проводить анкетування студентів-першокурсників «Перше враження про коледж». Його метою є визначення особливостей ходу першого етапу адаптації: перших вражень студентів нового набору від закладу, викладачів, гуртожитку, загальної атмосфери та емоційного стану студентів, прогнозування можливих труднощів.

Визначення студентів, які відчують труднощі адаптації, вже на першому етапі допомагають прогнозувати хід адаптації, своєчасно скорегувати роботу педагогів, акцентуючи увагу на з'ясованих проблемних напрямках.

На другому етапі адаптації (жовтень-листопад) практичним психологом проводиться поглиблена психодіагностична робота. Особливості емоційної сфери визначається за методикою Г. Айзенка (рівні агресії, тривожності, фрустрації, ригідності), «Неіснуюча тварина», «Будинок. Дерева. Людина», «Кактус».

До суб'єктів психолого-педагогічного супроводу педагогічного колективу коледжу відноситься адміністрація закладу, члени педагогічного колективу (класні керівники, викладачі, вихователі), члени студентського активу (у педагогічному коледжі це старости кожного відділення, члени студентського парламенту), члени студентських груп, батьки.

Психолого-педагогічний супровід у коледжі забезпечують викладачі, керівники структурних підрозділів, штатний практичний психолог, соціальний педагог. За кожним з учасників цього процесу закріплено низку завдань, а саме:

- керівний склад (адміністрація) навчального закладу сприяє якісному плануванню роботи з психолого-педагогічного супроводу навчально-виховного процесу в коледжі, аналізує поточний стан роботи, періодично організовує контроль, що стосується здійснення психолого-педагогічного супроводу освітнього процесу, аналізує ефективність та інформує педагогічний склад на засіданнях педагогічних рад, адміністративної ради коледжу;

- завідувачі відділеннями, заступник директора з виховної роботи, практичний психолог по роботі з академічними групами здійснює планування заходів з психолого-педагогічного супроводу навчально-виховного процесу в плані роботи відділу, планах роботи практичного психолога, студентського парламенту; забезпечують реалізацію заходів із вивчення студентського середовища та психодіагностики; надають рекомендації класним керівникам, викладачам, вихователям щодо організації та проведення соціально-психологічної та виховної роботи зі студентами навчальних груп; координують роботу педагогів; забезпечують організацію та проведення виховної, індивідуально-виховної, психологічної, соціальної, культурно-масової роботи із педагогічним складом коледжу;

- методичне об'єднання класних керівників та вихователів коледжу здійснює планування заходів із психолого-педагогічного супроводу навчально-виховного процесу у плані роботи ради класних керівників; реалізує заходи із психолого-педагогічного супроводу безпосередньо у навчальних групах; організовує спостереження особистісних якостей студентів навчальних груп, їх сімейного стану, потреб, морально-психологічного клімату в академічних групах; залучає викладацький склад коледжу до проведення заходів просвітницького, культурно-масового, спортивно-масового характеру зі студентами; організовує проведення індивідуально-виховної роботи в групах.

До об'єктів психолого-педагогічного супроводу відносять: організаційні проблеми, соціальні, педагогічні, психологічні та медичні проблеми. У 2019-2020 н.р. важливого значення серед об'єктів психолого-педагогічного супроводу набули медичні проблеми.

Відповідно до постанови кабінету Міністрів України «Порядок організації інклюзивного навчання у закладах вищої освіти» від 10 липня 2019 р. наш навчальний заклад розпочав впровадження відповідних заходів зі студентами з особливими освітніми потребами.

Інтеграція студентів з особливими потребами у навчальному закладі вимагає взаємної адаптації обох сторін: студентів до нових умов навчання та викладачів (навчального закладу) до потреб студентів з інвалідністю. У педагогічному коледжі спланована низка заходів, спрямованих на подолання зазначених проблемних зон: семінари, доповіді, тренінги, обговорення під час засідань циклових комісій.

Педагогічний супровід навчання студентів з особливими освітніми потребами здійснюють викладачі. Від них вимагається висока професійна майстерність та розуміння психофізичного розвитку людей з різними типами

інвалідності, індивідуальних потреб таких студентів, зокрема, специфіки сприйняття ними навчального матеріалу.

У нашому навчальному закладі переважають студенти з інвалідністю по зору, але з різними діагнозами, переважно легкої форми ДЦП, що у деяких зовні непомітна, з вадами слуху, два студенти з діагнозом щитовидної залози тощо. Ці студенти органічно включені в освітній процес. Те, що їх не виділяють як «студентів з інвалідністю», позитивно сприяє на психологічну атмосферу. Вони органічно включені на рівних засадах в освітній простір і це ефективно впливає на їх розвиток. Відчутна позитивна динаміка. Більшість із них не хочуть, щоб звертали увагу на їх нозології. Частина з них це взагалі приховує. Переважна більшість студентів з вадами зору сидять за першою партою, близько біля дошки. Дидактичний та роздрукований матеріал таким студентам викладачі дають для індивідуального користування, або він надрукований великим шрифтом, збільшений. В якості допоміжних є матеріали, розміщені на сайті дистанційного освіти, а в 2019-2020 н.р., відповідно до вимог сьогодення, розпочате використання інтернет-простору на сервісі GSuite.

Викладачі проводять фізкультурні хвилини, вправи з нейробіки, гімнастику для очей відповідно до навантаження на навчальному занятті.

Інформація про нозології у нашому навчальному закладі є конфіденційною. Викладачі нею не зловживають. Гідність студентів не принижують. Ставляться ввічливо та гуманно до всіх студентів. Звичайно, що коректна інформація допоможе застосовувати необхідні заходи. Іноді педагогічні проблеми виникають у викладачів через небажання студентів повідомляти про свою інвалідність і про ті труднощі, що виникають у них в процесі навчання.

Відповідно до розробленого плану протягом третього етапу адаптації педагогами та практичним психологом проводяться заходи зі студентами. Практичний психолог проводить соціометрію в академічних групах, на основі її даних проводить відповідну профілактичну та корекційну роботу.

Покращенню процесу адаптації сприяє просвітницька діяльність, до якої залучені студенти – представники кожної академічної групи. Перевага надається профілактичній роботі, тому що доцільним є сприяння запобіганню негативних явищ, ніж їх вирішення.

Студенти всіх відділень залучені до діяльності інтерактивного центру порозуміння «Психея», що дозволяє максимально охоплювати профілактичною роботою студентів педагогічного коледжу.

На шкільному відділенні працює «Асоціація гуманної педагогіки», проводиться конкурс казок В. Сухомлинського, що сприяє самореалізації студентів.

На дошкільному відділенні Зінченко О. А. проводить гурток «Перші сходи до професії» та тренінги зі студентами «Самовиховання як розвиток комунікативної компетенції педагога».

Протягом 2019-2020 н.р. проведені тренінги з метою вирішення студентами психологічних проблем та профілактики негативних явищ. Так, практичним психологом та студентами інтерактивного центру «Психея» проведено 96 тренінгових занять («Вирішуємо конфлікт та будуємо мир навколо себе», «Я – творець свого життя», «Тайм-менеджмент», «Лише час належить нам», та з

підвищення внутрішньої мотивації «Все у твоїх руках», «Чому люди не переборюють невдачі?!», «Без звинувачень» (з профілактики булінгу та негативних явищ), «ЗНО – сходинка до успіху», «Я обираю здоровий спосіб життя», Акція «шкала емоційних станів», спрямована на визначення особливостей емоційної сфери студентів, відповідні бесіди та пояснення отриманих результатів студентам).

Отже, у педагогічному коледжі психолого-педагогічний супровід – це цілісна, системно-організована діяльність, що забезпечує створення у межах навчального закладу комплексу соціально-психологічних і педагогічних умов для успішної підготовки майбутніх фахівців, розвитку та самоактуалізації особистості студента. Успішному здійсненню психолого-педагогічного супроводу формування професійно-педагогічних компетентностей сприятиме система психолого-педагогічної роботи всього педагогічного колективу, що і є його спільним досягненням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Битянова М. Р. Организация психологической службы в школе. URL: [http://psychlib.ru/mgppu/bit/bit-001-.htm#\\$p1](http://psychlib.ru/mgppu/bit/bit-001-.htm#$p1) (дата звернення: 25.02.2020).
2. Борисенко Л. Л. Трансферно-інверсійна модель оптимізації індивідуальних навчальних стилів студентів вищих навчальних закладів. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2007. Вип. 1. С. 6–14.
3. Жукова А., Мальцева В. Організація психологічного супроводу. URL: <http://osvita.ua/school/method/psychology/988/> (дата звернення: 23.01.2020).
4. Мушинський В. П. Профілактична модель психологічного супроводу навчально-виховного процесу: методичні рекомендації. Дніпропетровськ: ОМЦ ПП, 2007.
5. Практическая психология образования: учебное пособие для ВУЗов / под ред. И. В. Дубровиной. URL: <https://www.twirpx.com/file/27101/> (дата звернення: 12.12.2020).
6. Психолого-педагогічний супровід і підтримка в умовах модернізації освітньо-виховного простору. *Освіта.ua*. URL: <https://osvita.ua/school/method/upbring/1334/> (дата звернення: 12.03.2020).
7. Рибалка В. В. Особистісний підхід як психолого-педагогічний принцип організації профільної та професійної підготовки учнівської молоді. Київ, Тернопіль, 2002. С. 80–90.
8. Слободчиков В. И., Шувалов А. В. Антропологический поход к решению проблемы психологического здоровья детей. *Вопросы психологии*. 2001. № 4. С. 91–105.
9. Слюсарев Ю. В. Психологическое сопровождение профессионального становления личности офицера: инновационный подход. URL: <https://www.dissercat.com/content/psikhologicheskoe-soprovozhdenie-razvitiya-lichnosti-uchashchikhsya-v-protssesse-professional> (дата звернення: 10.01.2020).
10. Токарева Н. М., Шамне А. В., Макаренко Н. М. Сучасний підліток у системі психолого-педагогічного супроводу: монографія. Кривий Ріг, 2014. 312 с. URL: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/jspui/bitstream/0564/1760/1/підліток.pdf> (дата звернення: 20.02.2020).

РЕЗОЛЮЦІЯ
II Регіональної науково-практичної конференції
«Підготовка фахівців дошкільної та початкової галузі
в контексті сучасних тенденцій розвитку педагогічної освіти:
проблеми, теорія, практика»
(8 квітня 2020 р.)

Серед основних чинників успішності реформування дошкільної та повної загальної середньої освіти України одним із вирішальних є професіоналізм фахівців, їхня компетентісна готовність до послідовної інноваційної діяльності, спрямованої на впровадження пріоритетів Концепції Нової української школи в освітню практику. Саме системна взаємозалежність і наступність діяльності закладів дошкільної і загальної середньої освіти має бути теоретико-методологічною передумовою для інноваційної діяльності за цим напрямом, для забезпечення синергетичного ефекту їхньої узгодженої взаємодії за векторами розвитку життєвої компетентності та всебічної особистісно-творчої самореалізації дитини, пріоритезованими як у Законі «Про дошкільну освіту», так і в Законі «Про повну загальну середню освіту».

Саме професійно компетентний педагог є тим центральним стейкхолдером, від якого залежить успішність задоволення потреб та інтересів кожної дитини, урахування очікувань і вимог з боку її батьків, ефективного виконання функцій кожного окремого закладу і, врешті решт, реалізації місії освіти щодо державотворення та інноваційного розвитку України в XXI столітті. І навпаки, будь-які прогалини у професійному профілі педагога матимуть не тільки безпосередні, але й відтерміновані негативні наслідки, окремі з яких можуть поширюватись на всю подальшу життєву траєкторію дитини. Адже найбільш вирішальним і доленосним є вплив педагогів саме на дошкільників і молодших школярів, особистісно-соціальне становлення яких відбувається найбільш динамічно, пластично і тому в більшій мірі, ніж на подальших етапах онтогенезу, залежить від оточуючих дорослих. Йдеться не тільки про посадово-функціональну відповідальність педагогів закладів дошкільної освіти і початкової школи, а й про життєву надважливість відповідності репертуару їхніх професійних компетентностей тим пріоритетам, які сконцентровано репрезентують суспільну мрію про Нову українську школу з відповідною якісною підготовкою дитини в період дошкілья.

Зазначені передумови визначають необхідність науково-педагогічної рефлексії та системного перегляду теоретико-методологічних і змістовно-методичних доміант процесу та результатів підготовки фахівців дошкільної та початкової галузі з урахуванням актуальних проблем і перспектив інноваційного розвитку національної освіти. Предметно конкретизуючи ці доміанти, II Регіональна науково-практична конференція стала фахово-комунікаційним майданчиком для ґрунтовного обговорення актуальних проблем і можливостей удосконалення інноваційної практики підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти, формування професійно-педагогічних компетентностей вчителя початкової освіти, організаційно-методичних нововведень у практиці формування ключових компетентностей молодших школярів та організації інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами.

За підсумками представлених доповідей та проведених дискусій учасники конференції пропонують закладам вищої освіти педагогічного профілю:

1. Інтенсифікувати предметний діалог із закладами дошкільної та загальної середньої освіти з питань актуальних вимог до рівня професійної компетентності

педагогів з урахуванням нових нормативно-правових документів, недостатньо вирішених практичних проблем і перспектив інноваційного розвитку освіти України. Особливу увагу доцільно звернути на ґрунтовне обговорення прогнозованого зростання важливості інформаційно-комунікаційних і технологічно-цифрових компетентностей майбутніх педагогів для організації ефективного дистанційного навчання дітей.

2. Передбачити у планах роботи закладів вищої освіти цикл науково-методичних семінарів з проблем організаційної, змістової і програмно-методичної наступності між дошкільною та початковою освітою за участі викладачів профільних кафедр (відділень). Синергетична взаємодія і фахові дискусії на міжкафедральному рівні є важливим організаційним ресурсом закладів вищої освіти для розробки конкретних рекомендацій щодо забезпечення чіткої наступності між нульовим (дошкільна освіта) і першим (початкова освіта) рівнями Національної рамки кваліфікацій.

3. Спрямувати інформаційно-комунікаційні ресурси веб-сайтів закладів вищої освіти на поширення інноваційного досвіду реалізації компетентнісного підходу в дошкільній і початковій освіті та розробку варіативного методичного банку уроків і виховних заходів, спрямованих на формування у дітей ключових компетентностей відповідно до їхніх вікових можливостей, провідних видів діяльності, зон актуального та найближчого розвитку.

4. Посилити компетентнісний потенціал педагогічної практики майбутніх фахівців у галузі дошкільної та початкової освіти, сприяти розвитку в них готовності до соціальної мобільності та гнучкої професійної адаптації до швидко змінюваних потреб ринку праці.

5. В контексті перспектив подальшої інтеграції України у міжнародний освітньо-науковий простір диверсифікувати розвиток у студентів навичок комунікації іноземними мовами, необхідних для професійної самореалізації фахівця в умовах сучасного глобалізованого суспільства та більш широкого залучення студентської молоді до міжнародних освітніх проєктів і програм.

6. Активізувати співпрацю закладів вищої освіти України із зарубіжними партнерами з метою вивчення інноваційного досвіду організації професійної підготовки майбутніх педагогів у галузі дошкільної та загальної середньої освіти. Особливої уваги заслуговує сучасна зарубіжна практика дуальної педагогічної освіти, досвід розвитку у студентів готовності працювати в умовах полікультурного простору, використовувати новітні методики і технології розвитку дитини в ранньому віці.

7. Підготувати збірник матеріалів конференції, до якого будуть включені актуальні та змістовні доповіді, представлені й обговорені на пленарному і секційних засіданнях.

8. Підготувати та провести в 2021 р. на базі Педагогічного коледжу Хортицької національної академії III Регіональну науково-практичну конференцію «Підготовка фахівців дошкільної та початкової галузі в контексті сучасних тенденцій розвитку педагогічної освіти: проблеми, теорія, практика».

Нечипоренко Валентина Василівна,
голова організаційного комітету конференції:
ректор Хортицької національної академії,
доктор педагогічних наук, професор

Наукове видання

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ

II Регіональної науково-практичної конференції
«ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ГАЛУЗІ
В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ:
ПРОБЛЕМИ, ТЕОРІЯ, ПРАКТИКА»

8 квітня 2020 року, м. Запоріжжя

За загальною редакцією
доктора педагогічних наук,
професора В. В. Нечипоренко

Комп'ютерна верстка та макет – А. Лаптева
Дизайн обкладинки – Т. Геворкян-Тарасова

Точка зору редколегії не завжди збігається з позицією авторів.
Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір,
точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен
та інших відомостей.

Матеріали тез подані мовою оригіналу.
Підписано до друку 28.05.2020
Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman. Друк Riso.
Ум. друк. арк. 8,14.
Наклад 100 пр. Зам. № 91

Видавництво комунального закладу вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Україна, 69017, м. Запоріжжя, вул. Наукового містечка, 59.
Свідоцтво: ДК № 7031 від 27.12.2019.
тел./факс: (061)283-20-01, (061)283-20-05.
E-mail: info@khnnra.zp.ua
Сайт: khnnra.edu.ua